

ÁRSSKÝRSLA
2019

SAMBANDSRÓFIÐ

HEILBRIGÐ
SAMBÖND

ÓHEILBRIGÐ
SAMBÖND

OFBELDIS-
SAMBÖND

VIRÐING

TRAUST

OPIN SAMSKIPTI

HREINSKILNI

JAFNRÆÐI

SAMKENND

TORTRYGGNI

TILLITSLEYSI

AFBRÝÐISEMI

ÓHEIÐARLEIKI

SAMSKIPTAVANDI

VALDABARÁTTA

ÁSAKANIR

EIGNARHALD

EINANGRUN

ÞVINGANIR

STJÓRNUN

NIÐURLÆGING

Ritstjórn:

Tölfræðivinnsla og texti í tölfræðihluta:
Anna Þóra Kristinsdóttir

Texti í textahluta:
Erla Björg Kristjánsdóttir
Guðrún Jónsdóttir
Hjálmar Gunnar Sigmarsson
Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir

Umbrot og prentun:
Prentmet Oddi

Efnisyfirlit

Um ársskýrslur Stígamóta	5
Stofnun og hugmyndafræðilegur grunnur að starfi Stígamóta.....	6
Sjálfshjálparstarfið	8
Fjáröflun	11
Vitundarvakning	14
Samstarf og samráð.....	19
Skipulag Stígamóta	24
 Tölulegar upplýsingar	 27
Grunnupplýsingar.....	28
Lýðupplýsingar um brotaþola	34
Um ofbeldisverkin.....	38
Afleiðingar kynferðisofbeldis.....	47
Kynjamunur á kynferðisofbeldi og afleiðingum þess fyrir brotaþola....	52
Upplýsingar um þá einstaklinga sem beittu kynferðisofbeldi	59
Kærð mál	71
Aðstandendur	73

Um ársskýrslur Stígamóta

Í þessari ársskýrslu segir frá 30. starfsári Stígamóta. Gerð er grein fyrir hugmyndafræðinni að baki starfinu, sjálfshjálparstarfinu, fjáröflun, fræðslu og pólitískri samfélagsvinnu. Síðast en ekki síst eru teknar saman tölulegar upplýsingar ársins. Grunninn að skipulagðri gagnasöfnun lagði dr. Guðrún Jónsdóttir stofnandi Stígamóta. Þau tölulegu gögn sem safnað hefur verið, hafa reynst mikilvægt hjálpartæki við að greina umfang, eðli og afleiðingar kynferðisofbeldis. Í gögnin hefur verið vitnað í mörgum þingmálum, fjölda skólaritgerða á öllum skólastigum, í blaðagreinum og fjölmiðlaumfjöllun auk þess sem þau eru okkur starfsfólki Stígamóta leiðarljós við forgangsöðun pólitískra verkefna.

Stofnun og hugmyndafræðilegur grunnur að starfi Stígamóta

Stofnun Stígamóta

Þann 8. mars 1989 á Alþjóðlegum baráttudegi kvenna ákváðu íslenskar konur frá fjölda kvennasamtaka og félaga að helga daginn baráttunni gegn kynferðisofbeldi á Íslandi. Sjaldan hefur myndast eins víðtæk samstaða um nokkurt mál meðal íslenskra kvenna. Forsaga þessarar samstöðu gegn kynferðisofbeldi var nokkurra ára starf ýmissa sjálfboðaliðahópa kvenna að þessum málum og höfðu þær forgöngu að ofangreindu samstarfi. Þessir hópar voru: Barnahópur Kvennaathvarfsins, Ráðgjafarhópur um nauðgunarmál, Kvennaráðgjöfin og Vinnuhópur gegn sífjaspellum. Hóparnir kynntu starfsemi sína á fjölmönnum baráttufundi sem haldinn var í Hlaðvarpanum 8. mars 1989 en þar var ákveðið að stofna Samtök kvenna gegn kynferðisofbeldi.

Af áralöngu starfi sjálfboðaliðahópanna var ljóst að spurningin var ekki hvort þörf væri fyrir frekari þjónustu, heldur hvernig væri best hægt að mæta henni. Fyrsta verkefni samtakanna var því að koma á ráðgjafar- og upplýsingamiðstöð fyrir konur og börn sem höfðu verið beitt kynferðisofbeldi og byggja starfið á starfsreynslu og hugmyndafræði ofangreindra sjálfboðaliðahópa. Í kjölfarið var farið fram á styrk frá ríkinu og fékkst fjárveiting til starfsins í fjárlögum ársins 1990. Stígamót, staðurinn þar sem stígar mætast og þaðan sem leiðirnar geta verið margar, hóf síðan starfsemi sína 8. mars 1990.

Á enga er hallað þó tekið sé fram að dr. Guðrún Jónsdóttir félagsráðgjafi hin eldri sé heilinn á bak við tilurð Stígamóta. Hún hafði þekkinguna, eldmóðinn, hugmyndirnar og kraftinn til þess að hrífa með sér alla kvennahreyfinguna og skapa það einstaka úrræði sem Stígamót hafa orðið.

Hugmyndafræðilegur grunnur

Frá upphafi vega hefur starfið á Stígamótum byggst á hugmyndum kynjafræðinnar um kynferðisofbeldi. Í þeim kenningum er skýringanna fyrst og fremst leitað í samfélagsgerðinni, þ.e. í valda- og stöðumismun. Karlar eru oftast en ekki í valdastöðu gagnvart konum og börnum, ófatlað fólk í valdastöðu gagnvart fötlugu fólki, innlendir gagnvart fólki af erlendum uppruna o.s.frv. Þær kenningar falla best að reynslu þeirra sem beitt hafa verið kynferðisofbeldi og skýra jafnframt þá staðreynd að það eru, samkvæmt okkar tölum, í miklum mæli karlar sem beita konur og börn kynferðisofbeldi. Samkvæmt þessum hugmyndum er kynferðisofbeldi ógnvænlegasta form kynjamisréttis.

Á Stígamótum er litið svo á að þeir sem beita ofbeldinu noti það sem stjórnþæki til þess að ná valdi yfir fórnarlambi sínu. Markmiðið er að lítillækka, ráða yfir og hafa taumhald og vald yfir þeirri manneskju sem beitt er

Yfir 60 ára reynsla! Þessar þrjár starfskonur Stígamóta fögnuðu því á árinu að hafa unnið í yfir 20 ár á Stígamótum. Búum við vel að allri þeirri þekkingu, vísu og reynslu sem þessar baráttukonur og brautryðjendur búa yfir.

ofbeldinu. Áhrif og afleiðingar kynferðisofbeldis eru ekki aðeins tengdar þeim sem því eru beitt. Vitundin um þetta form ofbeldis hefur áhrif á upplifun allra kvenna á því hvað það er að vera kona og tilvist þess takmarkar einnig frelsi kvenna.

Kynjafræðilegar kenningar marka einnig viðhorf og grunngildi í starfi með þeim sem hafa verið beitt kynferðisofbeldi, hvort heldur er í einstaklingsstarfi eða sjálfshjálparhópum. Femínísk viðhorf fela í sér þau megin gildi að líta ekki á þau sem beitt hafa verið kynferðisofbeldi sem varnarlaus fórnarlömb eða sjúka einstaklinga heldur einstaklinga sem hafa lifað af ógnandi ofbeldi og búa þess vegna yfir miklum styrk. Jafnframt lítum við svo á að viðbrögð einstaklinga við kynferðisofbeldi og afleiðingar þess á líf þeirra séu eðlileg viðbrögð við óeðlilegum aðstæðum.

Starfsemin

Vinnan á Stígamótum felst því í að gera einstaklinga meðvitaða um eigin styrk, aðstoða þá við að nota hann til að breyta eigin lífi og að sjá ofbeldið í félagslegu samhengi en ekki sem persónulega vankanta. Fólk sem leitar til Stígamóta ræður sjálft ferðinni, hve mikinn stuðning það vill og í hve langan tíma. Aðstandendur, svo sem foreldrar, makar og vinir geta einnig fengið stuðning og ráðgjöf á Stígamótum óski þeir þess.

Frá upphafi hafa Stígamót lagt kapp á það að þróa starfsemina á þann veg að ólíkir hópar brotþola upplifi sig velkomna, þar má meðal annars nefna karla, fatlað fólk, hinsegin fólk og fólk af erlendum uppruna. Jafnframt hafa Stígamót boðið upp á ráðgjöf á ýmsum stöðum utan höfuðborgarsvæðisins í samstarfi við sveitarfélög á þeim svæðum. Öll þjónusta Stígamóta er ókeypis og því á færi allra að sækja hana óháð efnahag.

Sjálfshjálparstarfið

Einstaklingsviðtöl

Einstaklingsmiðaður stuðningur við að ræða ofbeldið, rífa það upp og setja á það orð eru fyrstu skrefin í þá átt að ná tökum á afleiðingum ofbeldisins og áhrifum þess á sjálfsmynd þeirra sem því eru beitt. Í ár sóttu 885 einstaklingar viðtöl á Stígamótum, þar af voru 385 nýir brotapolar og 70 nýir aðstandendur. Ítarlegar tölfraðiupplýsingar um ofbeldisbrotin, afleiðingar þeirra, gerendurna og fleira er að finna í tölfraðihluta þessarar ársskýrslu.

Mikil aðsókn hefur verið í ráðgjöfina á undanförunum árum og er það orðið viðvarandi að fólk þarf að bíða í nokkrar vikur eftir fyrsta viðtali sem og milli viðtala. Kappkostar starfsfólk Stígamóta að sinna öllum sem óska eftir þjónustu eftir fremsta megni og í ár hefur starfshópurinn gert ýmsar breytingar til að tryggja góða þjónustu fyrir þann fjölda sem sækir aðstoð á Stígamótum. Færst hefur í aukana að fólk sækir pararáðgjöf þar sem brotapol og maki koma saman í viðtöl. Hafa það aðallega verið Karen Linda Eiríksdóttir og Eva Bryndís Pálsdóttir fjölskyldufræðingar sem hafa sinnt því. Þá má nefna að Anna Þóra Kristinsdóttir sálfræðingur á Stígamótum hefur lagt fyrir fólk greiningarlista til að meta áfallastreitu þegar það hefur átt við.

Sjálfshjálparhópar

Frá upphafi hafa sjálfshjálparhópar verið mikilvægir í starfsemi Stígamóta. Í þessum hópum koma brotapolar

saman til að sækja sér styrk og takast á við erfiðleika sem rekja má til afleiðinga kynferðisofbeldis. Með þátttöku í hópastarfi er einangrun rofin og þátttakendur veita hver öðrum stuðning. Samkennd og trúnaður ríkir í samskiptum þátttakenda og rauði þráðurinn í starfinu er sjálfsefning.

Hópunum er kynjaskipt og er reynt að raða í hópa eftir aldri. Sérstakir hópar eru starfræktir fyrir konur með reynslu af vændi til að vinna úr afleiðingum þess.

Hefðbundnir sjálfshjálparhópar á Stígamótum hittast 11 sinnum, í 2,5 tíma í senn og þátttakendur skuldbinda sig til skyldumætingar. Karlahópurinn þetta árið var aðeins styttri eða níu skipti. Það er fyrirkomulag sem hefur reynst vel hjá samtökum eins og Living Well í Ástralíu til að fá fleiri karla til að taka þátt í sjálfshjálparhópum.

Árið 2019 voru starfræktir 9 sjálfshjálparhópar með samtals 45 þátttakendum. Ásamt starfsfólki Stígamóta voru 4 leiðbeinendur sem leiddu hópa en þeir hafa fengið sérstaka þjálfun í því. Jafnframt tóku fjórir aðstoðarleiðbeinendur (sem eru í þjálfun) þátt í starfinu en þeir hjálpa til við hópana. Leiðbeinendur hittust á fundi einu sinni í mánuði undir handleiðslu Þórunnar Þórarinsdóttur ráðgjafa á Stígamótum. Allir hópaleiðarar sem eru ekki hluti af föstu starfsfólki Stígamóta sækja handleiðslu hjá ráðgjafa að eigin vali á Stígamótum á meðan sjálfshjálparhópurinn er starfandi.

Strákarnir fengu heimsókn frá Sigrúnu Bragadóttur hannyrðapönkara sem fræddi þá um hvernig hægt er að nota handverk og sköpun í úrvinnslu ofbeldis og áfalla

Stelpurnar á Stígó

Á síðasta ári hóf göngu sína framhaldshópur fyrir ungar konur á aldrinum 18-25 ára en um nýjung var að ræða í starfi Stígamóta. Hópurinn gengur undir nafninu Stelpurnar á Stígó og hafa þátttakendur allir verið í viðtölum á Stígamótum og farið í gegnum hefðbundinn sjálfshjálparhóp. Hópurinn er leiddur af Erlu Björgu Kristjánsdóttur og Þóru Björt Sveinsdóttur sem báðar starfa sem ráðgjafar á Stígamótum.

Tilgangur starfsins er að stuðla að samfélagi ungra kvenna sem deila þeirri reynslu að vera brotapolar kynferðisofbeldis sem og að gefa þeim tækifæri til að deila reynslu sinni áfram á uppbyggilegan máta. Vegna anna á Stígamótum og breytinga í starfshópnum hittist hópurinn aðeins í fjögur skipti á árinu. Til stendur að þróa þetta starf enn frekar og bjóða upp á rými á Stígamótum þar sem ungar konur ná að tvinna saman sjálfshjálparvinnu og aktívisma.

Strákarnir á Stígó

Strákakvöld Stígamóta hafa verið haldin síðan 2014 og í ár voru þau átta talsins. Markmiðið með kvöldunum hefur ávallt verið að skapa þægilega stemningu, þar sem körlum, sem hafa nýtt sér þjónustu Stígamóta, gefst tækifæri til að hittast og ræða málin við aðra karlkyns brotapolu í traustu og öruggu rými. Markmiðið er valdefling og sjálfsstyrking, að ræða og deila aðferðum og verkfærum. Í ár var haldið áfram að taka fyrir ákveðið viðfangsefni í hvert skipti með áherslu á æfingar og umræður. Þetta hefur leitt til þess að mæting á kvöldin hefur aukist og fleiri nýta sér þjónustuna. Viðfangsefnin sem tekin voru fyrir í ár voru: gildin mín, að fyrirgefa sjálfum sér, að segja frá, tilfinningar og nánd, kynlíf, að skila skömminni, hannyrðapönk og að takast á við afleiðingar.

Stígamót á staðinn

Verkefnið Stígamót á staðinn hefur nú verið starfrækt í meira en áratug. Þá fer ráðgjafi frá Stígamótum 1-2 sinnum í mánuði í ákveðið bæjarfélag og býður brotapolum þar upp á einstaklingsviðtöl. Í ár var boðið upp á ráðgjöf á Egilsstöðum og Ísafirði. Stígamót hafa starfrækt ráðgjöfina á Egilsstöðum óslitið frá árinu 2012 og dvelur ráðgjafi yfirleitt í tvo daga því mikil aðsókn er í viðtölin. Í heild fór ráðgjafi í 5 ferðir til Egilsstaða og voru það 10 einstaklingar sem nýttu sér þjónustuna. Stígamót hófu ráðgjöf á Ísafirði árið 2016 og hefur aðsóknin aukist jafnt og þétt. Fyrst um sinn var farið í dagsferð en vegna aukinnar aðsóknar í viðtöl urðu þetta tveggja daga ferðir. Í heild voru farnar 6 ferðir og nýttu 12 einstaklingar þjónustuna. Þegar ferðum var aflýst vegna veðurs nýttu flestir sér símaviðtöl við ráðgjafann sinn á Stígamótum.

Börn og unglingar

Hjá Stígamótum fara ekki fram viðtöl eða annað sjálfshjálparstarf með börnum nema mál þeirra hafi fengið meðferð barnaverndaryfirvalda. Margir foreldrar, aðstandendur og fagfólk hringja þó og leita ráða um hvernig eigi að bregðast við hafi þau grun um að börn sem þeim tengjast hafi verið beitt kynferðisofbeldi. Þeim er ávallt veitt ráðgjöf en jafnframt bent á að hafa samband við viðkomandi barnaverndarnefnd, hringja í 112, hafa samband við lögreglu eða leita ráða hjá Barnahúsi. Þegar mál eru þekkt af barnaverndaryfirvöldum eru börn og unglingar boðin velkomin til Stígamóta. Þannig voru átta einstaklingar yngri en 18 ára í viðtölum árið 2019. Vert er að nefna að þó Stígamót taki aðeins á móti fólki eldra en 18 ára í viðtöl (nema í þessum undantekningartilfellum) voru tæplega 70% þeirra sem leituðu til Stígamóta á árinu fyrst beitt kynferðisofbeldi áður en þau urðu 18 ára.

Stígamót buðu upp á þjónustu í ár á Ísafirði sem nýttist vel.

Fjáröflun

Mánaðarlegir styrktaraðilar

Á undanförunum árum hafa mánaðarleg framlög einstaklinga til starfseminnar gert Stígamótum kleift að vaxa og dafna. Nú eru mánaðarlegir styrktaraðilar Stígamóta rúmlega 4600 og mynda styrkan fjárhagslegan grunn fyrir samtökin. Mánaðarlegir styrktaraðilar hafa hjálpað til við að svara aukinni eftirspurn eftir aðstoð við brotaþola kynferðisofbeldis og gert forvarnaverkefni á borð við *Sjúkást* að veruleika. Þessi framlög eru Stígamótum ómetanleg en heildarframlag þeirra á árinu voru um 59,5 milljónir króna.

Á árinu gengu rúmlega 1300 manns í hóp mánaðarlegra styrktaraðila en langflestir skráðu sig eftir samtal við götukynni á okkar vegum síðastliðið sumar. Hjá Stígamótum starfaði öflugur hópur af ungu fólki sem stoppaði fólk úti á götu, oft fyrir framan stórverslanir, og átti við það samtal um starfsemi Stígamóta og baráttuna gegn kynferðisofbeldi. Um 140 manns gengu til liðs við styrktarhópinn eftir símtal frá Stígamótum og aðrir skráðu sig ýmist í gegnum vefsíðu, tölvupóst eða með símtali til Stígamóta. Þá voru 350 einstaklingar sem hækkuðu mánaðarlegt framlag sitt til Stígamóta á árinu og er það okkur mikil hvatning að finna slíkan meðbyr. Við erum þakklát fyrir bæði eldmóð og dugnað fólksins okkar í götukynningum og úthringingum og þær hlýju móttökur sem þau hafa fengið hjá almenningi.

Framlag opinberra aðila

Frá stofnun hafa Stígamót fengið rekstrarframlag frá stjórnvöldum í gegnum félagsmálaráðuneytið sem hefur gert starfsemina að veruleika. Á árinu 2019 nam þessi

upphæð kr. 79.000.000. Án þessa stuðnings frá ríkinu gætu Stígamót ekki haldið úti ráðgjafapjónustunni fyrir þau mörg hundruð manns sem hana sækja á hverju ári.

Ár hvert senda Stígamót fjárbeiðni til allra sveitarfélaga á Íslandi og bjóða þeim að taka þátt í baráttunni gegn kynferðisofbeldi með því að styrkja starfsemina. Stígamót og Reykjavíkurborg hafa verið með þjónustusamning til marga ára og nemur framlag borgarinnar nú kr. 12.000.000 á ári. Minni sveitarfélög leggja til lægri upphæðir en á árinu styrktu 17 önnur sveitarfélög Stígamót og nam heildarfjárhæðin tæpum kr. 4.464.500.

Reykjavíkumaraþon

Reykjavíkumaraþonið er einn af þessum skemmtilegu föstu punktum í starfseminni. Í ár söfnuðust 1.800.000 kr. og hafa hlauparar Stígamóta aldrei verið fleiri, en samtals hlupu 46 einstaklingar í nafni Stígamóta. Mestu munaði um 1.000.000 króna áheiti leikara úr auglýsingunni fyrir maraþonið í ár sem Íslandsbanki greiddi. Eins og áður var lögð áhersla á #metoo og fengu hlaupararnir fyrirliðabönd hjá Stígamótum til að vekja athygli á stuðningi sínum við brotaþola kynferðisofbeldis. Stígamót voru með hvatningarstöð í grennd við JL húsið eins og áður þar sem var mikið fjör.

Söfnun vegna mála til Mannréttindadómstóls Evrópu

Á haustdögum var efnt til fjáröflunar vegna kynferðis- og heimilisofbeldismálanna sem Stígamót eru að aðstoða konur við að senda til Mannréttindadómstóls Evrópu. Almennangi var boðið að senda SMS-ið *Allar* í númerið 1900 og gefa þannig kr. 2000 til söfnunarinnar. Söfnuðust alls kr. 474.000 sem munu nýtast vel til að styðja við bakið á þeim hugrökku konum sem ætla að leita réttar síns í Strasbourg.

Styrkir í verkefnið Sjúkást

Menningar- og menntamálaráðherra hljóp heldur betur undir bagga með okkur þegar Sjúkást hlaut kr. 3.000.000 styrk frá ráðuneytinu í upphafi árs. Þar með gátum við gert Sjúkást átakið að veruleika í annað sinn. Jafnframt hafði verkefnið fengið tvo styrki frá Reykjavíkurborg, annars vegar 1.000.000 frá mannréttinda- og lýðræðisráði og hins vegar kr. 500.000 frá Forvarnarsjóði í undirverkefni *Unglingar gegn ofbeldi*. Þökkum við þessum aðilum kærlega fyrir að taka þátt í þessu mikilvæga forvarnastarfi með okkur.

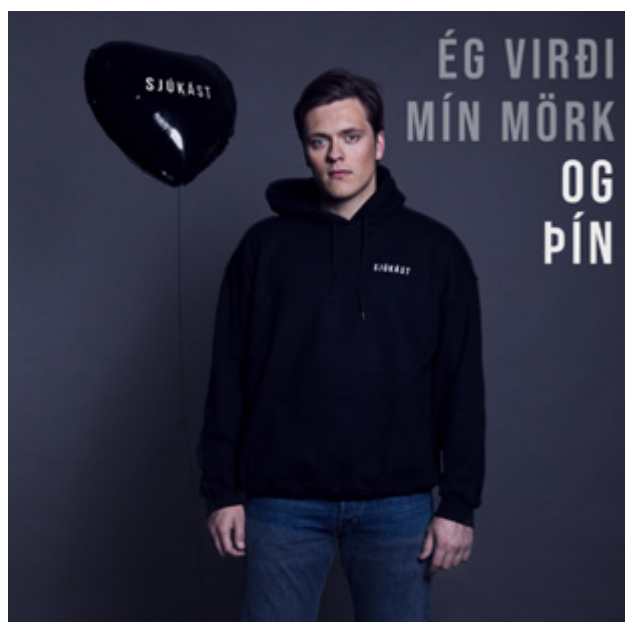
Á árinu fengu Stígamót einnig kærkominn og veglegan styrk úr Jafnréttissjóði Íslands til að gera Sjúkást herferðina að veruleika árið 2020. Við erum sjóðnum óendanlega þakklát fyrir viðurkenninguna og að veita kr. 9.000.000 til verkefnisins.

Aðrir styrkir

Á árinu komu tveir góðir styrkir frá hinum frábæru samtökum *Donor Direct Action* en það eru femínísk samtök sem styðja kvennasamtök sem vinna á vettvangi víðsvegar um heim. Styrkirnir voru úr sjóði á þeirra vegum sem heitir *Gloria Steinem Equality Fund To End Sex Trafficking* og eru ætlaðir í baráttuna gegn vændi og mansali. Samtals námu styrkirnir USD 30.000 eða tæpum 3,7 milljónum króna.

Stígamót njóta mikillar góðvildar meðal almennings og félagasamtaka um allt land. Á árinu bárust góðar gjafir frá ýmsum klúbbum, svo sem frá Lionsklúbbum og Rebekkustúkum Oddfellow, samtals kr. 310.000. Þá söfnuðu nemendur í Verkmenntaskóla Austurlands og Réttarholtsskóla fyrir Stígamót í kærleiks- og góðgerðavikum sínum, samtals kr. 610.000. Stígamót fengu ágóða af Dragsýningu auk þess sem leikfélag Varmahlíðarskóla gaf til starfseminnar samtals kr. 210.000 og þá gaf einstaklingur óvæntan styrk upp á kr. 300.000. Enn fleiri einstaklingar, fyrirtæki, félög og hópar gáfu til starfseminnar og erum við á Stígamótum þeim öllum óendanlega þakklát enda verður þessi starfsemi ekki rekin án góðvildar og samtakamáttar.

Bandamenn fengu veglegan styrk úr Jafnréttissjóði Íslands á árinu fyrir verkefni sem kemur til framkvæmda á árinu 2020. Bandamenn er námskeið fyrir karla sem vilja beita sér í baráttunni gegn kynbundnu ofbeldi og hlaut kr. 4.000.000 styrkur til að útbúa handbók í tengslum við verkefnið. Þá fengum við kr. 700.000 styrk frá Mannréttinda-, nýsköpunar- og lýðræðisráði Reykjavíkurborgar til að þróa áfram hugmynd um ráðgjöf í gegnum netspjall fyrir brotaþola, sérstaklega með ungumenni í huga sem markhóp.

Vitundarvakning

Sjúkást

Sjúkást er fræðslu- og forvarnaverkefni fyrir ungt fólk um kynbundið ofbeldi og áreitni. Markmiðið er að fræða ungmenni um mörk og samþykki með það að leiðarljósi að útrýma kynbundnu ofbeldi í íslensku samfélagi. Áhersla er lögð á að hjálpa ungmennum að þekkja muninn á heilbrigðum, óheilbrigðum og ofbeldisfullum samböndum sem og að ungt fólk sé fær um að taka ábyrga afstöðu til kynlífs og kláms. Markhópurinn er 13-20 ára ungmenni og rík áhersla er á þátttöku þeirra á öllum stigum verkefnisins.

Markmið verkefnisins eru:

- Að ungmenni þekki og skilji hugtökin mörk og samþykki og hvað þau fela í sér.
- Að ungmenni þekki einkenni heilbrigðra, óheilbrigðra og ofbeldisfullra sambanda.
- Að ungmenni taki afstöðu gegn ofbeldi í sínu nærumhverfi.
- Að skapa vettvang og útbúa töl fyrir fólk í æskulýðsstarfi til að ræða sambönd, samskipti, mörk, samþykki, kynlíf og ofbeldi í starfi sínu með ungmennum.

Einn af meginþáttum átaksins árið 2019 var samstarf við Samfés sem fólst í fræðslu fyrir unglinga á aldrinum 13-16 ára í félagsmiðstöðvum um allt land með aðkomu starfsfólks þeirra. Á hverju ári heldur Samfés stóran viðburð í Laugardalshöllinni sem heitir Samfestingurinn og felst í balli og söngkeppni. Um 4500 unglingar sækja viðburðinn og var Sjúkást fræðslan gerð að skilyrði fyrir öll þau sem áttu miða á Samfestinginn. Jafnframt tóku nokkrar félagsmiðstöðvar verkefnið skrefinu lengra og fræddu alla bekk í unglingadeildum þeirra skóla sem þær tengjast.

Stígamót sáu um að útbúa fræðslupakkann fyrir félagsmiðstöðvarnar sem fólst í 40 mínútna fyrirlestri og umræðum um mörk, samþykki og kynferðislega áreitni. Fræðslupakkinn var kynntur á fundi fyrir starfsfólk félagsmiðstöðva og tóku um 80 manns þátt í honum, bæði í sal Stígamóta eða með því að fylgjast með útsendingu fundarins á netinu. Fræðslupakkanum fylgdi handrit og góð ráð fyrir fræðara.

Eftir að fræðsla hafði farið fram var lagt fyrir mat á hvernig til hefði tekist og voru svarendur það starfsfólk félagsmiðstöðva sem hélt fræðsluna. Rúmlega helmingur

Átakið í ár var opnað með blaðamannafundi í Fjölbautaskólanum við Ármúla með þátttöku Feministafélaga úr fjölda framhaldsskóla. Sólborg Guðbrandsdóttir hélt ávarp og boðið var upp á Sjúkást bollur þar sem átakið var sett á bolludaginn.

félagsmiðstöðvanna tók þátt í könnuninni sem byggði á lokuðum og opnum spurningum um efnisþætti fræðslunnar, upplifun fræðaranna af þátttöku sinni og viðbrögð ungmennanna. Óhætt er að segja að niðurstöður könnunarinnar hafi verið afar jákvæðar. Fræðararnir voru í heildina mjög ánægðir með verkefnið og hvernig staðið var að því, þeir fengu stuðning í sínum félagsmiðstöðvum til að framkvæma fræðsluna og efni hennar hefur komið upp í samtölum við unglingana eftir á að sögn um 90% þátttakenda í könnuninni. Fræðararnir voru sérstaklega ánægðir með alla umfjöllun um mörk og fannst það vera einn mikilvægasti punkturinn.

Fjögur þekkt ungmenni sátu fyrir á plakötum átaksins í ár sem voru öll með slagorðinu: *Ég virði mín mörk og þín*. Þau halda öll úti vinsælum Instagram reikningum en þau hafa líka öll lagt sitt af mörkum til baráttunnar gegn ofbeldi þó með ólíkum hætti sé.

- Anna Lára Orlowska hefur talað opinberlega um það að vera barn á heimili þar sem heimilisofbeldi var beitt og hversu mikilvægt sé að úrræði séu til staðar fyrir fólk í slíkri stöðu.
- Aron Már Ólafsson leikari, eða Aron Mola, hefur komið fram og sagt á einlægan hátt frá eigin klámnotkun og hvernig hún hafði áhrif á hugmyndir hans um konur. Þá hefur hann hvatt ungmenni, sérstaklega stráka, til að tala opinskipt um tilfinningar sínar og verið góð fyrirmynd í þeim efnum.
- Brynjar Steinn Gylfason eða Binni Glee eins og flestir þekkja hann er óhræddur við að beygja staðalímyndir um kyn, vera hann sjálfur og tjá tilfinningar sínar. Hann er góð hinsegin fyrirmynd fyrir alla unglinga.
- Sólborg Guðbrandsdóttir heldur úti Instagram reikningnum *Fávitar* sem fjallaði upphaflega um stafræna kynferðislega áreitni en hefur þróast í að verða baráttuvettvangur gegn öllu kynferðisofbeldi og fyrir aukinni fræðslu fyrir unglinga um þessi málefni.

Unglingar gegn ofbeldi

Haustið 2018 hófst hópstarf á Stígamótum í samstarfi við Samfés – samtök félagsmiðstöðva á Íslandi – þar sem unglingar á aldrinum 13-16 ára koma saman til að fræðast um kynbundið ofbeldi og skipuleggja aðgerðir til vitundarvakningar meðal jafnaldra sinna. Um 20 stelpur voru í hópnum og komu þær úr nokkrum mismunandi félagsmiðstöðvum á höfuðborgarsvæðinu. Þær fengu fræðslu að eigin vali, t.a.m. um kynferðisofbeldi, útlitsdýrkun, aktívisma, femínisma o.s.frv. og ákváðu síðan í framhaldi af því hvernig þær vildu deila skilaboðunum áfram. Stofnuð var Instagramsíðan @unglingargegnofbeldi þar sem má finna ýmislegt efni frá þeim. Lokahnykkurinn var myndbönd, plaköt og yfirlýsing á Samfestingnum sem er hátíð 4500 unglinga í Laugardalshöll. Slagorðið var *Virtu mörkin mín og þín* og minnti alla á að sýna virðingu í samskiptum og fá samþykki. Þrjú myndbönd voru útbúin í samstarfi við UngRÚV og voru þau sýnd í öllum rótarapásum á Samfés ballinu auk þess sem allir gestir fengu gervitattú með merki *Unglinga gegn ofbeldi*.

Fræðsla

Fræðsla er mikilvægur partur af þeirri pólitísku samfélagsvinnu sem fram fer á Stígamótum og byggir hún ávallt á þeirri þekkingu sem skapast í starfi okkar með brotaþolum. Mikið var að gera í fræðslu á árinu og var reynt að verða við helstu fræðslubeiðnum. Í heild hitti starfsfólk Stígamóta hópa úr mörgum framhaldsskólum og nokkrum grunnskólum, auk þess sem nokkrir tugir starfsmanna félagsmiðstöðva fengu fræðslu um klám á starfsdögum Samfés. Þá fengu ýmsir háskólanemar fræðslu s.s. Ástráður félag læknanema við HÍ, haldið var erindi á heilbrigðisdögum í HÍ, UNU GEST nemendur í háskóla SP við HÍ fengu fræðslu og tekið var þátt í málstofu fyrir hjúkrunarfræðinema á 4. ári í HÍ. Tveir erlendir námshópar frá Bandaríkjunum komu í heimsókn auk hóps frá Alicante á Spáni. Jafningjafræðslunni var boðið upp á fyrirlestur og tekið var þátt í pallborðsumræðu

í Borgarleikhúsinu vegna sýningarinnar SUSS á vegum RaTaTam leikhópsins. Haldinn var Skype fyrirlestur fyrir systursamtök Stígamóta, Masemanyani í Suður Afríku, starfsfólk Rauða krossins fékk fræðslu og haldinn var fyrirlestur fyrir starfsfólk heilsugæslunnar á Seltjarnarnesi. Tekið var þátt í pallborðsumræðu á málþingi um börn og samskipti á netinu sem og á málþingi UMFÍ um ungt fólk. Haldin var foreldrafræðsla í Réttarholtsskóla og fyrirlestur á Kynjafræðipingi framhaldsskóla. Á Akureyri var svo haldinn opinn fyrirlestur í samstarfi við Aflið á Akureyri. Á Instagram Live var svo tekið viðtal á vegum síðunnar @karlmennskan, svo dæmi séu tekin. Þá voru haldin fjögur námskeið um kynferðisofbeldi fyrir starfsfólk borgarinnar í samræmi við þjónustusamning.

Bandamenn

- Námskeið fyrir karla sem vilja beita sér í baráttunni gegn kynbundnu ofbeldi

Í ár voru haldin fleiri Bandamanna-námskeið. Um er að ræða ítarlegt námskeið fyrir karla um kynferðisofbeldi gegn konum, með sérstakri áherslu á hvað karlar geta gert til að berjast gegn því. Haldið var áfram að þróa námskeið þar sem þátttakendur öðlast dýpri skilning á mikilvægum hugtökum og viðfangsefnum er varða kynbundið ofbeldi. Mikil áhersla er á uppbyggilegar umræður með það að leiðarljósi að skoða hvað karlar geti gert til að beita sér gegn ofbeldi. Námskeiðin eru haldin af starfsfólki Stígamóta og eru efnistöð þeirra byggð á reynslu samtakanna af baráttunni gegn kynbundnu ofbeldi.

Á árinu var lögð áhersla á að halda námskeið fyrir ungmenni og fagfólk sem vinnur með ungmennum. Haldið var námskeið á Egilsstöðum fyrir starfsmenn grunnskóla og félagsmiðstöðva. Einnig var haldið námskeið fyrir starfsmenn félagsmiðstöðva Reykjavíkurborgar og fyrir starfsmenn Rauða Krossins sem vinnur með ungmennum. Nemendur í Kvennaskólanum í Reykjavík fengu líka námskeið sem og nemendur í alþjóðlega jafnréttisskólanum UNU-GEST. Því voru haldin samtals fjögur námskeið sem 45 karlar sóttu.

Á árinu var einnig farið í að þróa enn frekar aðferðafræði og nálganir námskeiðsins, með því að undirbúa vinnu á handbók, æfingahefti og ítarefni sem styður enn frekar við megin markmið námskeiðsins, að ná til og efla fleiri karla í baráttunni gegn kynbundnu ofbeldi. Fyrir það verkefni fengu Stígamót styrk úr Jafnréttissjóði Íslands.

Þátttakendur í Bandamannanámskeiðum á Egilsstöðum og Reykjavík

Kynbundið ofbeldi til Mannréttindadómstólsins

Það hefur lengi verið áhyggjuefni hversu fátt af því fólki sem leitar til Stígamóta kærir kynferðisofbeldi. Árið 2018 kærðu tæp 8% Stígamótafélks ofbeldið sem það var beitt. Megnið af þeim kynferðisbrotamálum sem rædd voru á Stígamótum það ár, eða 482 fóru aldrei til lögreglu. Þau sem hafa sýnt þann kjark að kæra hafa aðeins í litlum mæli uppskorið það réttlæti að dæmt hafi verið í málum þeirra. Árin 2008 og 2009 var dómahlutfall í nauðgunarmálum um 11% skv. rannsókn Hildar Fjólú Antonsdóttur frá árinu 2013. Ef nauðgunardómar eru skoðaðir nánar í ársskýrslum saksóknaraembættisins, má sjá að innan við sjö nauðgunardómar voru felldir í héraðsdómum árlega undanfarin 20 ár. Þó er það svo að dómahlutfall á Íslandi má teljast gott miðað við löndin í kringum okkur. Það er sama hvernig rýnt er í tölurnar, dómar í kynferðisbrotamálum á Íslandi eru undantekningin frekar en reglan þó brotin séu gróf.

Það er hlutverk Stígamóta að benda á órétt og jafnframt á lausnir til þess að meðferð kynferðisbrotamála verði ásættanleg. Það fylgir því vanmáttartilfinning að sættast við máttleysi íslensks réttarkerfis. Í mörg ár hafa Stígamót átt þann draum að kæra íslenska ríkið til Mannréttindadómstóls Evrópu fyrir að tryggja ekki réttlæti fyrir konur. Á árinu náðist samkomulag við lögmansstofuna Rétt um að vinna með Stígamótum að kærum til Mannréttindadómstólsins. Sigrún Ingibjörg Gísladóttir lögmaður hefur tekið verkefnið að sér, en hún er ein af eigendum stofunnar. Hópkærur eru ekki leyfðar hjá Mannréttindadómstólnum en Stígamót ætla samt að láta reyna á það hvort það þyki ekki rannsóknarefni í Strasbourg hversu mörg mál af þessu tagi berast frá jafnréttisparadísinni Íslandi.

Stígamót tóku að sér að fjármagna lögfræðivinnuna og hafa sett af stað söfnun til þess að tryggja að kærurnar kostuðu konurnar ekki fjárútlát. Hlutverk Stígamóta var að finna konur sem kært höfðu ofbeldi en fengið mál sín felld niður án þess að komast fyrir dómstóla. Konurnar þurftu að hafa kært niðurstöðuna til embættis ríkissaksóknara og niðurfellingin þurfti að hafa verið staðfest af embættinu. Þannig þurftu konurnar að hafa látið reyna á öll þau úrræði sem þeim standa til boða til þess að leita réttar síns á Íslandi. Það sem gerir málið erfiðara er að tímaramminn er þröngur. Frá því að konurnar fengu endanlega synjun og þar til málin voru send til Mannréttindadómstólsins máttu ekki hafa liðið meira en sex mánuðir.

Skemmst er frá því að segja að 16 konur lýstu sig reiðubúnar að taka þátt. Það var mun meiri þátttaka en búist var við. Fyrstu tvö málin eru þegar farin úr landi, hin eru enn í vinnslu. Einhver málanna voru tekin upp aftur hjá héraendum yfirvöldum og óljóst hversu mörg fara alla leið. Dómstóllinn tekur ekki nema um 10% mála til meðferðar svo það er með öllu óljóst hvernig þessi aðgerð endar. Eitt er þó víst og það er að brotaþolar ásamt Stígamótum hafa ekki sætt sig við órétt og þykir það tilraunarinnar virði að leita réttlætis utan landsteinanna. Það er valdeflandi fyrir alla hlutaðeigendur.

Þessi aðgerð Stígamóta hefur verið kynnt systursamtökum Stígamóta bæði í norrænu og evrópsku kvennaathvarfahreyfingunni og á alþjóðlegum ráðstefnum í Búkaress og í Vilnís. Hugmyndin kveikti í konum og þær frökkustu hugleiða að feta í fótspor Stígamóta.

16 konur þræmma á sviðið í Hörpu á alþjóðlegu #metoo ráðstefnunni sem haldin var þar á árinu til að krefjast réttlætis fyrir brotaþola kynbundins ofbeldis. Ein kona er á sviðinu fyrir hverja þá konu sem ætlar að senda mál sitt til Mannréttindadómstóls Evrópu eftir að hafa fengið niðurfellingu og neitun um réttlæti hér á landi.

Samstarf og samráð

Samstarf við stjórnvöld

Stígamót taka þátt í reglulegu samstarfi og samráði við stjórnvöld um málefni sem tengjast kynferðisofbeldi. Má þar nefna að Stígamót hafa setið í Jafnréttisráði um árabil og eiga fulltrúa í Ofbeldisvarnarnefnd Reykjavíkurborgar. Stígamótum var jafnframt boðið til ýmis konar samráðs við stjórnvöld á árinu í málaflokkum sem tengjast jafnrétti og kynbundnu ofbeldi.

Katrín Jakobsdóttir forsætisráðherra bauð til stefnumótunarvinnu í jafnréttismálum undir yfirskriftinni Mótum framtíðina. Áherslan var lögð á jafnréttisleg og hvernig mætti bæta þau. Einnig átti starfsfólk Stígamóta fund með Katrínu um starf Stígamóta og stuðning stjórnvalda. Í framhaldi af því mætti Steinunn Valdís Óskarsdóttur sem leiðir skrifstofu Jafnréttismála í forsætisráðuneytinu til fundar á Stígamótum.

Samráð um mansal

Í upphafi árs voru kynntar „Áherslur stjórnvalda í aðgerðum gegn mansali og annars konar hagnýtingu“. Lengi hafði verið beðið eftir nýrri aðgerðaáætlun en sú síðasta sem var í gildi rann út árið 2016. Nýja skjalið uppfyllti því miður ekki væntingar stofnana, félagasamtaka og annarra aðila sem hafa hlutverk og starfa í málaflokknum. Í framhaldinu var því skipaður samráðshópur um aðgerðir gegn mansali en hann er nokkuð stór og í honum eiga sæti auk Stígamóta fjölmargir aðilar sem koma að mansalsmálum hvort sem þau eru tengd kynlífsþrælkun, vinnumannsal eða öðrum hliðum mansals. Haldin var þriggja daga vinnustofa á haustdögum með þátttöku sérfræðinga frá Öryggis- og samvinnustofnun Evrópu sem gekk ákaflega vel og skýrði línur varðandi hvað vantaði og hver skynsamleg næstu

Stígamótum er umhugað um að halda góðu samstarfi við stjórnvöld sem og öðrum sem vinna í málaflokknum. Hér er fulltrúi Stígamóta á ungmenningi UMFÍ að miðla áherslum Stígamóta í forvörnum og hlusta á raddir ungs fólks. Á myndinni er einnig Lilja Alfreðsdóttir menntamálaráðherra en hún veitti góðan styrk á árinu til verkefnisins Sjúkást sem gerði Stígamótum kleift að halda verkefninu áfram.

skref væru. Skipaðir voru vinnuhópar sem myndu skila af sér hugmyndum varðandi forvarnir gegn mansali, aðstoð við fórnarlömb og árangursríka rannsókn og saksókn mála. Stígamót hafa tekið virkan þátt í samstarfinu og standa vonir til að það beri árangur og komi mansalsmálum í skýran farveg.

Samráð um forvarnir gegn ofbeldi

Stjórnvöld skipuðu á árinu nefnd um mótun heildarstefnu um forvarnir og fræðslu, með það að markmiði að útrýma kynferðisofbeldi, kynbundinni og kynferðislegri áreitni og öðru kynbundnu ofbeldi. Stígamótum ásamt fleiri aðilum var boðið að taka þátt í tveimur samráðsfundum og málþingi í tengslum við þessa vinnu en áætlað var að henni myndi ljúka með þingsályktunartillögu um aðgerðir. Stígamót fagna mjög þessu framtaki og tóku virkan þátt í samráðinu.

Annað innlent samstarf

Það hefur lengi verið áhyggjuefni á Stígamótum hversu fáar konur af erlendum uppruna sækja þjónustu Stígamóta. Sólveigu Önnu Jónsdóttur formanni Eflingar var boðið á fund með starfsfólki Stígamóta og var meðal annars rætt hvernig við gætum í sameiningu náð betur til kvenna af erlendum uppruna og aðstoðað þær við að vinna úr afleiðingum ofbeldis. Þar sem pólskar konur eru fjölmennastar í þeim hópi erlendra kvenna sem búa á Íslandi var einnig fundað með nokkrum pólskum konum sem búsettar eru hér á landi um það hvernig auka mætti tengslin.

„Neðanjarðarhreyfing kvenna“ hittist á Stígamótum í vetur. Róttækum og öflugum femínistum var boðið að halda örerindi um hvernig við gætum með frjálslegum aðferðum skapað réttlátt samfélag. Fram komu áhugaverðar og róttækar hugmyndir sem vonandi komast í framkvæmd. Konur voru sammála um að framhald yrði að verða á þessum samkomum.

Þá situr Hjálmar G. Sigmarsson ráðgjafi á Stígamótum í fagráði Samtakanna 78 sem sérfræðingur í málaflökknum en fagráðið var sett á fót í tengslum við aðgerðaáætlun samtakanna gegn ofbeldi.

Bjarkarhlíð

Stígamót eru einn af stofnaðilum Bjarkarhlíðar - miðstöðvar fyrir þolendur ofbeldis. Þar er hugmyndin að brotapolar geti leitað og fengið aðstoð margra aðila á sama stað. Eftir greiningarviðtal hjá starfsfólki Bjarkarhlíðar býðst brotapolum að hitta fulltrúa frá Stígamótum, Drekaflóð, Kvennaathvarfinu, Kvennaráðgjöfinni, Mannréttindaskrifstofu Íslands og/eða lögreglu svo eitthvað sé nefnt. Aðstandendur Bjarkarhlíðar réðust í stefnumótunarvinnu til þess að skerpa sýnina á hvernig Bjarkarhlíð nýtist sem best og tóku fulltrúar Stígamóta þátt í þeirri vinnu. Farið var yfir samþykktir og lög. Stígamót voru með viðveru að jafnaði einn dag í viku á árinu og hittu 60 brotapolar þar. Eftir 1-2 viðtöl í Bjarkarhlíð er þjónustuþegum svo boðið að halda áfram í viðtölum á Stígamótum. Þá sátu fulltrúar Stígamóta bæði í framkvæmdastjórn og stjórn Bjarkarhlíðar.

Stjórn Bjarkarhlíðar 2019-2020

Þátttaka í fundum og ráðstefnum aðildarfélaga

Nordiske kvinner mot vold

Nordiske kvinner mot vold eru regnhlífarsamtök kvennaathvarfa og fleiri samtaka sem vinna með kynbundið ofbeldi á Norðurlöndunum. Samtökin halda ráðstefnu árlega og að þessu sinni var hún haldin í Kaupmannahöfn. Þemað var börn og hvernig kynbundið ofbeldi bitnar á þeim. Einnig hittust leiðtogar kvennaathvarfahreyfinganna í byrjun desember í Kaupmannahöfn til að leggja drög að ráðstefnu næsta árs. Óskað var eftir því að settur yrði inn sérstakur liður um kærur íslenskra brotþola og Stígamóta til Mannréttindadómstóls Evrópu. Danmörk og Svíþjóð hafa sýnt áhuga á að fara að dæmi Stígamóta.

WAVE, samtök evrópskra kvennaathvarfa

Talskona Stígamóta situr í ráðgefandi stjórn Wave fyrir hönd Stígamóta og Kvennaathvarfsins. Haldnir eru fundir einu sinni á ári í Vín í Austurríki og sótti Guðrún Jónsdóttir fund þess árs. Wave ráðstefna ársins bar svo yfyrskriftina „Verndun mannréttinda kvenna í 25 ár, tímamót og hugmyndir um framtíðina“. Ráðstefnan var haldin í Tallinn í Eistlandi í byrjun október. Þær Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir og Guðrún Jónsdóttir voru með innlegg í málstofu um ofbeldi gegn ungu fólki þar sem Sjúkást verkefnið var kynnt sem og tölur og áherslur Stígamóta varðandi kynferðisofbeldi gegn börnum. Þá flutti Guðrún stutta tölu um mikilvægi WAVE í tengslum við afmælisárið.

CAP (Coalition, Abolition, Prostitution)

Í mars héldu Anna Bentína Hermansen og Anna Þóra Kristinsdóttir ráðgjafar á Stígamótum á ráðstefnu CAP (Coalition Abolition Prostitution) í Mainz í Þýskalandi sem fjallaði um afnám vændis og stöðu brotþola vændis víðsvegar um heim. Í framhaldi af því var ákveðið að Stígamót myndu sækja um formlega aðild að CAP og er Anna Bentína nú fulltrúi Stígamóta hjá samtökunum. Það er Stígamótum mjög mikilvægt að taka þátt í alþjóðlegu samstarfi og baráttu gegn vændi og annarri kynlífsþrælkun en í alþjóðavæðingu nútímans eru mansal, kynlífsþrælkun og vændi einn helsti vettvangur skipulagðrar glæpastarfsemi. Slík mannréttindabrot verða ekki upprætt nema með samstilltu átaki þvert á öll landamæri.

CAP International er málsvári 33 samtaka frá fjórum heimsálfum sem sameinast um að sænska leiðin í vændismálum verði innleidd í sem flestum löndum. Sænska leiðin felst í því að draga úr eftirspurn eftir vændi með því að gera kaup og milligöngu á vændi saknæma en að sala vændis sé afglæpavædd. Litið er á sölu vændis sem neyð og að kaupendur og milliliðir séu að nýta sér þá

neyð. Aðilar að CAP telja þetta bestu leiðina til að tryggja öryggi vændisfólks og hjálpa þeim sem vilja að komast út úr vændi. Markmið CAP eru að útrýma kynferðislegri misbeitingu kvenna og stúlkna; vernda og styðja vændisfólk og brotþola mansals í að komast út úr vændi; og styrkja og styðja viðeigandi þjónustu fyrir brotþola vændis.

Þátttaka í ráðstefnum erlendis

Kvennanefndarfundur Sameinuðu þjóðanna

Í mars var haldinn Kvennanefndarfundur Sameinuðu þjóðanna í New York. Talskonu Stígamóta var boðið af Jafnréttisstofum Noregs og Rúmeníu sem saman vinna að framgangi Ístanbúl sáttmálans. Markmiðið var að fá Ísland með í samstarf. Auk þess að taka þátt í fundum kvennanefndarinnar og sækja hliðarviðburði kvennahreyfingarinnar var farið í tvær heimsóknir. Annars vegar til *Manhattan Family Justice Center* og hins vegar *Center for Battered Women's Legal Services – Sanctuary for Families* þar sem Dorchen A. Leidholdt tók á móti hópnum. Hún er ein af þeim máttarstólpum sem unnið hafa með Stígamótum gegn vændi og mansali. Fundað var með Purnu Sen sem er talskona UN Women gegn kynferðisofbeldi og áreitni. Hún hefur unnið mikið starf gegn kynferðislegri áreitni og kynnti fundarkonum verkefnið.

Ístanbúlsáttmálinn veldur straumhvörfum

Rúmensk stjórnvöld héldu alþjóðlega ráðstefnu í byrjun júní í Búkaresht undir yfirskriftinni „Ístanbúlsáttmálinn veldur straumhvörfum“. Ráðstefnan var haldin í tilefni af formennsku þeirra í Evrópusambandinu og í samstarfi við norsk stjórnvöld. Guðrún Jónsdóttir talskona Stígamóta hélt erindi um mikilvægi þess að beina sjónum að ábyrgð kynferðisbrotamanna og þætti réttarkerfisins í að tryggja réttlæti.

Konur og börn örugg í borginni sinni

Stærstu kvennasamtökin í Litháen héldu alþjóðlega ráðstefnu í nóvember en yfirskrift hennar var „Konur og börn örugg í borginni sinni“. Þar voru saman komin stjórnvöld, fulltrúar kvennasamtaka, lögreglu og réttarkerfis og fulltrúar Evrópusambandsins og alþjóðlegra kvennasamtaka. Guðrún Jónsdóttir var með þrjú innlegg á ráðstefnunni.

Námsferð til Svíþjóðar

Þrír starfskraftar Stígamóta, þau Hjálmar Sigmarsson, Þóra Björt Sveinsdóttir og Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir fóru í námsferð til Svíþjóðar í nóvember. Markmiðið var að kynna sænskum samtökum sem vinna

Hádegisfyrirlestrar á Stígamótum eru yfirleitt mjög vel sóttir

að forvarnarstarfi gegn kynferðisofbeldi og/eða berjast gegn klámi. Heimsótt voru samtökin 1000 Möjligheter, Unizon, MÄN för jämställdhet, Talita og Porrfri Barndom. Var ferðin einstaklega fróðleg og gott að tengjast betur nágrönnum okkar sem eru að vinna á sama vettvangi.

Opnir viðburðir á Stígamótum

Lifandi bókasafn á Stígamótum

Á vormánuðum buðu þær Íris Ósk Ingadóttir, Árný Stella Sveinbjörnsdóttir, Eyrún Inga Þorbjörnsdóttir og Erla Guðrún Þórðardóttir upp á lifandi bókasafn á Stígamótum, en hugmyndafræðin byggir á því hvernig vekja megi athygli á mannréttindum og hvetja fólk til að taka afstöðu gegn mannréttindabrotum. Fengnir voru sjálfboðaliðar en það voru konur sem beittar hafa verið kynferðisofbeldi og hafa sótt þjónustu Stígamóta. Þær gegndu hlutverki „bóka“ á viðburðinum sem gestirnir fengu úthlutað. Hinar „lifandi bækur“ hittu gesti sína í lokuðum herbergjum og sögðu þeim sögu sína. Þær stjórnuðu því sjálfar hvað þær sögðu og hvort spyrja mætti spurninga. Engin önnur samskipti áttu sér stað á milli „bóka“ og gesta. Gestir gátu svo óskað eftir fleiri „bókum“ ef áhugi var fyrir hendi.

Skipuleggjendur og „bækur“ á lifandi bókasafni Stígamóta

Hádegisfyrirlestrar á Stígamótum

Á árinu voru haldnir fjórir vel sóttir hádegisfyrirlestrar á Stígamótum. Rannveig Ágústa Guðjónsdóttir kynjafræðingur kynnti rannsókn sína sem bar heitið „Kynferðiseinelti og mótun kvenleikans“. Hildur Fjóra Antonsdóttir, doktorsnemi í réttarfélagsfræði við Háskólann í Lundi hélt erindi undir yfirskriftinni „Tillaga um femíníska og brotapolamiðaða útfærslu á einkamálaleiðinni“. Tara Margrét Vilhjálmsdóttir, félagsráðgjafi fjallaði um fitufordóma og ofbeldi og að lokum hélt Edda Björk Þórðardóttir nýdoktor í lýðheilsufræðum fyrirlestur í tilefni af 16 daga átaki gegn ofbeldi sem bar yfirskriftin „Áföll í æsku og heilsufar á fullorðinsárum“.

Símenntun

Lögð er áhersla á það á Stígamótum að halda sér við faglega og að starfsfólk fái fræðslu frá aðilum sem starfa á einhvern hátt á vettvangi tengdum okkar. Á árinu fór starfshópurinn allur á skyndihjálparnámskeið hjá Rauða krossinum. Farið var í heimsókn í Miðstöð foreldra og

barna þar sem Sæunn Kjartansdóttir sálgreinir og ein af stofnendum miðstöðvarinnar tók á móti hópnum. Hún kynnti mikilvægt starf þar sem unnið er með foreldrum og ungum börnum en áhersla er lögð á tengsl og samskipti. Andrés Ragnarsson hjá Heimilisfriði fræddi starfsfólk um meðferðarvinnu með gerendum í ofbeldismálum og Guðbrandur Árni Ísberg hélt námskeið fyrir starfshópinn sem hann byggði á nýútkominni bók hans, Skömmín: úr vanmætti í sjálfsöryggi. Auk þess heimsótti starfshópurinn Neyðarmóttöku fyrir þolendur kynferðisofbeldis og fékk innsýn inn í það sem er efst á baugi hjá þeim. Jafnframt sótti starfshópurinn allur hina alþjóðlegu #Metoo ráðstefnu sem haldin var af stjórnvöldum í Hörpu og fékk þar góða innspýtingu af hugmyndum og baráttumálum. Þá fór ráðgjafi á námskeið um ofbeldi gegn öldruðum sem haldið var af Wave.

Skipulag Stígamóta

Starfsfólk:

Anna Bentína Hermansen, ráðgjafi
Anna Þóra Kristinsdóttir, ráðgjafi
Björg Guðrún Gísladóttir, ráðgjafi
Erla Björg Kristjánsdóttir, ráðgjafi
Eva Bryndís Pálsdóttir, ráðgjafi
Guðrún Jónsdóttir, talskona

Hjálmar Gunnar Sigmarsson, ráðgjafi
Jóhanna Lind Jónsdóttir, ráðgjafi
Karen Linda Eiríksdóttir, ráðgjafi
Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir, verkefnastýra
Þóra Björt Sveinsdóttir, ráðgjafi
Þórunn Þórarinsdóttir, ráðgjafi

Framkvæmdahópur:

Í framkvæmdahópi í lok árs sátu:

Guðrún Jónsdóttir
Gyða Margrét Pétursdóttir
Hildur Fjóra Antonsdóttir
Margrét Steinarsdóttir
Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir

Leiðbeinendur og aðstoðar-leiðbeinendur sjálfshjálparhópa:

Eva Dís Þórðardóttir
Lilja Hrönn Einarsdóttir
Sigrún Bragadóttir
Sólveig Höskuldsdóttir
Tanja Andersen Valdimarsdóttir

Aðstoðarleiðbeinendur:

Assa Þorvarðardóttir
Inger Schiöth
Torfi Guðmundsson

Aðrir

Handleiðsla starfshóps:

Sæunn Kjartansdóttir sálgreinir, Elín Jónsdóttir sálfræðingur og Lára Björnsdóttir félagsráðgjafi.

Bókhald:

Guðrún Inga Bjarnadóttir

Tölvumál:

Sigurbrandur Dagbjartsson

Innsláttur tölfraðigagna:

lðunn Brynjarsdóttir

Framkvæmdahópur

Framkvæmdahópur er hin eiginlega stjórn Stígamóta. Hann tekur ákvarðanir í stefnumarkandi málum og hefur yfirsýn yfir og stjórn á fjármálum Stígamóta. Framkvæmdahópur hittist á tveggja vikna fresti. Á árinu voru gerðar þær breytingar í framkvæmdarhópi að í stað þess að skipa fulltrúa Kvennaráðgjafarinnar og leiðbeinenda í hópastarfi eru nú þrír fulltrúar með mikla þekkingu og reynslu af störfum á sviði kynferðisofbeldis valdir með samþykki framkvæmdahóps og í samstarfi við starfshóp. Var þetta gert með hliðsjón af breytttri starfsemi Stígamóta þar sem starfshópurinn er orðinn stærri en leiðbeinendahópurinn og þörf fyrir að fá fólk inn í stjórn með góða þekkingu á málaflokknum sem og rekstri félagasamtaka.

Starfshópur

Á Stígamótum starfa 11 konur og einn karl, öll í fullu stöðugildi fyrir utan tvær starfskonur sem skiptu einu stöðugildi á milli sín. Önnur þeirra er í meistaranámi í klínískri sálfræði við HR og hlaut starfsþjálfun hjá Önnu Þóru Kristinsdóttur ráðgjafa og sálfræðingi hér á Stígamótum. Starfsþjálfunin stóð yfir í 10 vikur. Starfsfólk er allt háskólamenntað og kemur úr ýmsum áttum. Starfshópurinn hefur menntun í félagsráðgjöf, sálfræði, fjölskylduráðgjöf, listmeðferð, kynjafræði, guðfræði, mannfræði, kennslufræði og alþjóðasamskiptum. Ábyrgð í daglegu starfi deilir starfsfólk jafnt en þó hefur verkaskipting innan starfshópsins aukist á síðustu árum. Helstu verkefni eru ráðgjöf, fræðsla, pólitískt starf og fjáröflun.

Lögð er áhersla á að starfsfólk leggi stund á endurmenntun og sjálfsvinnu. Hópurinn hittist í hóphandleiðslu aðra hverja viku auk þess að allt starfsfólk hefur aðgang að 10 tímum á ári í einkahandleiðslu. Jafnframt eru Stígamót með samstarfssamning við Forvarnir ehf um uppbyggilega vinnustaðamenningu.

Tölulegar upplýsingar

Tölulegar upplýsingar í ársskýrslu Stígamóta eru mikilvægt tæki til að lýsa þeim hliðum íslensks samfélags sem birtast í starfsemi Stígamóta. Með söfnun tölulegra upplýsinga í 30 ár búum við yfir mikilli þekkingu um kynbundið ofbeldi, birtingarmyndir þess og afleiðingar, fólkið sem er beitt ofbeldinu og ofbeldismennina. Hér fara á eftir þær skilgreiningar á sífjaspellum, nauðgunum, nauðgunartilraunum, klámi (klámefni), vændi, kynferðislegri áreitni og stafrænu kynferðisofbeldi sem til viðmiðunar eru við tölfraðilega úrvinnslu í þessari skýrslu.

Sífjaspell skilgreinum við sem allt kynferðislegt atferli milli einstaklinga, sem tengdir eru tengslum trausts, og þar sem annar aðilinn vill ekkert með slíkt atferli, en er undirgefinn og háður ofbeldismanninum á einhvern máta.

Nauðgun eða nauðgunartilraun skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einhver hefur eða gerir tilraun til að hafa samræði/ eða önnur kynferðismök við manneskju gegn vilja hennar og brýtur þar með sjálfsákvörðunarrétt og sjálfstjórn hennar á bak aftur.

Klámefni er beitt sem kynferðisofbeldi þegar einhver notar klámefni til að misbjóða manneskju á einhvern hátt. Eða þegar klámnotkun einhvers misbýður manneskju á einhvern hátt.

Vændi/mansal skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einstaklingur/eða þriðji aðili þiggur einhverskonar greiða eða greiðslu í skiptum fyrir kynferðislega athöfn/athafnir.

Kynferðislega áreitni skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einhver sýnir manneskju kynferðislega hegðun sem er særandi og er gegn vilja hennar. Kynferðisleg áreitni getur verið líkamleg, orðbundin eða táknað.

Stafrænt kynferðisofbeldi skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einhver birtir, dreifir eða geymir eða hótar að birta, dreifa eða geyma texta og/eða myndefni til dæmis ljósmyndir, kvikmyndir- eða sambærilegt efni þar sem manneskja er sýnd nakin/n eða á kynferðislegan hátt gegn vilja hennar.

Grunnupplýsingar

Eins og í ársskýrslum síðustu ára eru allar tölfraðilegar upplýsingar í þessari skýrslu unnar út frá spurningalistum sem notendur þjónustunnar fylltu sjálfir út. Spurningalistarnir eru þrennskönur og notendur þjónustunnar svara spurningalistunum þegar þeir koma í fyrsta skipti í viðtal á Stígamót. Í fyrsta lagi eru sérstakir spurningalistar sem brotapolar svara. Í öðru lagi eru sérstakir spurningalistar sem brotapolar svara um þá ofbeldismenn sem hafa beitt þá kynferðisofbeldi. Í þriðja lagi eru sérstakir spurningalistar sem aðstandendur brotþola svara. Ef spurningar í spurningalistunum hafa breyst frá fyrri árum er þess getið í texta ársskýrslunnar.

Hér fyrir neðan verður gerð grein fyrir tölfraðilegum upplýsingum um brotþola sem leituðu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2019.

Á árinu 2019 leituðu 885 einstaklingar til Stígamóta, af þeim voru 385 einstaklingar sem leituðu aðstoðar vegna eigin mála í fyrsta skipti. Þá voru 70 nýir aðstandendur sem leituðu til Stígamóta og þar af voru 26 með upplýsingar um mál sem ekki voru þekkt hjá Stígamótum. Þær tölulegu upplýsingar sem hér fara á eftir varðandi árið 2019 miðast við fjölda skýrslna sem fyrir liggja um hvern hóp fyrir sig, þ.e. brotþola, ofbeldismenn og aðstandendur.

Í þau 30 ár sem liðin eru frá stofnun Stígamóta hafa 9.212¹ einstaklingar leitað aðstoðar hjá Stígamótum. Jafnframt má geta þess að ofbeldismennirnir teljast vera 13.180 en eru væntanlega nokkuð færri þar sem einhverjir þeirra hafa beitt fleiri en einn einstakling ofbeldi.

Það vekur athygli að ofbeldismennirnir eru miklu fleiri en þeir sem beittir eru ofbeldi. Sami einstaklingurinn er stundum beittur kynferðisofbeldi af fleiri en einum ofbeldismanni á lífsleiðinni. Einnig getur það gerst að sami ofbeldismaðurinn beitir fleiri en einn einstakling kynferðisofbeldi.

Í þeim tölulegu upplýsingum sem hér fara á eftir er annars vegar fjallað um starfsárið 2019 og hins vegar er að finna í nokkrum tilvikum samanburð frá fyrri starfsárum. Upplýsingar um starfsemina á fyrri starfsárum má nálgast hjá Stígamótum og á vefsíðu Stígamóta, www.stigamot.is.

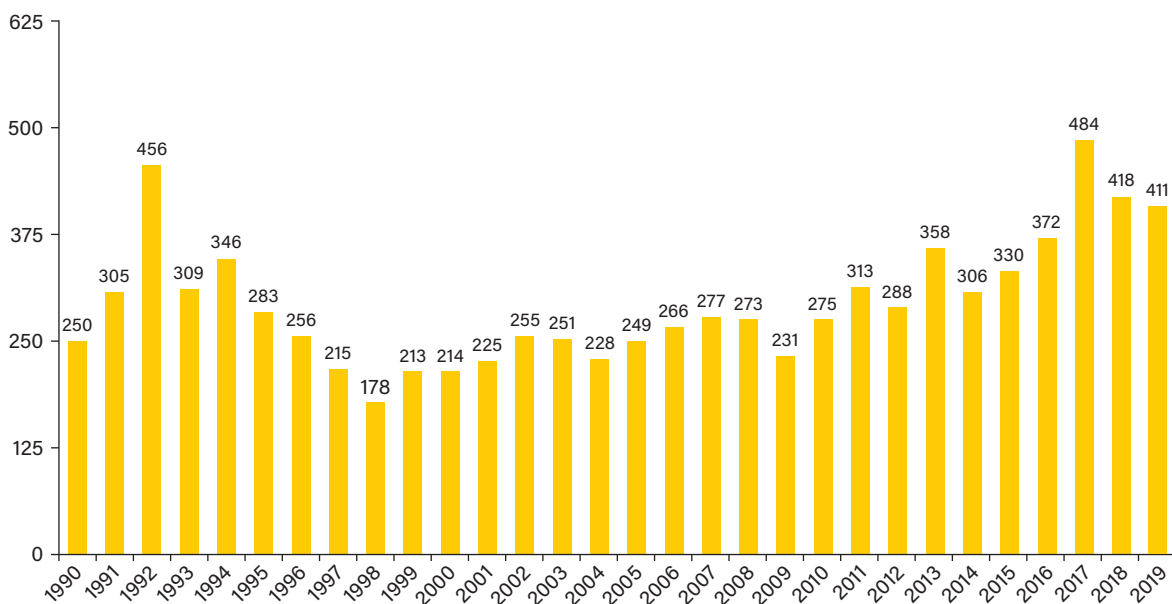
1 Heildarfjöldi einstaklinga frá stofnun Stígamóta er fenginn með því að leggja heildarfjölda nýrra brotþola og heildarfjölda nýrra aðstandanda árið 2019 við heildarfjölda einstaklinga frá stofnun Stígamóta sem fram kemur í Ársskýrslu Stígamóta árið 2018. Árið 2019 höfðu hins vegar 6 af nýjum brotþolum komið á Stígamót áður sem aðstandendur, því dragast 6 einstaklingar frá í tölunni hér fyrir ofan. Einnig höfðu 4 aðstandendur komið áður á Stígamót sem brotþolar og dragast þeir því líka frá tölunni hér að ofan.

Tafla 1. Fjöldi viðtala og einstaklinga árið 2019

Ný mál - brotapolar komu sjálfir ²	385
Upplýsingar um ný mál gegnum aðstandendur	26
Heildarfjöldi ofbeldismanna ³	656
Fjöldi nýrra aðstandenda ⁴	70
Heildarfjöldi einstaklinga sem komu í viðtöl	885
Heildarfjöldi viðtala	2829

Árið 2019 voru 385 ný mál þar sem brotapolar sjálfir komu með mál sín til Stígamóta. Árið 2019 var fjórða aðsóknarmesta ár í fjölda nýrra brotþola á einu ári frá stofnun Stígamóta. Fjöldi nýrra brotþola breytist nær ekkert frá fyrra ári en nær þó ekki þeim toppum sem urðu í komu nýrra brotþola árin 1992 og 2017. Árið 1992 voru ný mál brotþola 396, árið 2017 voru ný mál brotþola 453 og árið 2018 voru ný mál brotþola 386.

Ofbeldismenn eru nú 656, sem er um 3,5% aukning frá árinu 2018 en þá voru ofbeldismenn 634. Þá leituðu 70 nýir aðstandendur til Stígamóta árið 2019 en það sami fjöldi nýrra aðstandenda og leitaði til Stígamóta árið 2018.

Mynd 1. Fjöldi nýrra mála frá upphafi⁵

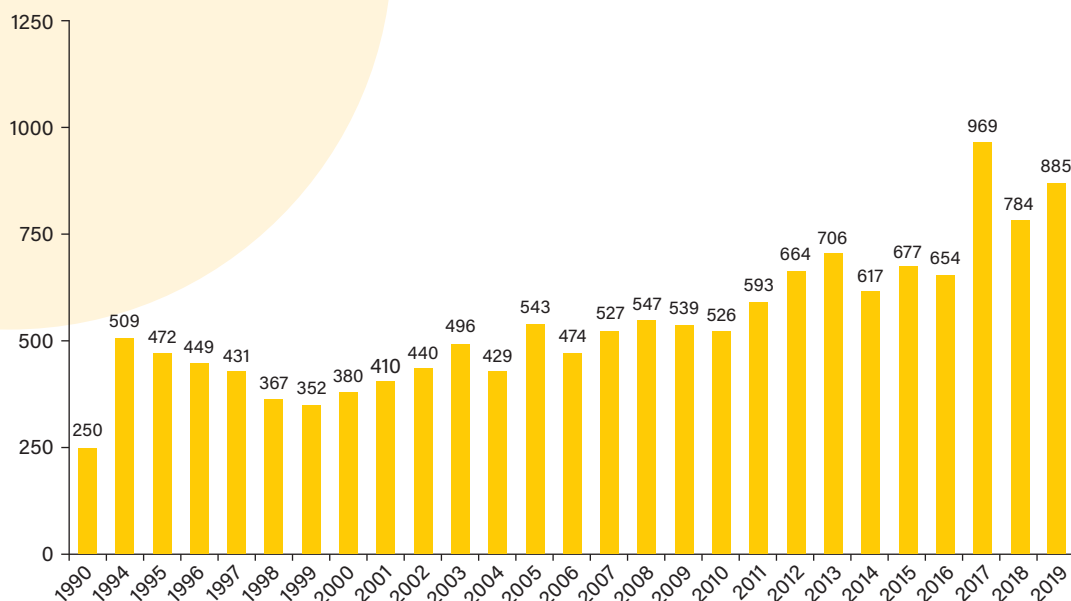
Mynd 1 sýnir fjölda nýrra mála sem árlega hafa komið inn á borð til Stígamóta undanfarin 30 ár. Mynd 1 og tafla 1 sýna að árið 2019 voru ný mál 411, sem er 73 málum færri en árið 2017, en þá höfðu aldrei fleiri ný mál komið inn á borð Stígamóta. Ný mál 2019 voru einnig 7 málum færri en árið 2018. Ný mál árið 2019 voru þó fleiri borið saman við þau nýju mál sem komu inn á borð Stígamóta á árunum 1990 til 2016 að undanskildu árinu 1992.

2 Heildarfjöldi nýrra mála var 385 en 17 skýrslur voru ekki fylltar út og því ómarktækar. Þess vegna byggir öll tölfræði úrvinnsla um brotþola á þeim 368 skýrslum sem fylltar voru út. Hins vegar lágu fyrir upplýsingar um kyn, í hvaða mánuði brotþoli kom í fyrsta skipti og hvort brotþoli kom til Stígamóta eða Bjarkarhlíðar í þessum 17 skýrslum sem ekki voru fylltar út, þess vegna er heildarfjöldi einstaklinga hærri eða 385 í mynd 4 og töflum 2 og 4.

3 Samanlagður fjöldi ofbeldismanna er 656, bæði ný mál og upplýsingar um ný mál frá aðstandendum. Eins og fram hefur komið vantaði 17 komuskýrslur og þá um leið allar upplýsingar um ofbeldismenn í þeim málum en hér er miðað við einn ofbeldismann fyrir hverja glataða skýrslu (sem er lágmarkstalning). Ekki liggja fyrir upplýsingar um ofbeldismenn þegar ný mál komu til Stígamóta í gegnum aðstandendur, en hér er talinn einn ofbeldismaður fyrir hvert nýtt mál sem upplýsingar fást um hjá aðstandendum (sem er lágmarkstalning). Því er hægt að segja með vissu að ofbeldismennirnir hafi verið 656 en hins vegar byggja tölfræðilegar upplýsingar í ársskýrslu þessari á 613 skýrslum sem lágu fyrir um ofbeldismenn. Þess ber að geta að í einhverjum tilfellum gáfu brotapolar ekki upplýsingar um alla ofbeldismenn. Ástæða þess gat til dæmis verið að þeir vissu ekki hve margir þeir voru eða það átti ekki við, eins og til dæmis í vændis- og mansalsmálum.

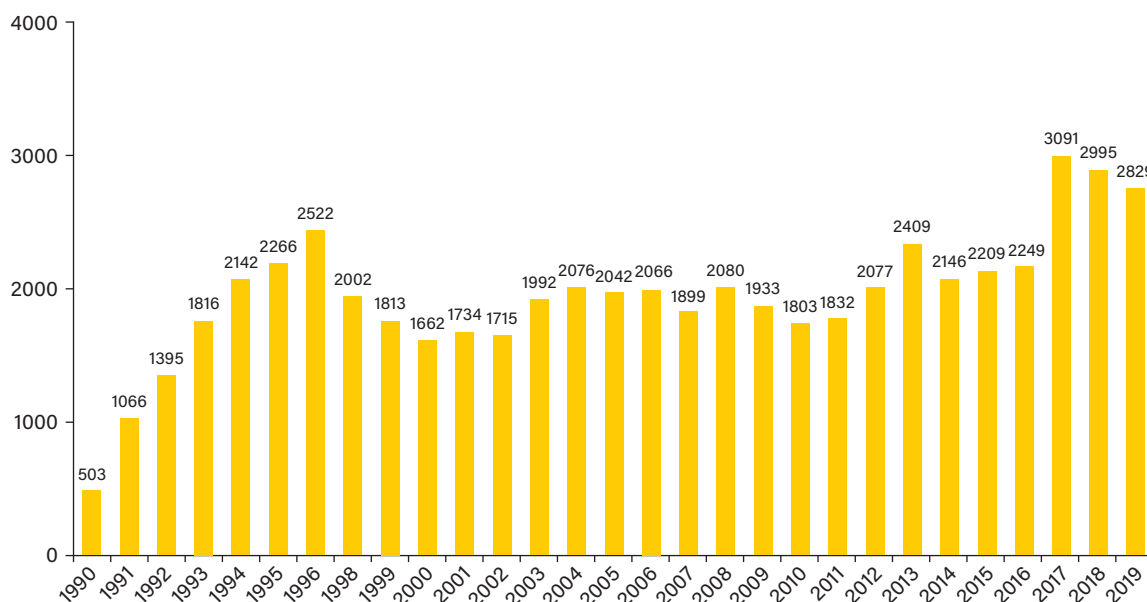
4 Heildarfjöldi nýrra aðstandenda var 70 en 2 skýrslur voru ekki fylltar út og því ómarktækar. Þess vegna byggir öll tölfræði úrvinnsla um brotþola á þeim 68 skýrslum sem fylltar voru út. Hins vegar lágu fyrir upplýsingar um kyn brotþola og hvort brotþoli sjálfur væri eða hefði verið í viðtölum hjá Stígamótum í þessum 2 skýrslum sem ekki voru fylltar út, þess vegna er heildarfjöldi einstaklinga hærri eða 70 í töflum 39 og 41.

5 Þess ber að geta að í mynd 1 er leiðrétt tala fyrir árið 1992 en þessi tala er vitlaus í sambærilegri mynd í ársskýrslum fyrri ára að undanskildri ársskýrslu ársins 2018, en þar var þessi tala leiðrétt.

Mynd 2. Heildarfjöldi einstaklinga sem sótti viðtöl hvert ár fyrir tímabilið 1990 til 2019

Mynd 2 sýnir heildarfjölda þeirra einstaklinga sem sóttu viðtöl á Stígámótum á hverju ári frá árinu 1990 til ársins 2019. Heildarfjöldi einstaklinga samanstendur af einstaklingum sem voru að koma í fyrsta skipti til Stígámóta sem og einstaklingum sem hafa fylgt Stígámótum á milli ára. Þarna eru allir þeir einstaklingar sem sótt hafa viðtöl á Stígámótum á einu ári, bæði brotapolar og aðstandendur brotápola. Þess ber að geta að upplýsingar vantaði um heildarfjölda allra einstaklinga sem sótti þjónustu Stígámóta á árunum 1991 til ársins 1993 og því eru þessi ár ekki með í mynd 2. Mynd 2 sýnir hversu stórum hópi Stígámót veita þjónustu á hverju ári. Heildarfjöldi einstaklinga sem kom í viðtöl til Stígámóta árið 2019 var 885, sem er um 12,8% fleiri en árið 2018 en um 8,6% færri en árið 2017. Árið 2017 var heildarfjöldi einstaklinga 969 og var það mestur fjöldi einstaklinga sem komið hefur í viðtöl á einu ári frá stofnun Stígámóta. Heildarfjöldi einstaklinga sem kom árið 2019 er hærri en öll undanfarin ár að undanskildu árinu 2017.

Mynd 3. Heildarfjöldi viðtala sem veitt voru á hverju ári á Stígámótum á árunum 1990 til 2019

Mynd 3 sýnir umfang þjónustu Stígámóta á hverju ári frá því Stígámót hófu starfsemi sína, það er hversu mörg viðtöl voru veitt brotapolum og aðstandendum þeirra á hverju ári frá upphafi Stígámóta. Þess ber að geta að upplýsingar vantaði um heildarfjölda viðtala á árinu 1997 og því er það ár ekki með í mynd 3. Heildarfjöldi viðtala árið 2019 var 2.829, sem er um 5,5% fækkun frá árinu 2018 og um 8,4% fækkun frá árinu 2017. Árið 2017 hafði heildarfjöldi viðtala á einu ári ekki verið hærri frá stofnun Stígámóta. Heildarfjöldi viðtala sem tekin voru árið 2019 er meiri en öll undanfarin ár að undanskildum árunum 2017 og 2018.

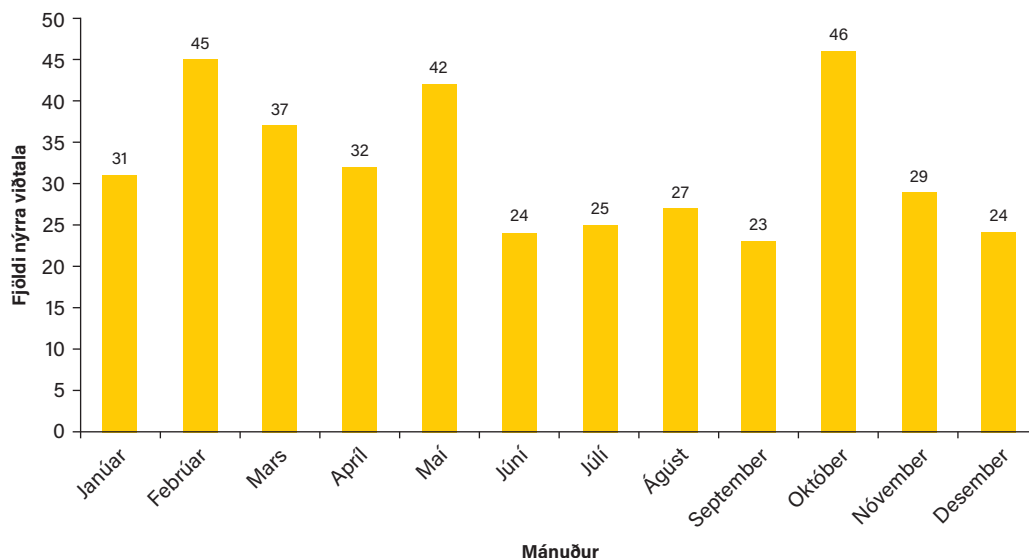
Tafla 2. Fjöldi brotþola sem kom í fyrsta skipti í viðtal á Stígamót eða Bjarkarhlíð, skipt eftir árum

	2017		2018		2019	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Brotþoli kom í viðtal á Stígamót	403	89,0%	325	84,2%	325	84,4%
Brotþoli kom í viðtal í Bjarkarhlíð	50	11,0%	61	15,8%	60	15,6%
Alls	453	100%	386	100%	385	100%

Tveir ráðgjafar frá Stígamótum hafa veitt vikulega viðtöl fyrir þolendur kynferðisofbeldis í Bjarkarhlíð frá því að miðstöðin opnaði í mars árið 2017. Eins og tafla 2 sýnir þá sóttu 60 einstaklingar af þeim 385 (eða 15,6%) sem komu til Stígamóta í fyrsta skipti árið 2019, fyrsta viðtal til ráðgjafa Stígamóta í Bjarkarhlíð. Þetta er er svipað hlutfall en árið 2018 en hærra hlutfall en árið 2017 (sjá töflu 2). Enginn af þeim 70 aðstandendum sem leituðu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2019 kom í fyrsta viðtal til Stígamóta í Bjarkarhlíð.

Mikilvægt er að taka það fram að upplýsingar um 53 þeirra 60 brotþola sem kom í fyrsta viðtal í Bjarkarhlíð árið 2019 eru með í þeim tölfraðilegu upplýsingum sem gerð verður grein fyrir í þessari skýrslu. Skýrslur vantaði frá 7 brotþolum sem komu til Stígamóta í gegnum Bjarkarhlíð og eru því ekki með í þeim tölfraðilegu upplýsingum sem fjallað er um í þessari skýrslu.

Öll tölfraðileg úrvinnsla um brotþola í myndum og töflum hér fyrir neðan byggir á þeim 368 brotþolum sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2019 og svöruðu spurningalista um brotþola. Öll tölfraðileg úrvinnsla um þá ofbeldismenn í myndum og töflum hér fyrir neðan byggja á þeim 613 skýrslum sem þessir 368 brotþolar svöruðu einnig um þá ofbeldismenn sem beittu þá kynferðisofbeldi. Sautján brotþolar sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2019 svöruðu ekki spurningalistunum og eru því ekki með í þessari úrvinnslu. En upplýsingar um þessa 17 einstaklinga eru með í mynd 4 og töflu 4 þar sem þær upplýsingar lágu fyrir.

Mynd 4. Fjöldi nýrra viðtala eftir mánuðum árið 2019

Aðsókn í viðtöl er breytileg á milli ára og mánaða og því erfitt að segja fyrir um vinnuálag ársins. Mynd 4 sýnir að fjöldi nýrra viðtala var hæstur í október (46 viðtöl), næst hæstur í febrúar (45 viðtöl) og þriðji hæstur í maí (42 viðtöl). Fjöldi nýrra viðtala var lægstur í júní, júlí, ágúst, september og desember sem sennilega er tilkomið vegna sumar- og jólafría. Þetta er sambærilegt við árið 2018 en þá var fjöldi nýrra viðtala einnig minni yfir sumarmánaðina og í desember.

Tafla 3. Ástæður þess að leitað var til Stígamóta árið 2019

	Fjöldi	Hlutfall
Sifjaspell	130	16,2%
Nauðgun	268	33,4%
Nauðgunartilraun	69	8,6%
Klám	42	5,2%
Vændi	17	2,1%
Kynferðisleg áreitni	174	21,7%
Stafrænt kynferðisofbeldi	63	7,8%
Annað	40	5,0%
Alls	803	100%

Tafla 3 sýnir ástæður þess að einstaklingar leita til Stígamóta árið 2019. Það fólk sem nýtir sér þjónustu Stígamóta kemur gjarnan til að vinna úr gömlum áföllum og þau geta verið fleiri en eitt. Þess vegna eru ástæður komu (803) fleiri en einstaklingarnir (368).

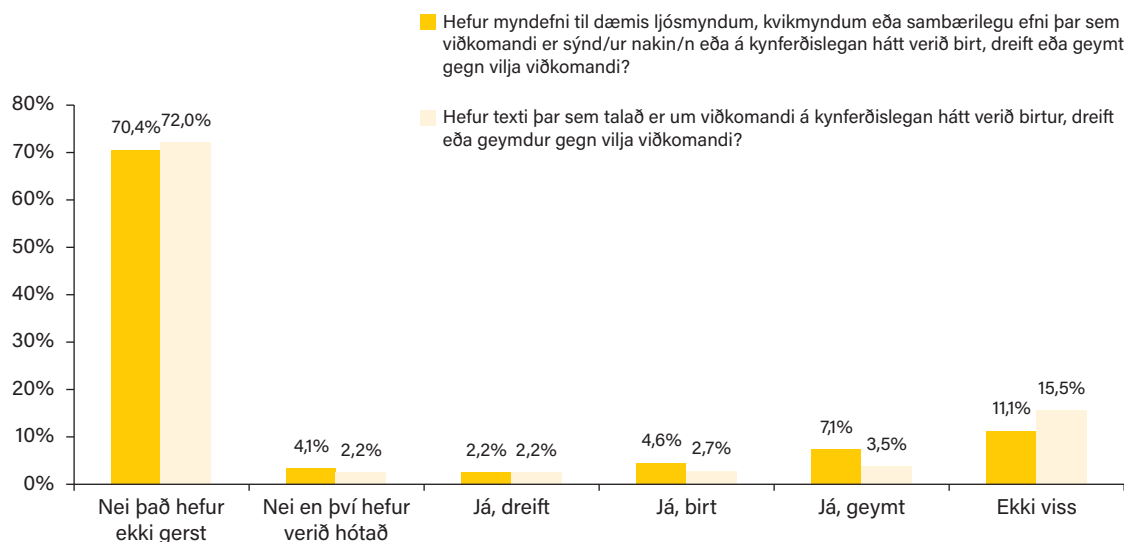
Eins og tafla 3 sýnir eru nauðgun, nauðgunartilraun og sifjaspell rúmlega helmingur (58,2%) þeirra ástæðna sem tilgreindar eru fyrir komu á Stígamót. Þetta eru svipaðar niðurstöður og árin 2013 til 2018 en þá voru nauðgun, nauðgunartilraun og sifjaspell meira en helmingur þeirra ástæðna sem tilgreindar voru fyrir komu til Stígamóta. Athygli vekur hve margir leita til Stígamóta meðal annars vegna kynferðislegrar áreitni eða 21,7%.

Tafla 3 sýnir einungis fjölda þeirra einstaklinga sem voru í vændi og sóttu í fyrsta skipti viðtöl á Stígamót á árinu 2019 en þeir voru 17. Það sama hefur sýnt sig hjá Stígamótum og hjá erlendum systursamtökum að það tekur langan tíma að vinna úr þeirri ofbeldisreynslu sem vændi er. Mikilvægt er að hafa í huga við túlkun niðurstaðna að vændi er oft falið vandamál og oft koma upplýsingarnar um það ekki í ljós fyrr en eftir margra mánaða viðtöl. Skráningar fara hins vegar fram eftir fyrsta viðtal og upplýsingar um vændi vantar því í einhverjum tilvikum.

Til að fá skýrari mynd af heildarfjölda allra einstaklinga sem sóttu viðtöl á Stígamót árið 2019 og höfðu verið í vændi var upplýsingum safnað um hversu margir þeirra sem voru í viðtölum á Stígamótum á árinu 2019 en voru ekki að koma í fyrsta skipti í viðtal það ár hefðu verið í vændi og/eða klámiðnaði. Vitað er að árið 2019 voru einnig í viðtölum um 13 einstaklingar (12 konur og 1 karl) sem höfðu verið í vændi og/eða klámiðnaði og leituðu í fyrsta skipti til Stígamóta fyrir árið 2019.

Það er því hægt að segja að vitað sé að í heildina hafi 30 af þeim 885 einstaklingum sem sóttu viðtöl á Stígamót árið 2019 hafi verið í vændi og/eða klámiðnaði. Þetta er svipaður fjöldi og kom fram í ársskýrslu ársins 2018 en þá voru það 28 einstaklingar.

Mynd 5 hér fyrir neðan sýnir hversu margir hafa upplifað að texta og/eða myndefni þar sem viðkomandi var sýndur nakinn eða á kynferðislegan hátt hafi verið birt, dreift eða geymt gegn vilja viðkomandi. Hlutfallið í mynd 5 miðast við heildarfjölda brotþola (368). Við lestur þessara mynda ber að hafa í huga að hver brotþoli gat svarað fleiri en einum svarmöguleika.

Mynd 5. Hefur myndefni og/eða texta þar sem einstaklingur er sýnd/ur nakin/n eða á kynferðislegan hátt verið birt, dreift eða geymt gegn vilja hans?

Fram kemur í mynd 5 að 4,6% brotþola (eða 17 brotþolar) nefndu að myndefni þar sem þau voru sýnd nakin eða á kynferðislegan hátt hafi verið birt gegn vilja þeirra, þetta er svipað hlutfall og fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið 4,5%. Mynd 5 sýnir einnig að 2,2% brotþola (eða 8 brotþolar) nefndu að myndefni þar sem þau voru sýnd nakin eða á kynferðislegan hátt hafi verið dreift gegn vilja þeirra, þetta er lægra hlutfall en kom fram í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið 4,5%. Einnig kemur fram í mynd 5 að um 7% brotþola (eða 26 brotþolar) nefndu að slíkt myndefni hafi verið geymt gegn vilja þeirra, þetta er sama hlutfall og kom fram í ársskýrslu ársins 2018. Þess ber að geta að upplýsingar um hvort myndefni hafi verið birt, dreift eða geymt vantaði hjá 14 brotþolum (3,8%).

Mynd 5 sýnir einnig að um 2% brotþola nefndu annars vegar að texta þar sem talað var um þá á kynferðislegan hátt hafi verið dreift og hinsvegar hann birtur gegn vilja þeirra (8 brotþolar nefndu að texta hafi verið dreift og 10 brotþolar nefndu að texti hafi verið birtur). Þetta er svipað hlutfall og fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið rúmlega 2%. Mynd 5 sýnir einnig að 3,5% brotþola (eða 13 brotþolar) nefndu að texta þar sem talað var um þá á kynferðislegan hátt hafi verið geymdur gegn vilja þeirra. Þetta er hærra hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið 1,4%. Upplýsingar um hvort texti hafi verið birtur, dreift eða geymdur vantaði hjá 17 brotþolum (4,6%).

Hafa verður í huga að einstaklingur getur tilgreint annað ofbeldi sem ástæðu komu en merkt svo við að hann hafi verið beittur stafrænu ofbeldi í spurningunni hér fyrir ofan. Einnig gæti einstaklingur hafa tilgreint stafrænt kynferðisofbeldi sem ástæðu komu en ekki svarað spurningunni hér að ofan. Því er ekki samræmi í fjölda einstaklinga sem nefnir stafrænt kynferðisofbeldi sem ástæðu komu og fjölda einstaklinga sem tilgreina að þeir hafi verið beittir stafrænu kynferðisofbeldi.

Lýðupplýsingar um brotaþola

Tafla 4. Skipting einstaklinga eftir kyni

	Fjöldi	Hlutfall
Kona	331	86,0%
Karl	52	13,5%
Kyn annað	2	0,5%
Alls	385	100%

Tafla 4 sýnir fjölda og hlutfall einstaklinga skipt eftir kyni. Eins og árin á undan leituðu fleiri konur en karlar til Stígamóta árið 2019. Tveir einstaklingar skilgreindu kyn sitt á annan hátt árið 2019.

Tafla 5. Þjóðerni brotaþola

	Fjöldi	Hlutfall
Íslendingur	348	94,6%
Blandað þjóðerni	5	1,4%
Frá öðrum löndum	15	4,1%
Alls	368	100%

Tafla 5 sýnir að flestir þeirra sem komu til Stígamóta árið 2019 voru íslenskir eða um 94,6%. Þetta er svipað hlutfall og árin 2008 til 2018.

Tafla 6 a/b. Aldur fólks þegar aðstoðar var leitað og þegar ofbeldið var framið árið 2019

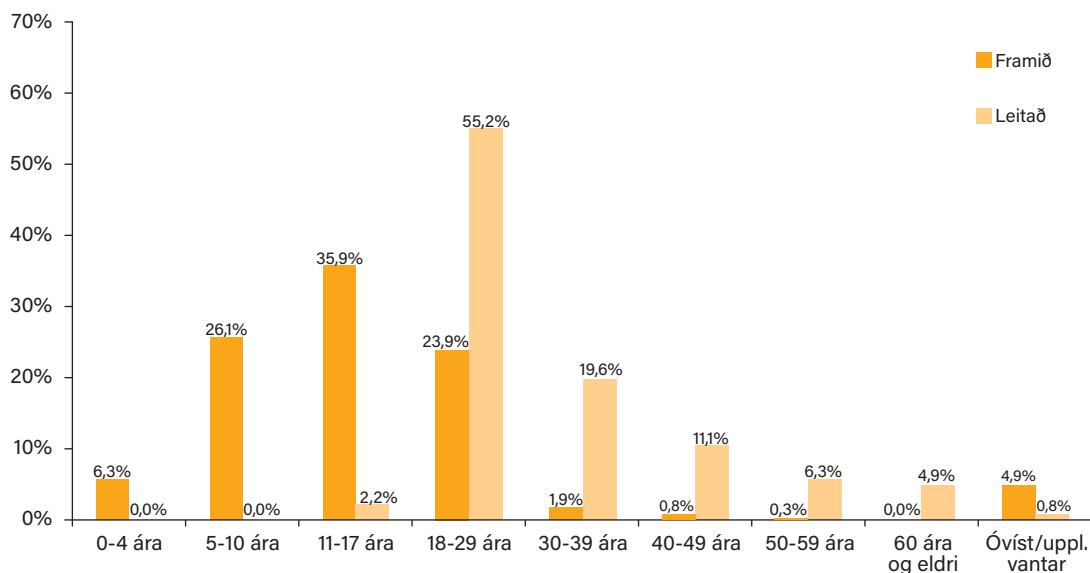
Tafla 6a. Aldur er aðstoðar var leitað

	Fjöldi	Hlutfall
11 - 17 ára	8	2,2%
18 - 29 ára	203	55,2%
30 - 39 ára	72	19,6%
40 - 49 ára	41	11,1%
50 - 59 ára	23	6,3%
60 ára og eldri	18	4,9%
Upplýsingar vantar	3	0,8%
Alls	368	100%

Tafla 6b. Aldur er ofbeldi var fyrst framið

	Fjöldi	Hlutfall
0 - 4 ára	23	6,3%
5 - 10 ára	96	26,1%
11 - 17 ára	132	35,9%
18 - 29 ára	88	23,9%
30 - 39 ára	7	1,9%
40 - 49 ára	3	0,8%
50 - 59 ára	1	0,3%
Ekki viss	9	2,4%
Upplýsingar vantar	9	2,4%
Alls	368	100%

Tafla 6a sýnir aldur fólks þegar það leitaði til Stígamóta og tafla 6b sýnir aldur þess þegar ofbeldið hófst eða þegar þeir voru fyrst beittir ofbeldi. Um 75% þeirra sem nýttu sér þjónustu Stígamóta árið 2019 voru á aldrinum 18-39 ára, en ofbeldið hófst hins vegar fyrir 18 ára aldur hjá 68,2%. Þetta er í samræmi við úttektir sem gerðar voru á einstaklingum sem leituðu til Stígamóta annars vegar á árunum 2009 til 2011⁶ og hins vegar á árunum 2016 til 2018⁷ en í báðum úttektum kom fram að tæplega 70% einstaklinga voru yngri en 18 ára þegar þau voru fyrst beitt kynferðisofbeldi. Á árunum 2009 til 2011 voru það 68,5% einstaklinga en á árunum 2016 til 2018 voru það 64,8%.

Mynd 6. Samanburður á aldri einstaklinga þegar leitað var aðstoðar og aldri þeirra þegar ofbeldi var fyrst framið árið 2019

Það er eftirtektarvert að nokkur tími líður frá því að kynferðisofbeldi á sér stað þar til fólk leitar sér hjálpar vegna þess (sjá mynd 6). Samskonar niðurstöður koma fram í tölum Stígamóta frá fyrri árum. Ein af þeim áskorunum sem Stígamót standa frammi fyrir er að vinna að því að stytta tímann sem fólk lætur líða frá því að brotið er gegn því og þar til það leitar sér hjálpar. Jafnframt sýnir þessi mynd að megnið af fólkinu sem leitar til Stígamóta voru fyrst beitt kynferðisofbeldi fyrir 18 ára aldur, þ.e. meðan þau eru enn á barns- og unglingsaldri.

Tafla 7. Býr brotaþoli við einhverja af eftirtöldum skerðingum: þroskahömlun, hreyfihömlun, blindu/sjónskerðingu, geðsjúkdóm, einhverfu, heyrnarskerðingu eða aðra skerðingu, skipt eftir örorku

	Fjöldi	Hlutfall
Bý ekki við neina skerðingu	185	50,3%
Bý við skerðingu/ar en er ekki metinn til örorku vegna hennar/þeirra	98	26,6%
Bý við skerðingu/ar og er metinn til örorku vegna hennar/þeirra	41	11,1%
Bý við skerðingu/ar en ekki er vitað hvort viðkomandi er metinn til örorku vegna hennar/þeirra	4	1,1%
Upplýsingar vantar	40	10,9%
Alls	368	100%

Tafla 7 sýnir að um 39% einstaklinga sem leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti árið 2019 vegna sinna mála, bjuggu við einhverja af ofangreindum skerðingum óháð

því hvort þeir voru metnir til örorku vegna hennar/þeirra eða ekki. Tafla 7 sýnir að 11,1% þeirra sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2019 vegna sinna mála og bjuggu við einhverja af ofangreindum skerðingum voru metnir til örorku vegna hennar/þeirra. Hlutfall þeirra sem bjuggu við einhverja af ofangreindum skerðingum óháð því hvort þeir voru metnir til örorku vegna hennar/þeirra eða ekki er það sama og fram kom í ársskýrslu ársins 2017 (eða um 39%) en þetta hlutfall er aðeins lægra en það sem kom fram í ársskýrslu ársins 2018 (þá var hlutfallið 44%). Hlutfall þeirra sem bjuggu við skerðingar og voru metin til örorku vegna hennar/þeirra var svipað og fram kom í ársskýrslu ársins 2018 (þá var hlutfallið 10,3%) og aðeins hærra en fram kom í ársskýrslu ársins 2017 (þá var hlutfallið 8,7%).

6 Anna Þ. Kristinsdóttir. (2013). Samanburður á afleiðingum hjá þeim sem upplifðu kynferðisofbeldi fyrst fyrir 18 ára aldur og þeim sem upplifðu kynferðisofbeldið fyrst 18 ára eða eldri. Óútgefin skýrsla.

7 Anna Þ. Kristinsdóttir. (2019). Upplýsingar um einstaklinga sem leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti á árunum 2016 til 2018 og höfðu verið beittir kynferðislegu ofbeldi fyrir 18 ára aldur. Óútgefin skýrsla.

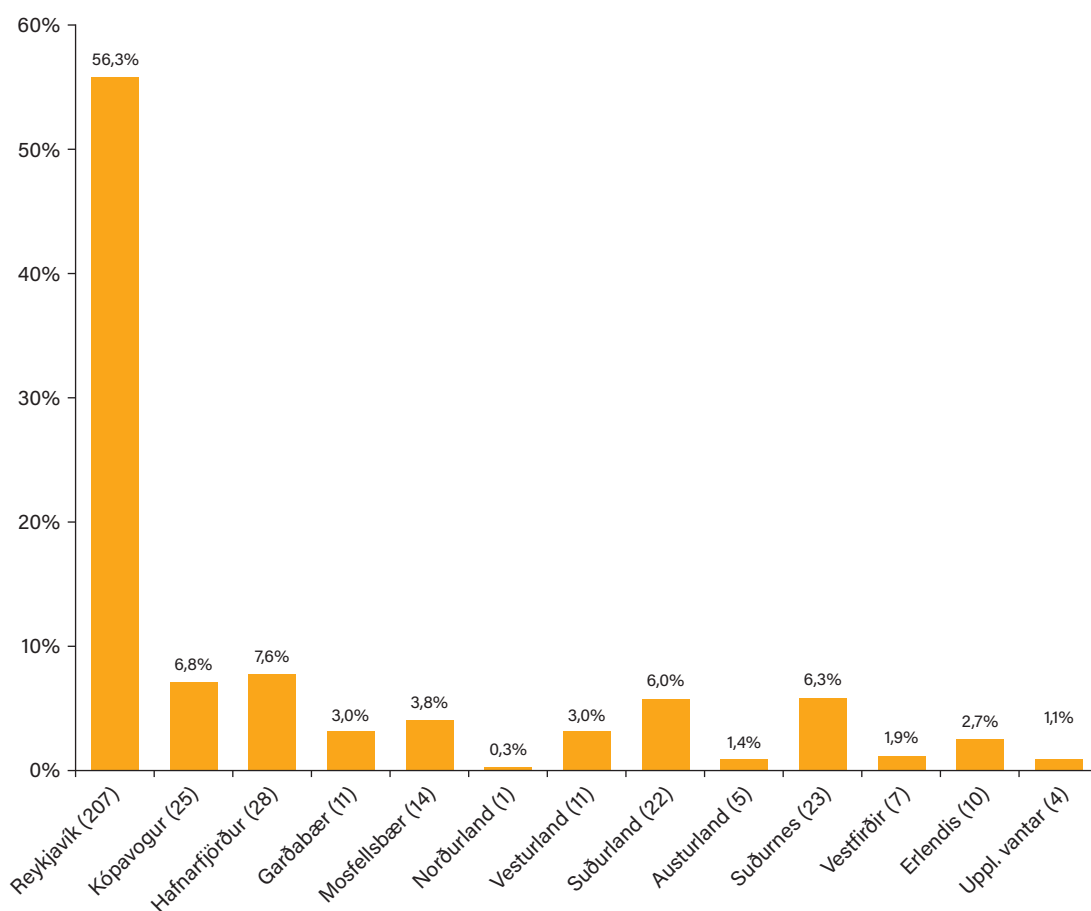
Tafla 8. Skerðing skipt eftir hvort brotaþoli var metinn til örorku vegna hennar

	Metinn til örorku		Ekki metinn til örorku og óvíst		Alls	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Þroskahömlun	8	19,5	1	1,0	9	6,3
Hreyfihömlun	0	0,0	2	2,0	2	1,4
Blinda/sjónskerðing	1	2,4	2	2,0	3	2,1
Geðsjúkdóm	32	78,0	81	79,4	113	79,0
Einhverfa	4	9,8	5	4,9	9	6,3
Heyrnarleysi/-skerðingu	1	2,4	3	2,9	4	2,8
Annað	14	34,1	24	23,5	38	26,6
Fjöldi einstaklinga	41		102		143	

Hlutfallið í töflu 8 miðast annars vegar við 41 einstakling sem býr við skerðingu og er metinn til örorku vegna hennar. Hins vegar miðast hlutfallið í töflunni við 102 einstaklinga sem nefndu að þeir byggju við skerðingu en væru ekki metnir til örorku vegna hennar eða óvíst hvort þeir væru metnir til örorku vegna skerðingar. Í töflu 8 byggist fjöldi þeirra með skerðingar eingöngu á því þegar upplýsingar lágu fyrir um bæði hvort brotaþoli búi við skerðingar og hvort brotaþoli er metinn til örorku vegna skerðingar, þannig að ef upplýsingar vantaði hjá brotaþola um annað hvort að hann búi við skerðingu og/eða hvort hann er metinn til örorku vegna skerðingar þá teljast þeir brotaþolar ekki með í þessum töflum. Ber að hafa þetta í huga við túlkun upplýsinga.

Tafla 8 sýnir að flestir þeirra sem leituðu til Stígamóta árið 2019 og bjuggu við skerðingu bjuggu við geðsjúkdóm eða 79%. Þetta er aðeins lægra hlutfall en árin 2018 (þá var hlutfallið 81%) og 2017 (þá var hlutfallið 82,8%). Tafla 8 sýnir að 6,3 % (eða 9 einstaklingar) brotaþola glíma við þroskahömlun en þetta er hærra hlutfall en árin 2018 og 2017 (en þá voru hlutföllin 2,5% eða 4 einstaklingar bæði árin).

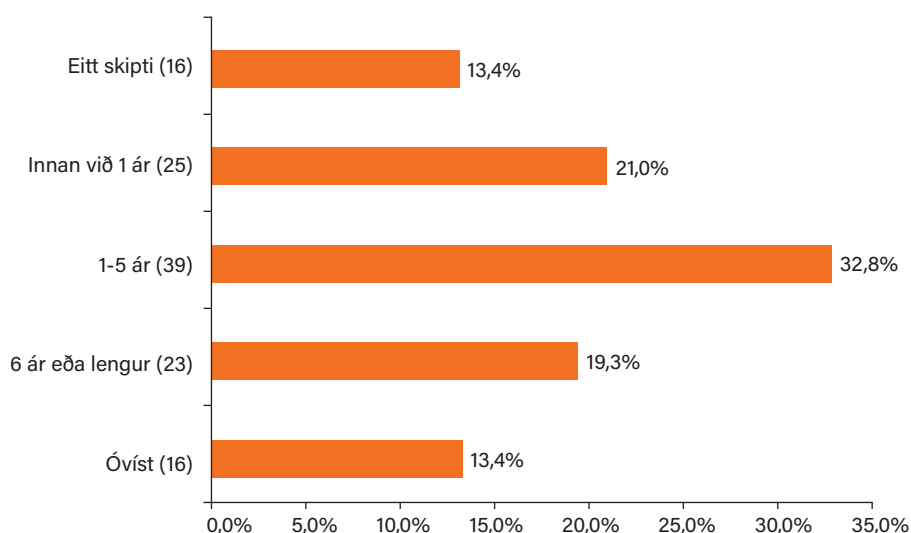
Markmiðið með þessum tveimur ofangreindu töflum er að fá betri mynd af því hversu vel Stígamót ná til fólks með skerðingar og fá betri mynd af því hvaða hópa við þurfum að reyna að ná betur til og auka aðgengi fyrir. Stígamót leggja áherslu á að auka aðgengi fyrir fólk með skerðingar.

Mynd 7. Búseta þeirra sem leituðu til Stígamóta árið 2019

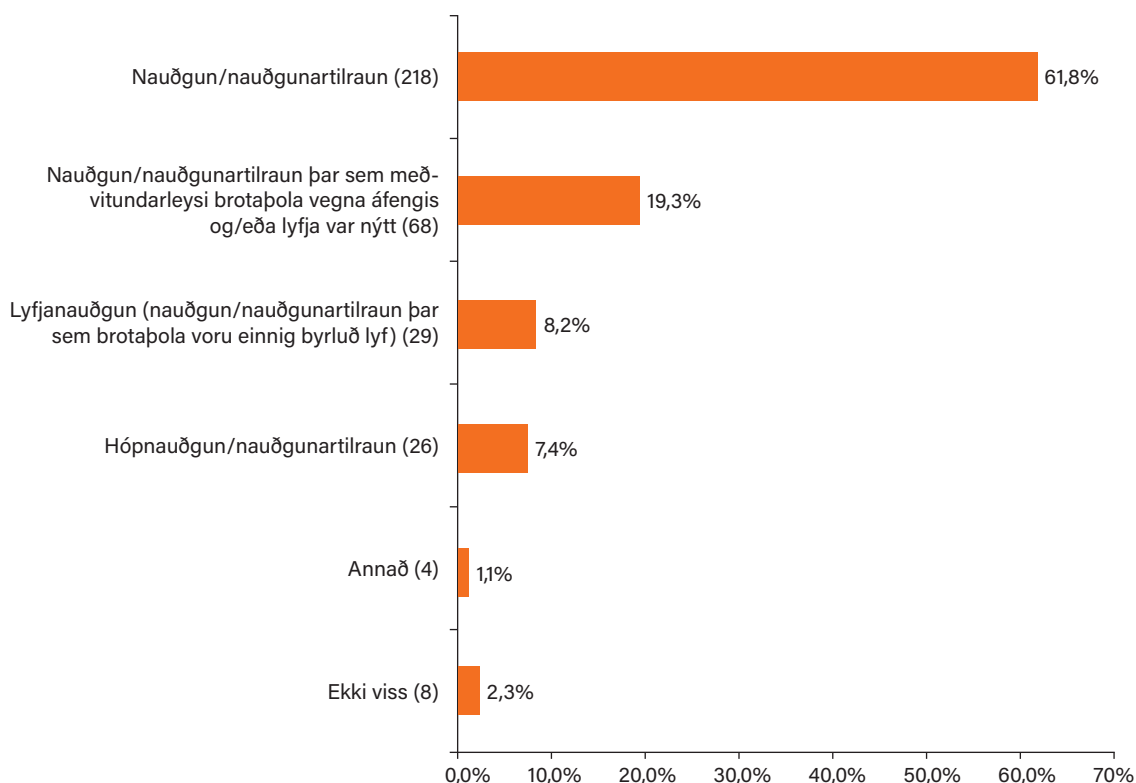
Á mynd 7 má sjá búsetu fólks þegar það leitaði til Stígamóta. Um 77,4% þeirra einstaklinga sem leituðu til Stígamóta árið 2019 bjuggu á höfuðborgarsvæðinu. Á höfuðborgarsvæðinu bjuggu í ársbyrjun 2019 63,9% landsmanna. Þeir sem búa á höfuðborgarsvæðinu hafa fyrst og fremst verulegt gagn af starfi Stígamóta. Úr þessum hópi eru flest þeirra sem nýta sér viðtöl í langan tíma og hafa möguleika á að taka þátt í starfi sjálfshjálparhópanna. Þá er einnig boðið upp á símaviðtöl sem fólk utan höfuðborgarsvæðisins hefur nýtt sér. Verkefnið „Stígamót á staðinn“ opnaði möguleika fyrir þá sem búa á Egilsstöðum og nágrenni og Ísafirði og nágrenni að nýta sér þjónustu Stígamóta á sínu heimasvæði. Ráðgjafar á Stígamótum hafa verið með regluleg viðtöl á Egilsstöðum frá árinu 2012 og á Ísafirði frá september árið 2016.

Um ofbeldisverkin

Mynd 8. Hve lengi stóðu sífjaspellin?

Hlutfallið í mynd 8 miðast við þá 119 einstaklinga sem beittir höfðu verið sífjaspellum og svöruðu spurningunni um hve lengi sífjaspellin stóðu yfir. Tölunum um hve lengi sífjaspellin stóðu yfir ber að taka með varúð. Það reynist fólki oft erfitt að tímasetja ofbeldið nákvæmlega og þær tölur um tímalengd sem hér eru nefndar eru varlega áætlaðar. Augljóst er að sífjaspell er ofbeldi sem er oft viðvarandi í mörg ár. Mynd 8 sýnir að í um 52% tilfella standa sífjaspellin yfir í eitt ár eða lengur. Ársskýrslur fyrri ára sýna að þetta hlutfall hefur verið á bilinu 40 til um 70%.

Mynd 9. Mismunandi birtingarmyndir nauðgana/nauðgunartilrauna

Mynd 9 sýnir birtingarmyndir nauðgana og nauðgunartilrauna. Hlutfallið í myndinni miðast við heildarfjölda þeirra tilvika þar sem greint var frá mismunandi birtingarmyndum nauðgana/nauðgunartilrauna eða 353 tilvik. Í mynd 9 er greint frá birtingarmyndum bæði nauðgana og nauðgunartilrauna og þess vegna verður fjöldinn meiri en í fjölda ástæðna fyrir komu til Stígamóta. Þá svöruðu ekki allir þeir sem merktu við nauðgun og/eða nauðgunartilraun sem ástæðu komu spurningunni um mismunandi birtingarmyndir.

Í mynd 9 vísar svarmöguleikinn *annað* til nauðgana/nauðgunartilrauna sem ekki falla undir aðrar skilgreiningar nauðgunar/nauðgunartilraunar sem settar eru fram í myndinni.

Mynd 9 sýnir að í hlutfallslega flestum tilvikum nauðgana/nauðgunartilrauna upplifði brotþoli ekki byrlun, hópnauðgun eða að meðvitundarleysi þeirra væri nýtt, eða um 61,8%. Þetta er hærra hlutfall en kom fram í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið 57%. Um 19% (eða í 68 tilvikum) þeirra nauðgana/nauðgunartilrauna sem nefndar voru, áttu sér stað þegar meðvitundarleysi brotþola vegna áfengis eða lyfja var nýtt, þetta er lægra hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið 25,2%. Mynd 9 sýnir að í 8,2% (eða í 29 tilvikum) tilvika var um byrlun að ræða, þetta er aðeins hærra hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið 7,5%. Mynd 9 sýnir einnig að í 26 tilvikum nauðgana/nauðgunartilrauna sem nefndar voru, var um hópnauðgun að ræða, þetta eru fleiri tilvik nauðgana/nauðgunartilrauna sem fram komu í ársskýrslu ársins 2018 en þau voru 23. Í þremur tilfellum hópnauðgana/nauðgunartilrauna voru tveir ofbeldismenn, í tveimur tilfellum voru ofbeldismennirnir 4 og í einu tilfelli voru ofbeldismennirnir 5. Í 20 tilfellum vantaði upplýsingar um fjölda ofbeldismanna.

Rétt er að ítreka að þó að birtingarmyndir nauðgana/nauðgunartilrauna geti verið ólíkar þá er sá sem beitir ofbeldinu alltaf ábyrgur fyrir ofbeldinu sama hver birtingarmyndin er.

Tafla 9. Var brotapolá byrjað lyf þegar ofbeldið var framið, skipt eftir tegund ofbeldis

	Sifjaspell		Nauðgun		Nauðgunar-tilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Nei	102	78,5	188	70,1	35	50,7	12	28,6	1	5,9	81	46,6	16	40,0
Já	1	0,8	23	8,6	5	7,2	1	2,4	2	11,8	3	1,7	1	2,5
Í sumum tilvikum	1	0,8	10	3,7	2	2,9	1	2,4	2	11,8	3	1,7	2	5
Já grunar það	-	-	8	3,0	-	-	-	-	1	5,9	1	0,6	-	-
Ekki viss	4	3,1	24	9,0	1	1,4	-	-	2	11,8	1	0,6	-	-
Upplýsingar vantar	22	16,9	15	5,6	26	37,7	28	66,7	9	52,9	85	48,9	21	52,5
Alls	130	100	268	100	69	100	42	100	17	100	174	100	40	100

Tafla 9 greinir frá hvort einstaklingi hafi verið byrjað lyf þegar ofbeldið átti sér stað skipt eftir brotaflokk. Hlutfallið í töflunni miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti.

Í 0,8% tilfella þegar um sifjaspell var að ræða var brotapolá byrjað lyf. Í 8,6% tilfella þegar um nauðgun var að ræða var brotapolá byrjað lyf. Í 3% tilvika grunaði brotapolá að honum hafi verið byrjað lyf þegar um nauðgun var að ræða. Árið 2018 nefndu 25 einstaklingar sem höfðu verið beittir nauðgun að þeim hefði verið byrjað lyf en árið 2019 voru þeir 23 (sjá töflu 9), það er því 8% fækkun milli ára. Þegar mynd 9 er borin saman við töflu 9 kemur í ljós að í 29 tilfellum nauðgana/nauðgunartilrauna var lyfjum byrjað samkvæmt mynd 9 en tafla 9 sýnir aftur á móti 23 tilvik þar sem lyfjum var byrjað þegar um nauðgun var að ræða og 5 tilvik þar sem um nauðgunartilraun var að ræða. Hafa verður í huga að einstaklingur getur tilgreint að um lyfjanauðgun hafi verið að ræða þegar hann svarar hverjar birtingarmyndir nauðgunar/nauðgunartilraunar var og ekki tilgreint eða svarað spurningu um hvort honum hafi verið byrjað lyf, eða öfugt. Því er ekki alltaf samræmi í fjölda tilvika þar sem um lyfjanauðgun/nauðgunartilraun var að ræða sem mynd 9 sýnir og fjölda tilvika þar sem lyfjum var byrjað sem tafla 9 sýnir.

Mikilvægt er að taka það fram að oft er erfitt að átta sig á því að byrlun hafi átt sér stað og lyf eru oft fljót að fara úr líkamanum og því fæst sjaldan staðfesting á því að byrlun hafi átt sér stað. Því eru án efa einhverjar skuggatölur hér.

Tafla 10. Landsvæði þar sem ofbeldið átti sér stað, skipt eftir tegund ofbeldis

	Sifjaspell	Nauðgun	Nauðgunar-tilraun	Klám	Vændi	Kynferðisleg áreitni	Annað
Reykjavík	34,8%	37,0%	38,0%	32,0%	33,3%	41,7%	56,5%
Annað höfuðborgar-svæði	13,3%	14,5%	16,0%	20,0%	22,2%	16,0%	21,7%
Utan höfuðborgar-svæðis	41,5%	34,0%	30,0%	44,0%	27,8%	32,1%	17,4%
Erlendis	10,4%	13,9%	16,0%	4,0%	16,7%	9,0%	4,3%
Ekki viss	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%	0,0%
Alls (Fjöldi tilvika)	100% (135)	100% (324)	100% (50)	100% (25)	100% (18)	100% (156)	100% (23)

Í töflu 10 er greint frá hvar ólíkar tegundir ofbeldis áttu sér stað. Í hverjum brotaflokkum fyrir sig eru staðirnir sem nefndir eru fleiri en einstaklingarnir sem orðið hafa fyrir ofbeldinu, skýringin á þessu er sú að ofbeldi var beitt á fleiri en einum stað hjá sumum einstaklingum. Hlutfallið í töflu 10 miðast við heildarfjölda tilvika þar sem ofbeldi átti sér stað í hverjum brotaflokkum. Tafla 10 sýnir að kynferðisofbeldi á sér ekki landfræðileg mörk. Hæsta hlutfall tilfella í öllum tilgreindum brotaflokkum átti ofbeldið sér stað á höfuðborgarsvæðinu. Þetta er í samræmi við það að flestir sem leita til Stígamóta búa á höfuðborgarsvæðinu.

Þess ber að geta að brotaflokkurinn stafrænt kynferðisofbeldi er ekki tekinn með í töflu 10 vegna þess að stafrænt kynferðisofbeldi er í eðli sínu ekki staðbundið.

Tafla 11. Hvar kynferðisofbeldið átti sér stað, skipt eftir tegund ofbeldis

	Sifjaspell		Nauðgun		Nauðgunar-tilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Á sameiginlegu heimili	54	33,8	46	11,9	5	8,6	6	23,1	1	5,3	22	8,6	5	22,7
Á heimili ofbeldismannsins	47	29,4	112	28,9	14	24,1	11	42,3	5	26,3	38	14,9	5	22,7
Á heimil brotaþola	16	10,0	77	19,9	11	19,0	3	11,5	2	10,5	23	9,0	2	9,1
Í heimahúsi	8	5,0	55	14,2	8	13,8	2	7,7	2	10,5	21	8,2	1	4,5
Á vinnustað	4	2,5	3	0,8	-	-	1	3,8	1	5,3	28	11,0	1	4,5
Á eða við skemmtistað	-	-	10	2,6	6	10,3	-	-	-	-	32	12,5	1	4,5
Á útihátíð	-	-	17	4,4	1	1,7	-	-	-	-	11	4,3	-	-
Í tómstundum eða íþróttastarfi	2	1,3	1	0,3	-	-	-	-	-	-	4	1,6	-	-
Á opinberri stofnun	6	3,8	6	1,6	1	1,7	1	3,8	1	5,3	11	4,3	1	4,5
Utandyra	13	8,1	29	7,5	8	13,8	-	-	3	15,8	27	10,6	3	13,6
Á internetinu	1	0,6	1	0,3	1	1,7	1	3,8	-	-	28	11,0	1	4,5
Annað	8	5,0	25	6,5	2	3,4	1	3,8	4	21,1	8	3,1	1	4,5
Ekki viss	1	0,6	5	1,3	1	1,7	-	-	-	-	2	0,8	1	4,5
Alls	160	100	387	100	58	100	26	100	19	100	255	100	22	100

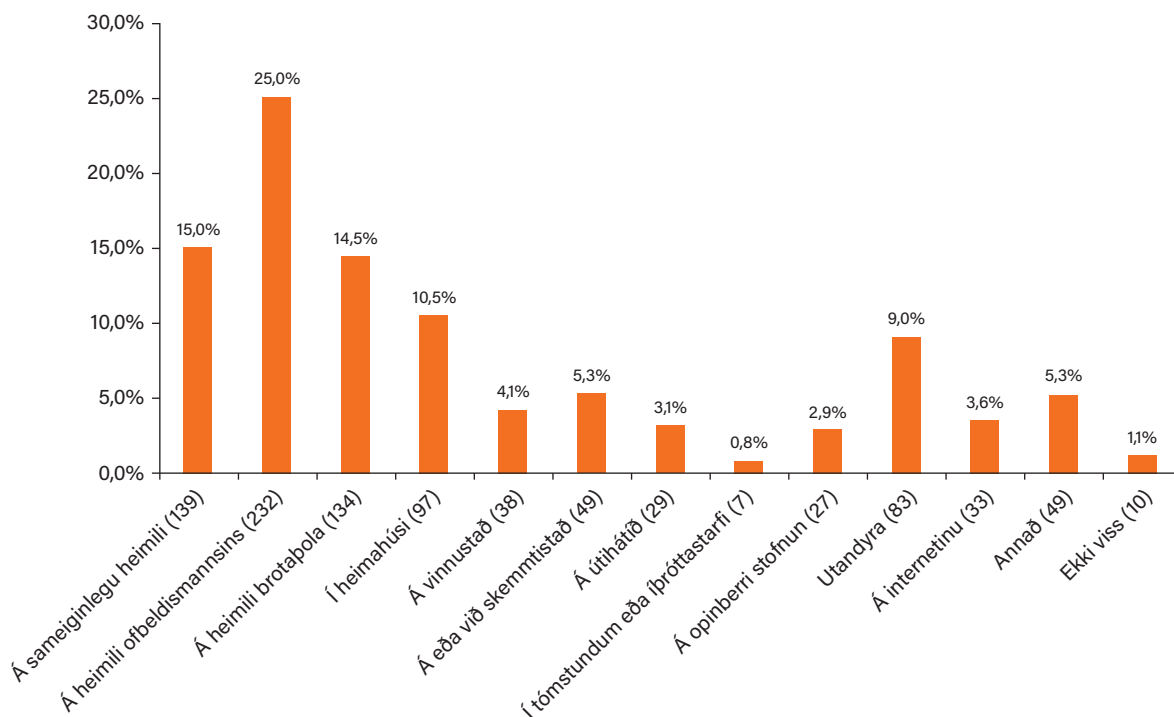
Tafla 11 greinir frá hvar ólíkar tegundir ofbeldis áttu sér stað. Í hverjum brotaflokkum fyrir sig geta staðirnir sem nefndir eru verið fleiri en einstaklingarnir sem orðið hafa fyrir ofbeldinu. Skýringin á þessu er sú að ofbeldi var beitt á fleiri en einum stað hjá sumum einstaklingum. Hlutfallið í töflu 11 miðast við heildarfjölda tilvika þar sem ofbeldi átti sér stað í hverjum brotaflokkum.

Í töflu 11 kemur fram að sifjaspell á sér oftast stað á heimili ofbeldismanns, á heimili þess sem er beittur ofbeldinu eða á sameiginlegu heimili brotaþola og ofbeldismanns, samtals í um 73% tilfella, þetta er sama hlutfall og kom fram í ársskýrslu ársins 2018. Nauðganir og nauðgunartilraunir eiga sér oftast stað á heimili ofbeldismanns, á heimili þess sem er beittur ofbeldinu, sameiginlegu heimili brotaþola og ofbeldismanns og í heimahúsi, það er nauðganir í 75% tilvika og nauðgunartilraunir í 65,5% tilvika. Þessi hlutföll eru svipuð þeim sem komu fram í ársskýrslu ársins 2018, en þá átti nauðgun sér stað á heimili ofbeldismanns, heimili þess sem beittur er ofbeldi, sameiginlegu heimili brotaþola og ofbeldismanns og í um 78% tilvika og nauðgunartilraunir í um 68% tilvika. Einnig er athyglisvert að kynferðisleg áreitni á sér stað utan heimila í 58,4% tilvika og eru það einnig svipað hlutfall og fram kom í ársskýrslu ársins 2018 (þá var það í 59% tilvika). Athyglisvert er að í um 53% tilvika átti vændi sér stað á heimili ofbeldismanns, heimili brotaþola eða í heimahúsi.

Í dálkinum sem merktur er „annað“ getur verið um að ræða staði eins og bifreiðar eða á stöðum sem ekki falla undir aðrar skilgreiningar í töflunni.

Þess ber að geta að brotaflokkurinn stafrænt kynferðisofbeldi var ekki tekinn með í töflu 11 og mynd 10 vegna

Þess að stafrænt kynferðisofbeldi verður ekki staðsett í þessari merkingu.

Mynd 10. Hvar kynferðisofbeldið átti sér stað

Mynd 10 greinir frá hvar ólíkar tegundir ofbeldis áttu sér stað þegar búið er að sameina alla brotaflokkka í eina heild. Í hverjum brotaflokki fyrir sig eru staðirnir sem nefndir eru fleiri en einstaklingarnir sem orðið hafa fyrir ofbeldinu vegna þess að ofbeldi var beitt á fleiri en einum stað hjá sumum einstaklingum. Hlutfallið í mynd 10 miðast við heildarfjölda tilvika þar sem ofbeldi átti sér stað (að undanskildu stafrænu kynferðisofbeldi), en heildarfjöldi tilvika var 927.

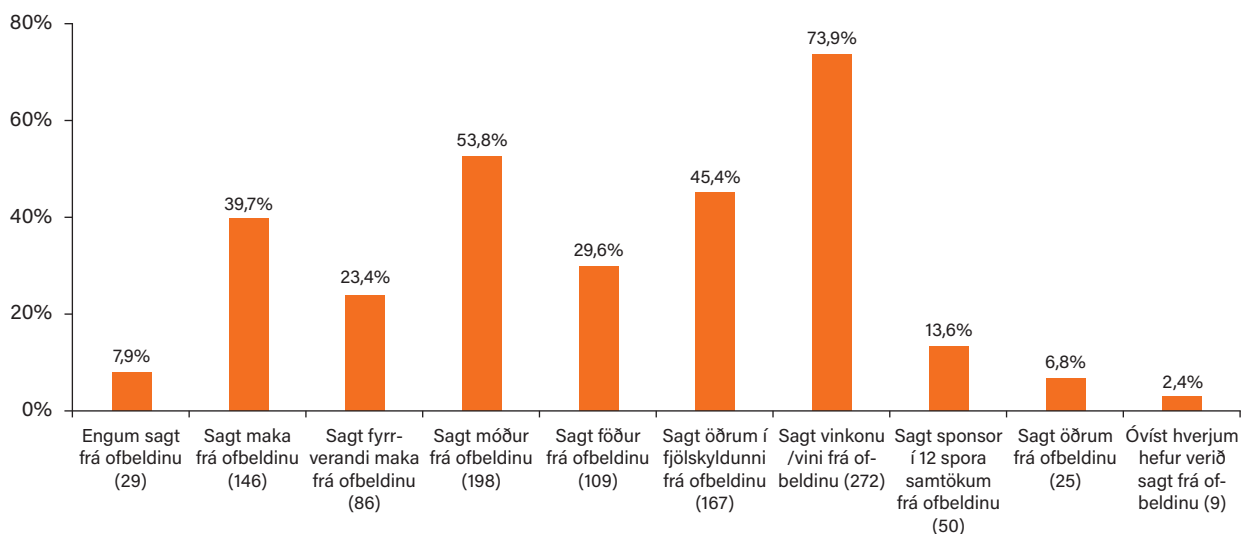
Fram kemur í mynd 10 að kynferðisofbeldi á sér oftast stað á heimili ofbeldismanns, á heimili þess sem er beittur ofbeldinu, á sameiginlegu heimili brotabola og ofbeldismanns eða í heimahúsi, samtals í um 65% tilfella. Þetta eru sömu niðurstöður og fram komu í ársskýrslu ársins 2018 (en þá var hlutfallið líka um 65%).

Tafla 12. Hverjum hefur brotapolí sagt frá, skipt eftir tegund ofbeldis

	Sifjaspell		Nauðgun		Nauðgunar- tilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Stafrænt kynferðisofbeldi		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Engum sagt frá ofbeldinu	10	7,7	13	4,9	2	2,9	-	-	2	11,8	6	3,4	-	-	2	5,0
Sagt maka frá ofbeldinu	56	43,1	89	33,2	17	24,6	6	14,3	3	17,6	39	22,4	7	11,1	4	10,0
Sagt fyrr- verandi maka frá ofbeldinu	33	25,4	47	17,5	9	13,0	5	11,9	1	5,9	27	15,5	6	9,5	5	12,5
Sagt móður frá ofbeldinu	59	45,4	126	47,0	20	29,0	6	14,3	4	23,5	47	27,0	7	11,1	4	10,0
Sagt föður frá ofbeldinu	23	17,7	76	28,4	14	20,3	4	9,5	1	5,9	26	14,9	5	7,9	3	7,5
Sagt öðrum í fjölskyldunni frá ofbeldinu	58	44,6	102	38,1	15	21,7	6	14,3	2	11,8	37	21,3	10	15,9	4	10,0
Sagt vinkonu/ vini frá ofbeldinu	70	53,8	189	70,5	30	43,5	11	26,2	4	23,5	68	39,1	17	27,0	9	22,5
Sagt spon- sor í 12 spora samtökum frá ofbeldinu	19	14,6	31	11,6	7	10,1	5	11,9	3	17,6	15	8,6	4	6,3	1	2,5
Sagt öðrum frá ofbeldinu	5	3,8	16	6,0	2	2,9	2	4,8	-	-	9	5,2	4	6,3	1	2,5
Óvíst hverjum hefur verið sagt frá ofbeldinu	2	1,5	3	1,1	2	2,9	-	-	-	-	4	2,3	1	1,6	-	-
Upplýsingar vantar	16	12,3	20	7,5	28	40,6	24	57,1	5	29,4	71	40,8	40	63,5	26	65,0
Fjöldi einstaklinga	130		268		69		42		17		174		63		40	

Tafla 12 greinir frá hverjum brotapolí hefur sagt frá ofbeldinu. Hlutfallið í töflunni miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti. Þannig er samanlagður fjöldi í töflu 12 hærri en fjöldi einstaklinga í hverjum brotaflokki þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði.

Eins og sést í töflu 12 hefur yfir helmingur einstaklinga sem beittir hafa verið sifjaspelli og nauðgun sagt vinkonu/vini frá ofbeldinu.

Mynd 11. Hverjum hefur brotaþoli sagt frá árið 2019

Mynd 11 sýnir hverjum brotaþoli hafði sagt frá kynferðisofbeldinu óháð brotaflokkum. Hlutfallið í mynd 11 miðast við heildarfjölda einstaklinga (368). Upplýsingar vantaði frá 15 eða (4,1%). Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi í mynd 11 er hærri en fjöldi einstaklinga þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði.

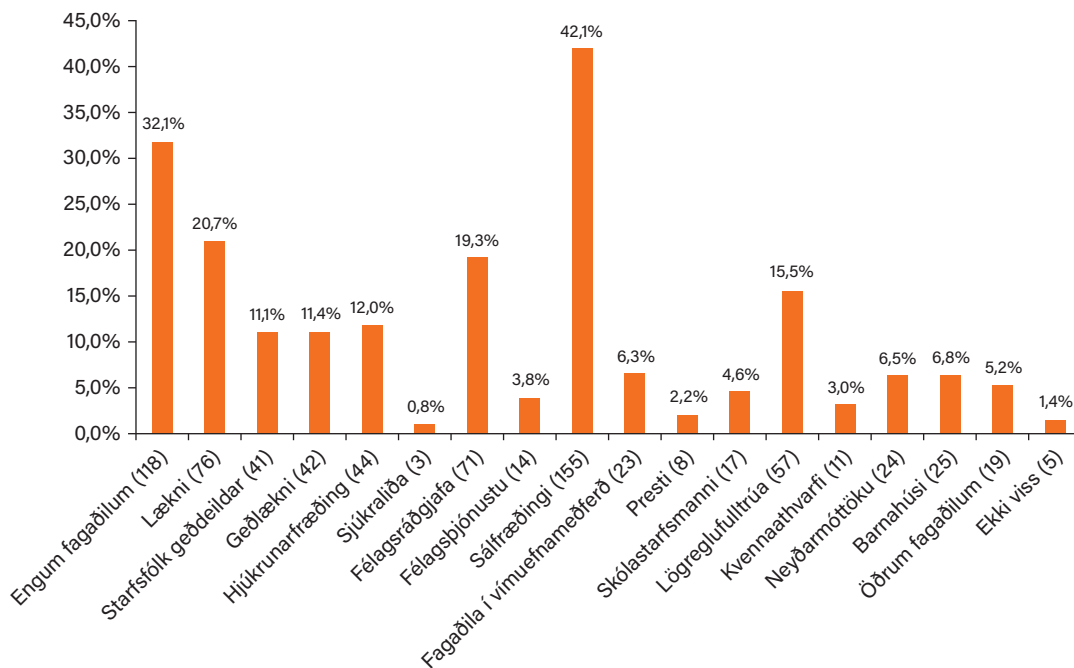
Eins og sést á mynd 11 hafa um 74% sagt vinkonu/vini frá ofbeldinu og um 40% höfðu sagt maka frá ofbeldinu. Þetta eru svipaðar niðurstöður og fram komu í ársskýrslu ársins 2018 en þá höfðu 74% sagt vinkonu/vini frá ofbeldinu og 42,6% höfðu sagt maka frá ofbeldinu.

Tafla 13. Hjá hvaða fagaðilum hefur ofbeldið verið rætt þegar komið var til Stígamóta árið 2019, skipt eftir tegund ofbeldis

	Sifjaspell		Nauðgun		Nauðgunar-tilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Stafrænt kynferðisofbeldi		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Engum fagaðilum	38	29,2	77	28,7	16	23,2	10	23,8	3	17,6	43	24,7	11	17,5	8	20,0
Lækni	22	16,9	50	18,7	3	4,3	2	4,8	3	17,6	6	3,4	1	1,6	-	-
Starfsfólk geð-deildar	19	14,6	24	9,0	4	5,8	1	2,4	2	11,8	7	4,0	-	-	1	2,5
Geðlækni	21	16,2	23	8,6	2	2,9	1	2,4	-	-	4	2,3	-	-	-	-
Hjúkrunarfræðingi	10	7,7	35	13,1	5	7,2	1	2,4	1	5,9	3	1,7	-	-	-	-
Sjúkraliða	3	2,3	1	0,4	-	-	-	-	-	-	1	0,6	-	-	-	-
Félagsráðgjafa	28	21,5	47	17,5	3	4,3	2	4,8	4	23,5	5	2,9	3	4,8	1	2,5
Félagsþjónustu	5	3,8	11	4,1	1	1,4	-	-	1	5,9	1	0,6	-	-	-	-
Sálfræðingi	51	39,2	93	34,7	12	17,4	5	11,9	3	17,6	33	19,0	6	9,5	8	20,0
Fagaðila í vímu-efnamerðferð	12	9,2	11	4,1	2	2,9	1	2,4	-	-	2	1,1	1	1,6	-	-
Presti	4	3,1	4	1,5	-	-	-	-	-	-	1	0,6	-	-	-	-
Skólastarfsmanni	9	6,9	9	3,4	1	1,4	-	-	-	-	3	1,7	-	-	-	-
Lögreglufulltrúa	9	6,9	43	16,0	5	7,2	1	2,4	3	17,6	10	5,7	2	3,2	3	7,5
Kvennaathvarfi	5	3,8	9	3,4	-	-	2	4,8	-	-	3	1,7	2	3,2	2	5,0
Neyðarmóttöku	1	0,8	23	8,6	1	1,4	-	-	-	-	1	0,6	-	-	-	-
Barnahúsi	13	10,0	14	5,2	1	1,4	-	-	1	5,9	3	1,7	-	-	-	-
Öðrum fagaðilum	6	4,6	6	2,2	4	5,8	2	4,8	-	-	10	5,7	-	-	2	5,0
Ekki viss	2	1,5	3	1,1	1	1,4	-	-	1	5,9	2	1,1	1	1,6	-	-
Upplýsingar vantar	14	10,8	29	10,8	27	39,1	22	52,4	7	41,2	77	44,3	42	66,7	23	57,5
Fjöldi einstaklinga	130		268		69		42		17		174		63		40	

Tafla 13 greinir frá hvort brotapolí hafi rætt ofbeldið við fagaðila og þá hverja eftir brotaflokk. Hlutfallið í töflunni miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti. Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi í töflu 13 er hærri en fjöldi einstaklinga í hverjum brotaflokk þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði.

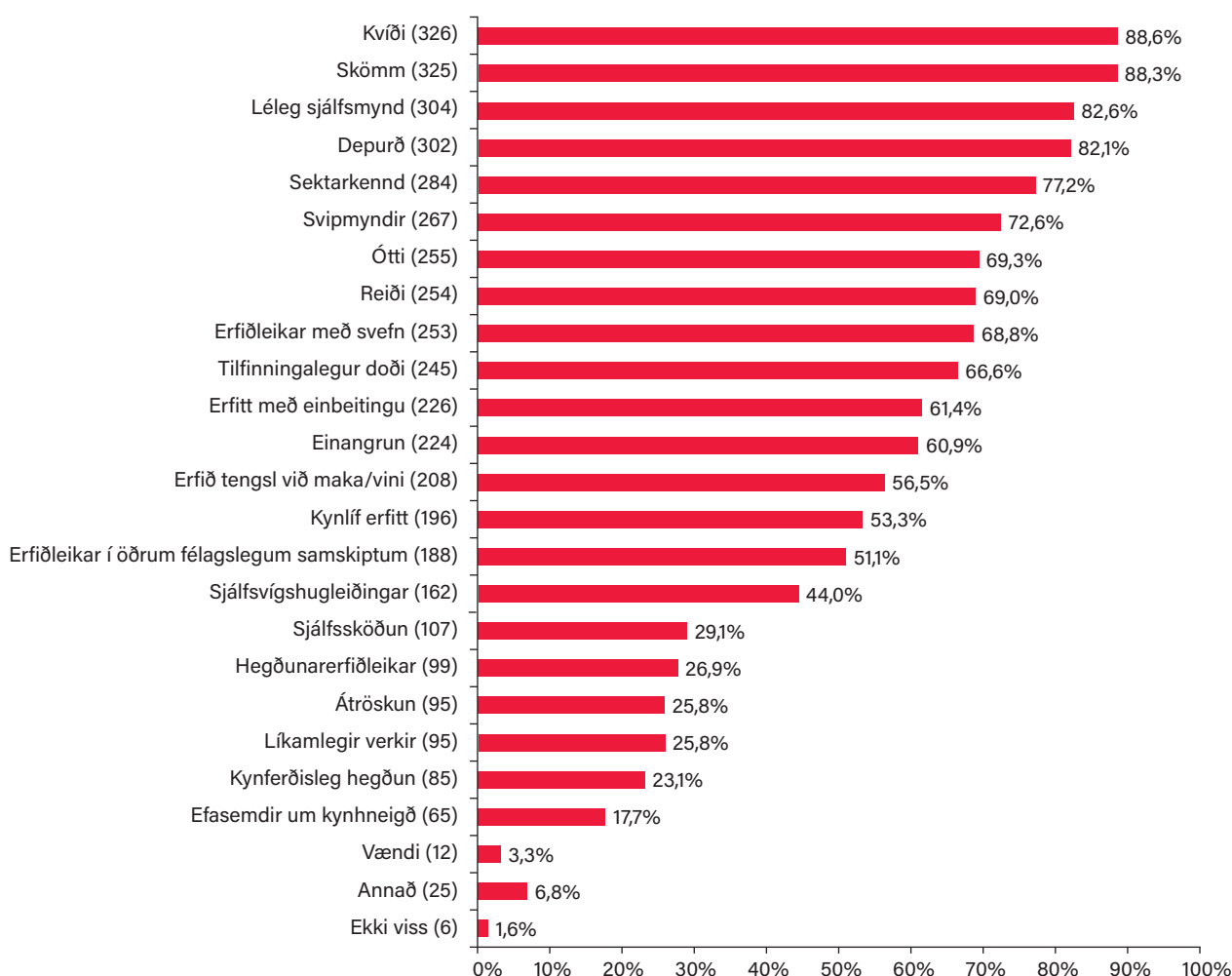
Tæpur þriðjungur þeirra sem beittir höfðu verið sifjaspelli og nauðgun höfðu ekki rætt við neinn fagaðila um ofbeldið. Þetta eru svipuð hlutföll og fram komu í ársskýrslu ársins 2018. Um og yfir 20% í öðrum brotaflokkum hafði ekki rætt við neinn fagaðila um ofbeldið (sjá töflu 13). Einnig var athyglisvert að rúmlega þriðjungur þeirra sem beittir hafa verið sifjaspelli og nauðgunum höfðu rætt við sálfræðing um ofbeldið. Tæplega 20% þeirra sem beittir hafa verið nauðgunartilraun, kynferðislegri áreitni, vændi eða öðru kynferðislegu ofbeldi höfðu rætt við sálfræðing um ofbeldið.

Mynd 12. Hjá hvaða fagaðilum hefur ofbeldið verið rætt þegar komið var til Stígamóta árið 2019

Mynd 12 sýnir við hvaða fagaðila brotaþoli hafði rætt þegar komið var til Stígamóta óháð brotaflokkum. Hlutfallið í myndinni miðast við heildarfjölda einstaklinga (368). Upplýsingar vantaði frá 21 eða 5,7%. Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi í mynd 12 er hærri en heildarfjöldi einstaklinga þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði. Um 32% höfðu ekki rætt við neinn fagaðila um ofbeldið. Þetta er lægra hlutfall en kom fram í ársskýrslu ársins 2018 en þá höfðu tæp 40% ekki rætt við neinn fagaðila. Einnig var athyglisvert að um 42% höfðu rætt við sálfræðing um ofbeldið (sjá mynd 12). Þetta er herra hlutfall en kom fram í ársskýrslu ársins 2018 en þá höfðu um 32% rætt við sálfræðing. Þetta bendir til aukningar í því að brotaþolar ræði kynferðisofbeldi við aðra fagaðila áður en komið er til Stígamóta.

Afleiðingar kynferðisofbeldis

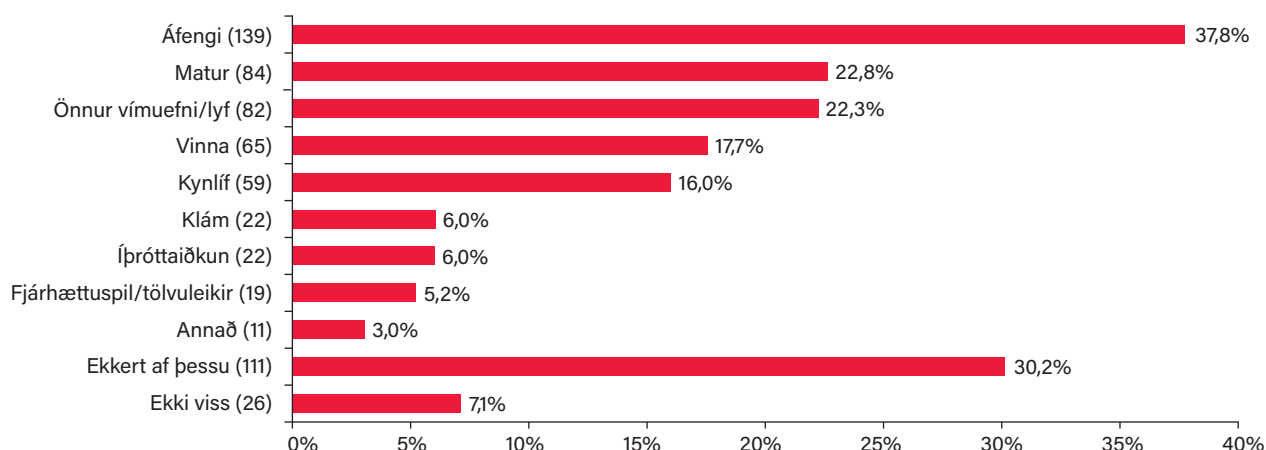

Mynd 13. Erfiðustu afleiðingar kynferðisofbeldis

Í mynd 13 eru sýndar þær afleiðingar kynferðisofbeldis sem oftast eru nefndar í viðtölum. Hlutfallið í myndinni miðast við heildarfjölda einstaklinga (368). Upplýsingar um afleiðingar vantaði frá 1,6% (6) af heildarfjölda

einstaklinga. Í súlurritinu er getið um „svipmyndir“. Hér getur verið um að ræða myndir eða minningar tengdar kynferðisofbeldinu sem skjóta skyndilega og án fyrirvara upp í hugann og valda einstaklingum miklu hugarangri.

Mynd 13 sýnir að hlutfallslega flestir nefndu kvíða, skömm, lélega sjálfsmynd, depurð, og sektarkennd. Í ársskýrslum fyrri ára hefur einnig komið fram að hátt hlutfall brotaþola nefna depurð, lélega sjálfsmynd og sektarkennd sem afleiðingu kynferðisofbeldis, frá því byrjað var að spyrja um skömm og kvíða hefur það alltaf verið hátt hlutfall. Athyglisvert er að 17,7% nefndu að þeir hefðu fundið fyrir efasemdum um kynhneigð sína í kjölfar kynferðisofbeldisins, þetta er svipað hlutfall og kom fram í ársskýrslu ársins 2018 (en þá var hlutfallið um 16%).

Mynd 14. Neysla eða athafnir sem eru afleiðingar kynferðisofbeldis og skerða lífsgæði og trufla daglegt líf
Hlutfallið í mynd 14 miðast við heildarfjölda einstaklinga (368), af þeim vantaði upplýsingar frá 19 eða (5,2%).

Mynd 14 sýnir að hlutfallslega flestir nefndu að áfengi hefði skert lífsgæði eða truflað daglegt líf eða tæp 38%. Tæpur fjórðungur taldi að matur og neysla annarra vímuefna hefðu skert lífsgæði þeirra og truflað daglegt líf. Um 30,2% einstaklinga töldu að ekkert af ofangreindu hafi skert lífsgæði eða truflað daglegt líf. Ársskýrslur áranna 2012 til 2018 sýna einnig að hlutfallslega flestir þeirra sem nefna að neysla eða athafnir hafi skert lífsgæði nefndu áfengi, önnur vímuefni og mat.

Tafla 14. Sjálfsvígstílaunir

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	252	68,5%
Já	103	28,0%
Upplýsingar vantar	13	3,5%
Alls	368	100%

Tafla 15. Sjálfsvígstílaunir, fleiri ár

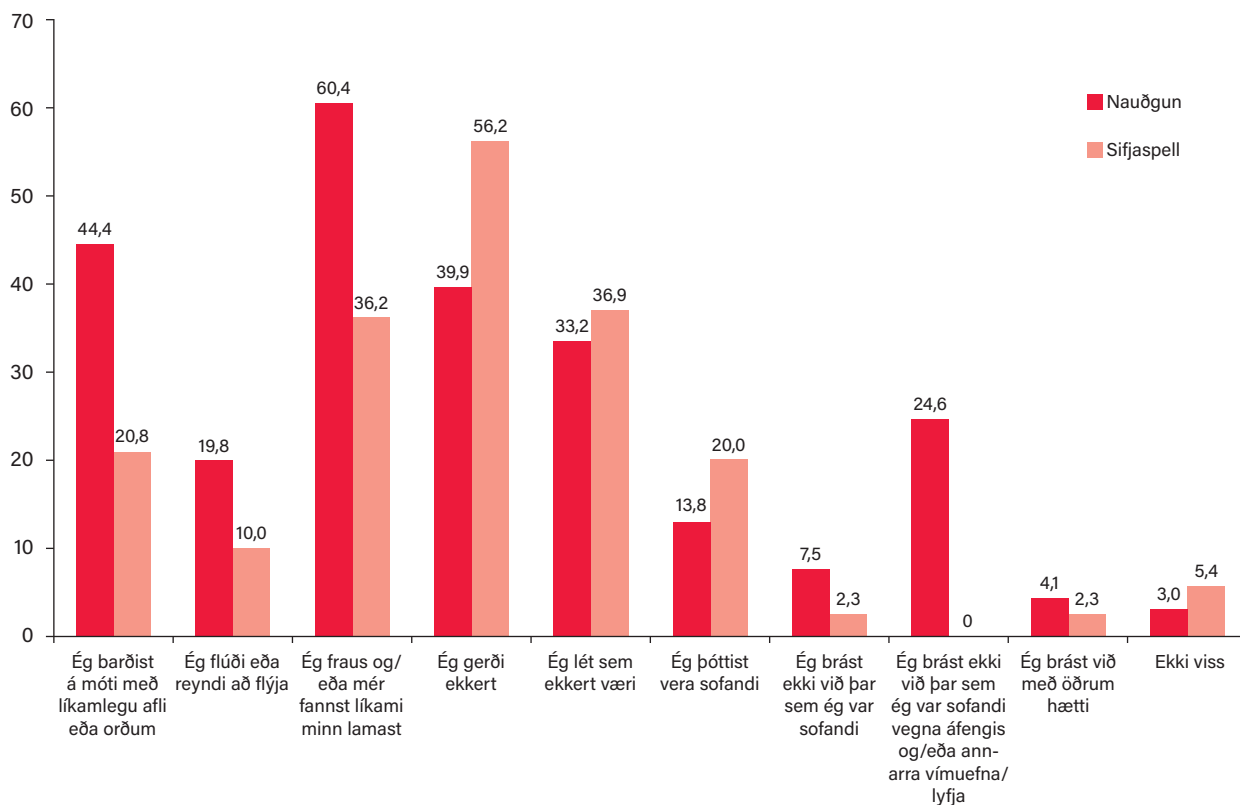
	2015	2016	2017	2018	2019
Já	24,1%	24,9%	20,7%	26,7%	28,0%
Nei	72,2%	70,7%	70,4%	69,1%	68,5%
Fjöldi*	280	323	379	344	355

Eins og tafla 14 sýnir höfðu 103 einstaklingar eða 28% af þeim sem leituðu til Stígamóta árið 2019 gert eina eða fleiri tílaunir til sjálfsvígs. Eins og sést í töflu 15 hér fyrir neðan þá var hlutfall þeirra sem gert hafa eina eða fleiri tílaunir til sjálfsvígs aðeins hærra árið 2019 borið saman við árin 2015 til 2018. Hlutfall þeirra sem gert hafa eina eða fleiri tílaunir til sjálfsvígs hefur verið á bilinu 20 til 28% á árunum 2015 til 2019.

Tafla 16. Hver voru viðbrögð brotaþola þegar ofbeldið átti sér stað, skipt eftir tegund ofbeldis

	Sifjaspell		Nauðgun		Nauðgunar- tílaun		Kynferðisleg áreitni	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Ég barðist á móti með líkamlegu afli eða orðum	27	20,8	119	44,4	21	30,4	35	20,1
Ég flúði eða reyndi að flýja	13	10,0	53	19,8	18	26,1	22	12,6
Ég fraus/ eða mér fannst líkami minn lamast	47	36,2	162	60,4	20	29,0	31	17,8
Ég gerði ekkert	73	56,2	107	39,9	12	17,4	43	24,7
Ég lét sem ekkert væri	48	36,9	89	33,2	14	20,3	33	19,0
Ég þóttist vera sofandi	26	20,0	37	13,8	4	5,8	9	5,2
Ég brást ekki við þar sem ég var sofandi	3	2,3	20	7,5	2	2,9	4	2,3
Ég brást ekki við þar sem ég var sofandi vegna áfengis og/eða annarra vímuefna/lyfja	-	-	66	24,6	4	5,8	2	1,1
Ég brást við með öðrum hætti	3	2,3	11	4,1	3	4,3	9	5,2
EKKI VISS	7	5,4	8	3,0	1	1,4	3	1,7
Upplýsingar vantar	18	13,8	12	4,5	23	33,3	81	46,6
Fjöldi einstaklinga	130		268		69		174	

8 Athuga verður að fjöldi einstaklinga nær eingöngu til þeirra sem svöruðu með já eða nei en ekki þegar svarið var óvíst eða upplýsingar vantaði. Hlutfallið miðast hins vegar við heildarfjölda einstaklinga.

Mynd 15. Hver voru viðbrögð brotþola þegar annars vegar nauðgun og hins vegar sifjaspell átti sér stað

Tafla 16 greinir frá hver viðbrögð brotþola voru þegar ofbeldið átti sér stað, skipt eftir brotaflokk. Hlutfallið í töflu 16 miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti. Mynd 15 greinir frá viðbrögðum annars vegar þeirra sem beittir höfðu verið nauðgun og hins vegar sifjaspelli. Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi í töflu 16 og mynd 15 er hærri en fjöldi einstaklinga í hverjum brotaflokk þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði.

Tafla 16 og mynd 15 sýna að meirihluti þeirra sem beittir hafa verið nauðgun greindu frá að þeir hafi frosið eða fundist líkami sinn lamast eða 60,4%. Einnig kom fram að 39,9% þeirra sem beittir voru nauðgun gerðu ekkert og 33,2% létu sem ekkert væri. Einnig kemur fram í mynd 15 og töflu 16 að hæsta hlutfall einstaklinga sem beittir höfðu verið sifjaspelli gerðu ekkert (eða 56,2%) og næst hæsta hlutfall þeirra sem beittir höfðu verið sifjaspelli greindu frá því að þeir hafi frosið eða fundist líkami sinn lamast eða létu sem ekkert væri (eða um 36%). Mynd 15 sýnir að þeir sem beittir höfðu verið nauðgunartilraun og greindu frá viðbrögðum við ofbeldinu greindu flestir frá því að þeir hefðu barist á móti og næst flestir greindu frá því að þeir hafi frosið eða fundist líkami sinn lamast. Tafla 16 sýnir einnig að flestir þeirra sem beittir höfðu verið kynferðislegri áreitni greindu frá því að þeir gerðu ekkert og næst flestir greindu frá því að þeir hefðu barist á móti.

Þegar tafla 16 og mynd 15 er borin við samskonar töflu og myndir í ársskýrslu ársins 2018 kemur fram að niðurstöður beggja ára sýna að hlutfallslega flestir sem beittir voru nauðgunum nefndu eftirfarandi: 1) að þeir hefðu frosið eða þeim hafi fundist líkami sinn lamast, 2) að þeir hefðu barist móti, eða 3) að þeir gerðu ekkert. Einnig sýna niðurstöður beggja ára að hlutfallslega flestir sem beittir voru sifjaspellum nefndu eftirfarandi: 1) að þeir gerðu ekkert, 2) að þeir létu sem ekkert væri, eða 3) að þeir hefðu frosið eða þeim hafi fundist líkami sinn lamast.

Þessar niðurstöður sýna að algeng viðbrögð við kynferðisofbeldi eru að frjósa eða finnast líkami sinn lamast, gera ekki neitt eða berjast á móti með líkamlegu afli eða orðum. Allt eru þetta eðlileg viðbrögð við þeim óeðlilegu aðstæðum sem kynferðisofbeldi er. Levine (1997)⁹ talar um að viðbrögð einstaklinga líkt og dýra geti verið þrenns konar þegar einstaklingur upplifir áfall eða mikinn ótta. Einstaklingar geta frosið, reynt að flýja eða barist á móti. Allt eru þetta viðbrögð sem geta hjálpað okkur að lifa af erfiðar aðstæður. Á Stígamótum lítum við svo á að það að frjósa eða gera ekki neitt séu eðlileg viðbrögð við kynferðisofbeldi líkt og það að flýja eða berjast á móti. Stundum er besta leiðin til að lifa af að gera ekki neitt eða frjósa.

Tafla 17. Hefur brotaþoli verið hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	323	87,8%
Já	17	4,6%
Ekki viss	12	3,3%
Upplýsingar vantar	16	4,3%
Alls	368	100%

Tafla 17 sýnir að meirihluti brotaþola er ekki hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi eða 87,8% en 4,6% brotaþola nefndu að þeir væru hræddir um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi. Samkvæmt ársskýrslu ársins 2018 var svipað hlutfall brotaþola ekki hræddur við að eiga eftir að beita kynferðisofbeldi eða um 86,4%, en hærra hlutfall brotaþola nefndi að þeir væru hræddir um að eiga eftir að beita kynferðisofbeldi eða um 7,8%. Rétt er að ítreka að það að vera hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi er eðlileg afleiðing af kynferðisofbeldi og jafngildir ekki því að eitthvað eigi eftir að gerast. Meirihluti brotaþola beitir ekki aðra kynferðisofbeldi jafnvel þó þeir upplifi hræðslu um að eiga eftir að beita slíku ofbeldi. Eins og sést í töflu 18 hér fyrir neðan þá hefur meirihluti brotaþola eða 89,9% ekki beitt aðra kynferðisofbeldi.

Tafla 18. Hefur brotaþoli beitt aðra kynferðisofbeldi?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	331	89,9%
Já	11	3,0%
Ekki viss	12	3,3%
Upplýsingar vantar	14	3,8%
Alls	368	100%

Ein lífseig goðsögn sem gengið hefur í gegnum tíðina er að þeir sem beittir eru kynferðisofbeldi, beiti síðar á ævinni aðra slíku ofbeldi. Frá 87% til 93% þeirra sem komu til Stígamóta árin 2008 til 2019 höfðu ekki beitt aðra kynferðisofbeldi. Hins vegar er mikilvægt að muna að spurningarnar um hvort brotaþoli sé hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi eða hafi beitt aðra kynferðisofbeldi (tafla 17 og 18) eru erfiðar spurningar og án efa eru einhverjar skuggatölur hér. Þessar niðurstöður gefa ákveðnar vísbendingar þó ekki sé hægt að alhæfa út frá þeim.

⁹ Levine, P.A. (1997). Waking the tiger: Healing trauma. Berkeley California: North Atlantic Books.

Kynjamunur á kynferðis- ofbeldi og afleiðingum þess fyrir brotþola

Rétt er að ítreka það að þar sem aðeins tveir einstaklingar skilgreindu kyn sitt ekki sem karl eða kona heldur skilgreindu kyn sitt á annan hátt þá voru þeir ekki hafðir með í samanburði á kyni í töflum og myndum hér fyrir neðan út frá sjónarmiðum persónuverndar.

Tafla 19. Ástæður þess að leitað var til Stígamóta árið 2019, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Sifjaspell	108	34,1	22	44,9
Nauðgun	241	76,0	25	51,0
Nauðgunartilraun	61	19,2	6	12,2
Klám	33	10,4	9	18,4
Vændi	17	5,4	-	-
Kynferðisleg áreitni	152	47,9	20	40,8
Stafrænt kynferðisofbeldi	57	18,0	5	10,2
Annað	32	10,1	7	14,3
Fjöldi einstaklinga	317		49	

Hlutfallið í töflu 19 miðast við þá 49 karla og 317 konur og nefndu að þau hefðu orðið fyrir tilteknu broti. Þá byggist fjöldi einstaklinga eingöngu á því þegar upplýsingar lágu fyrir bæði um kyn brotþola og tegund ofbeldis, þannig að ef upplýsingar vantaði um annað hvort, þá teljast þeir ekki með í þessari töflu. Ber að hafa þetta í huga við túlkun upplýsinga.

Það fólk sem nýtir sér þjónustu Stígamóta kemur gjarnan til að vinna úr gömlum áföllum og þau geta verið fleiri en eitt. Þess vegna eru ástæður komu fleiri en fjöldi karla og kvenna sem tilgreindur er í töflunni. Tafla 19 sýnir að hæsta hlutfall karla leitaði til Stígamóta meðal annars vegna nauðgana. Þessar niðurstöður eru sambærilegar við niðurstöður ársskýrslu ársins 2016 en þá hafði hæsta hlutfall karla leitað meðal annars til Stígamóta vegna nauðgana. Þessar niðurstöður eru hinsvegar ekki í samræmi við ársskýrslur áráanna 2014, 2015, 2017 og 2018 en þá hafði hæsta hlutfall karla leitað meðal annars til Stígamóta vegna sífjaspella. Hæsta hlutfall kvenna leitaði til Stígamóta meðal annars vegna nauðgana. Þetta eru sambærilegar niðurstöður og fram kom í ársskýrslu áráanna 2014 til 2018.

Tafla 20. Mismunandi birtingarmyndir nauðgana/nauðgunartilrauna árið 2019, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Nauðgun/nauðgunartilraun	199	81,2	18	75,0
Nauðgun/nauðgunartilraun þar sem meðvitundarleysi brotabola vegna áfengis og/eða lyfja var nýtt	66	26,9	2	8,3
Lyfjanauðgun (nauðgun/nauðgunartilraun þar sem brotabola voru einnig byrðuð lyf)	29	11,8	-	-
Hópnauðgun/nauðgunartilraun	24	9,8	2	8,3
Annað	2	0,8	2	8,3
Ekki viss	7	2,9	1	4,2
Fjöldi einstaklinga	245		24	

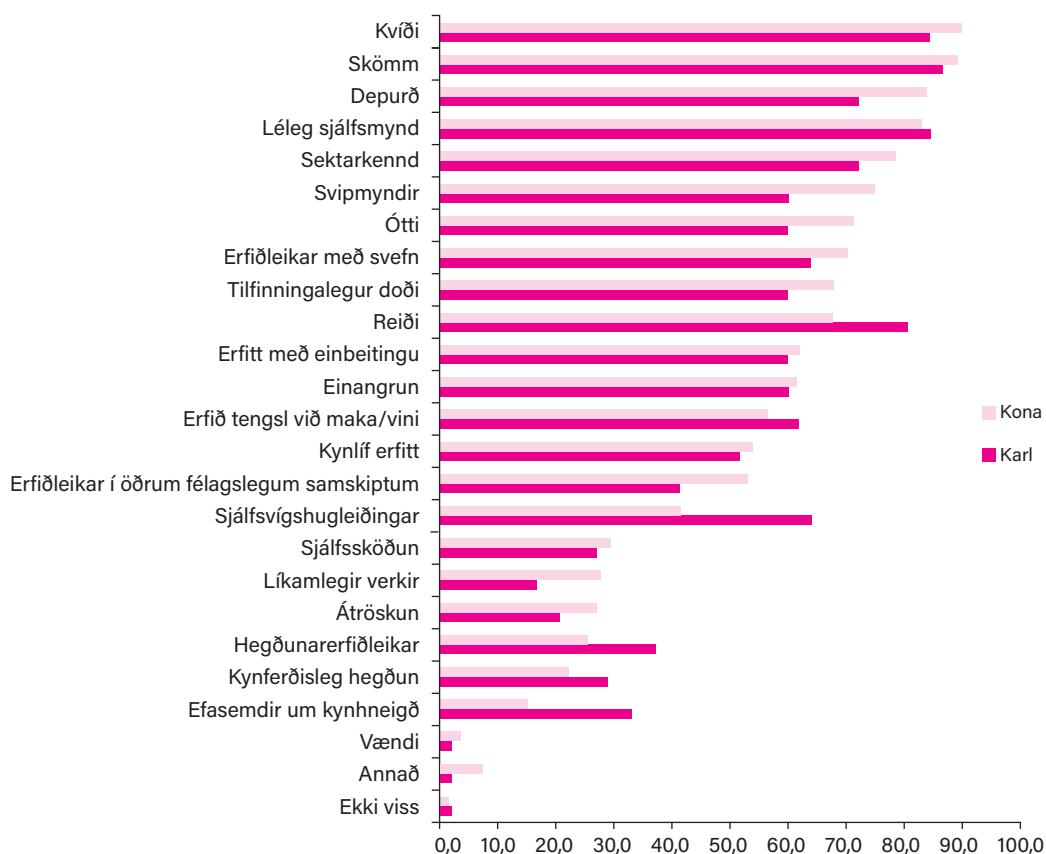
Hlutfallið í töflu 20 miðast við þá 24 karla og 245 konur og nefndu að þau hefðu orðið fyrir tiltekinni nauðgun eða nauðgunartilraun. Þá byggist fjöldi einstaklinga eingöngu á því þegar upplýsingar lágu fyrir bæði um kyn brotabola og tegund ofbeldis, þannig að ef upplýsingar vantaði um annað hvort, þá teljast þeir ekki með í þessari töflu. Heildarfjöldi mismunandi birtingarmynda nauðgana/nauðgunartilrauna er ekki 268 eins og fjöldi nauðgana er í ástæðum þess að leitað var til Stígamóta vegna þess að einstaklingur getur merkt við fleiri en eina tegund nauðgunar. Í töflu 20 er einnig greint frá birtingarmyndum bæði nauðgana og nauðgunartilrauna og þess vegna verður fjöldinn meiri en í fjölda ástæðna fyrir komu til Stígamóta. Einnig svöruðu ekki allir þeir sem merktu við nauðgun og eða nauðgunartilraun sem ástæðu komu spurningunni um mismunandi birtingarmyndir.

Tafla 20 sýnir að í hlutfallslega flestum tilvikum nauðgana/nauðgunartilrauna upplifðu brotabolar af báðum kynjum ekki byrlun, hópnauðgun eða að meðvitundarleysi þeirra væri nýtt. Athygli vekur að næst hæsta hlutfall bæði kvenna og karla nefndi að þau hefðu orðið fyrir nauðgun/nauðgunartilraun þar sem meðvitundarleysi þeirra vegna áfengis og/eða lyfja var nýtt. Þetta eru sambærilegar niðurstöður og fram komu í ársskýrslu ársins 2018.

Þá nefndu 29 konur og enginn karl að þeim hefði verið byrðuð lyf og 24 konur og 2 karlar að þau hefðu orðið fyrir hópnauðgun/nauðgunartilraun (sjá töflu 20).

Tafla 21. Erfiðustu afleiðingar kynferðisofbeldis, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Kvíði	284	90,7	41	85,4
Skömm	282	90,1	42	87,5
Depurð	266	85,0	35	72,9
Léleg sjálfsmynd	262	83,7	41	85,4
Sektarkennd	248	79,2	35	72,9
Svipmyndir	237	75,7	29	60,4
Ótti	225	71,9	29	60,4
Erfiðleikar með svefn	222	70,9	31	64,6
Tilfinningalegur doði	215	68,7	29	60,4
Reiði	214	68,4	39	81,3
Erfitt með einbeitingu	196	62,6	29	60,4
Einangrun	194	62,0	29	60,4
Erfið tengsl við maka/vini	178	56,9	30	62,5
Kynlíf erfitt	171	54,6	25	52,1
Erfiðleikar í öðrum félagslegum samskiptum	167	53,4	20	41,7
Sjálfsvígshugleiðingar	130	41,5	31	64,6
Sjálfsköðun	93	29,7	13	27,1
Líkamlegir verkir	87	27,8	8	16,7
Átröskun	85	27,2	10	20,8
Hegðunarerfiðleikar	81	25,9	18	37,5
Kynferðisleg hegðun	70	22,4	14	29,2
Efasemdir um kynhneigð	48	15,3	16	33,3
Vændi	11	3,5	1	2,1
Annað	23	7,3	1	2,1
Ekki viss	5	1,6	1	2,1
Fjöldi einstaklinga	313		48	

Mynd 16. Erfiðustu afleiðingar kynferðisofbeldis, skipt eftir kyni

Hlutfallið í töflu 21 og mynd 16 miðast við þá 48 karla og 313 konur sem tilgreindu hvaða afleiðingar þau hafa glímt við. Einstaklingar greina oftast frá fleiri en einni afleiðingu í kjölfar kynferðisofbeldis og þess vegna er fjöldi tilgreindra afleiðinga hærri en fjöldi karla og kvenna sem tilgreindur er í töflunni.

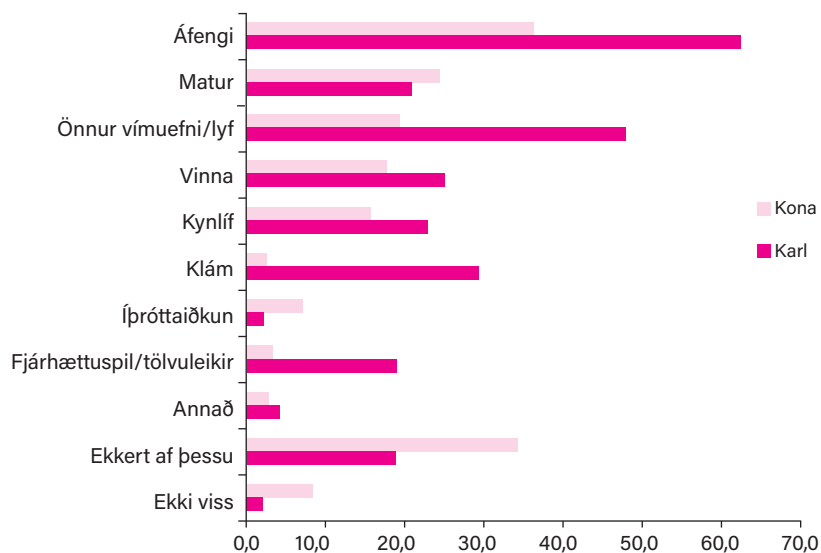
Við lestur og túlkun töflu 21 og myndar 16 er mikilvægt að hafa í huga að fjöldi karla er aðeins 48. Fram kemur að karlar og konur nefna svipaðar afleiðingar, yfir 80% kvenna og karla nefna kvíða, skömm og lélega sjálfsmynd. Einnig var athyglisvert að herra hlutfall karla nefnir reiði borið saman við konur eða 81,3% karla borið saman við 68,4% kvenna. Þessar niðurstöður eru í samræmi við niðurstöður ársskýrslna árána 2014 til 2018. Þessar niðurstöður eru einnig í samræmi við rannsókn sem Særún Ómarsdóttir (2014)¹⁰ gerði á gögnum Stígamóta frá árunum 2011 til 2013. Þar kom fram að karlar og konur glíma við svipaðar afleiðingar í kjölfar ofbeldis. Í rannsókn Særúnar Ómarsdóttur (2014) kom fram að um eða yfir 80% kvenna og karla nefndu skömm, lélega sjálfsmynd og depurð. Einnig kom fram í rannsókn hennar að karlar nefndu reiði oftast borið saman við konur.

Athyglisvert er að samkvæmt töflu 21 og mynd 16 nefndi herra hlutfall karla sjálfsvígshugleiðingar, lélega sjálfsmynd, erfið tengsl við maka og vini, hegðunarerfiðleika, kynferðisleg hegðun og efasemdir um kynhneigð.

¹⁰Særún Ómarsdóttir. (2014). Afleiðingar kynferðisofbeldis; Alvarleiki, tengsl við geranda, tímalengd, tíðni, aldur og kyn þolenda. MA ritgerð í félagsráðgjöf: Háskóli Íslands.

Tafla 22. Neysla eða athafnir sem eru afleiðingar kynferðisofbeldis og skerða lífsgæði og trufla daglegt líf, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Áfengi	109	36,3	30	62,5
Matur	73	24,3	10	20,8
Önnur vímuefni/lyf	58	19,3	23	47,9
Vinna	53	17,7	12	25,0
Kynlíf	47	15,7	11	22,9
Klám	7	2,3	14	29,2
Íþróttaiðkun	21	7,0	1	2,1
Fjárhættuspil/tölvuleikir	10	3,3	9	18,8
Annað	8	2,7	2	4,2
Ekkert af þessu	102	34,0	9	18,8
Ekki viss	25	8,3	1	2,1
Fjöldi einstaklinga	300		48	

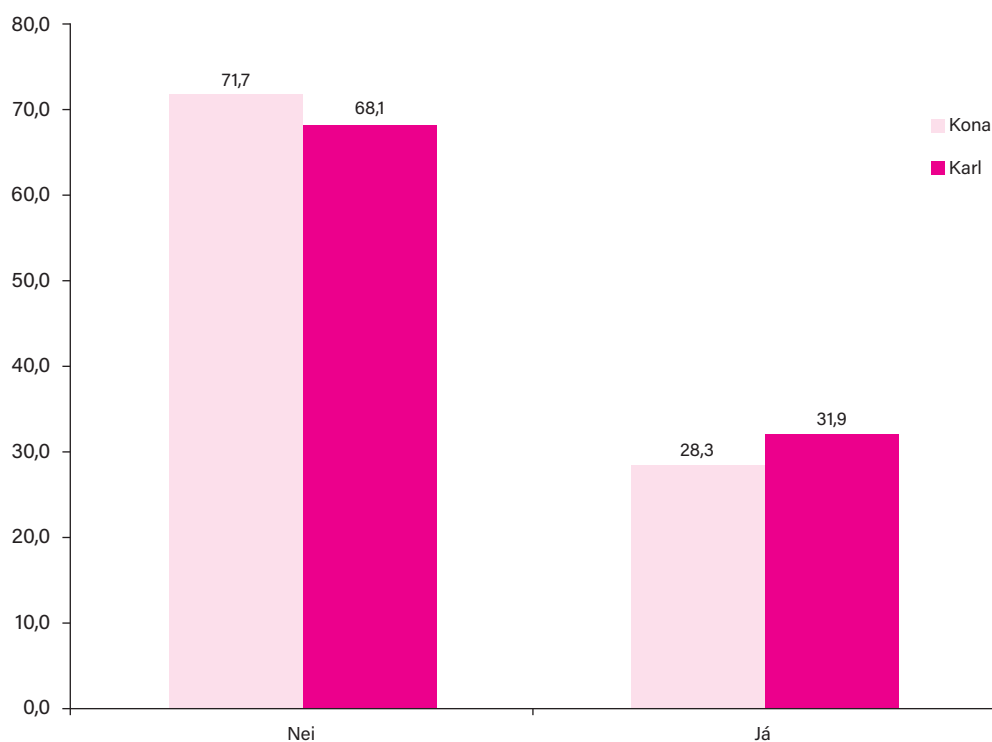
Mynd 17. Neysla eða athafnir sem eru afleiðingar kynferðisofbeldis og skerða lífsgæði og trufla daglegt líf, skipt eftir kyni

Hlutfallið í töflu 22 og mynd 17 miðast við þá 48 karla og 300 konur sem tilgreindu hvaða neysla eða athafnir hefðu skert lífsgæði þeirra. Einstaklingar greina oft frá mörgum atriðum sem skerða lífsgæði í kjölfar kynferðisofbeldis og þess vegna er fjöldi tilgreindra skerðinga hærri en fjöldi karla og kvenna sem tilgreindur er í töflu 22 og mynd 17.

Hærra hlutfall kvenna nefnir að ekkert af ofangreindu hafi skert lífsgæði þeirra borið saman við karla. Einnig var athyglisvert að hærra hlutfall karla nefnir að áfengi, önnur vímuefni/lyf, klám og fjárhættuspil/tölvuleikir hafi skert lífsgæði þeirra borið saman við konur. Þessar niðurstöður eru í samræmi við niðurstöður ársskýrsla áráanna 2014 til 2018. Athyglisvert er að hærra hlutfall karla nefndi að vinna og kynlíf hefðu skert lífsgæði þeirra. Mikilvægt er þó að hafa í huga að fjöldi karla er aðeins 48 en kvenna 300.

Tafla 23. Sjálfsvígstílaunir, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Nei	220	71,7	32	68,1
Já	87	28,3	15	31,9
Fjöldi einstaklinga	307		47	

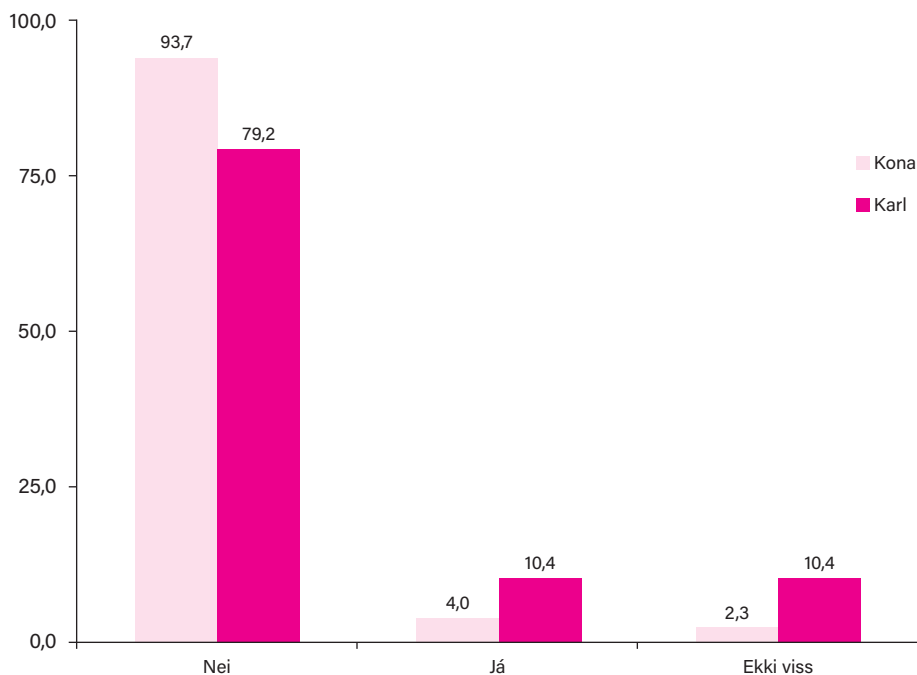
Mynd 18. Sjálfsvígstílaunir, skipt eftir kyni

Hlutfallið í töflu 23 og mynd 18 miðast við þá 47 karla og 307 konur sem tilgreindu hvort þau hefðu gert tílaun til sjálfsvígs.

Eins og sést í töflu 23 og mynd 18 tilgreindi hærra hlutfall karla en kvenna að þeir hefðu gert tílaun til sjálfsvígs. Þessar niðurstöður eru sambærilegar og niðurstöður ársskýrsla áráanna 2015 til 2018. Mikilvægt er þó að hafa í huga við túlkun og lestur töflu 23 og myndar 18 að karlar eru aðeins 47 en konur 307.

Tafla 24. Er brotapolí hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Nei	284	93,7	38	79,2
Já	12	4,0	5	10,4
Ekki viss	7	2,3	5	10,4
Fjöldi einstaklinga	303		48	

Mynd 19. Er brotapolí hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi, skipt eftir kyni

Hlutfallið í töflu 24 og mynd 19 miðast við þá 48 karla og 303 konur sem tilgreindu hvort þau væru hrædd um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi.

Eins og sést í töflu 24 og mynd 19 tilgreindi hæsta hlutfall bæði karla og kvenna að þau væru ekki hrædd um að eiga eftir að beita kynferðisofbeldi. Hærra hlutfall karla en kvenna tilgreindi að vera hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi. Þessar niðurstöður eru sambærilegar við ársskýrslu ársins 2018. Mikilvægt er þó að hafa í huga við túlkun og lestur töflu 24 og myndar 19 að karlar eru aðeins 48 en konur 303. Rétt er að ítreka að það að vera hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi er eðlileg afleiðing af kynferðisofbeldi. Meirihluti brotþola beitir ekki aðra kynferðisofbeldi jafnvel þó þeir upplifi hræðslu um að eiga eftir að beita slíku ofbeldi (sjá töflu 18).

Upplýsingar um þá einstaklinga sem beittu kynferðisofbeldi

Árið 2019 var heildarfjöldi ofbeldismanna 656. Eins og fram hefur komið eru sumir ofbeldismannanna mögulega taldir oftari en einu sinni. Hér ber að ítreka að þar sem ekki liggja fyrir upplýsingar um alla þá ofbeldismenn sem taldir voru á árinu, byggja upplýsingar um þá sem beittu kynferðisofbeldi á þeim 613 skýrslum sem fylltar voru út af brotapolum um ofbeldismennina.

Tafla 25. Kyn ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
Karl	585	95,4%
Kona	27	4,4%
Kyn annað	1	0,2%
Alls	613	100%

Langflestir ofbeldismennirnir eru karlar eða 95,4% og er það í samræmi við niðurstöður ársskýrslna fyrri ára.

Tafla 26. Kyn ofbeldismanna, skipt eftir tegund ofbeldis

	Karl		Kona		Alls
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi
Sifjaspell	130	94,9%	7	5,1%	137
Nauðgun	337	97,4%	9	2,6%	346
Nauðgunartilraun	50	96,2%	2	3,8%	52
Klám	19	100,0%	-	-	19
Milliganga um vændi	5	83,3%	1	16,7%	6
Kynferðisleg áreitni	116	92,1%	10	7,9%	126
Stafrænt kynferðisofbeldi	19	86,4%	3	13,6%	22
Annað kynferðisofbeldi	23	88,5%	3	11,5%	26

Í töflu 26 koma fram upplýsingar um kyn ofbeldismanna skipt eftir brotaflokki. Fjöldi ofbeldisbrota í töflu 26 er ekki sambærilegur við ástæður þess að leitað er til Stígamóta (tafla 3), þar sem þær upplýsingar byggja á komuskýrslum brotaþola (368) en í töflu 26 eru upplýsingar fengnar úr skýrslum um ofbeldismenn (612) þar sem kyn ofbeldismanna og tegund brots var þekkt. Þannig að ef upplýsingar vantaði um annað hvort tegund ofbeldis og/eða kyn ofbeldismanns þá teljast þeir ekki með í þessari töflu. Eins og fram kemur í töflu 26 er meirihluti ofbeldismanna í öllum brotaflokkum karlar. Þessar niðurstöður eru í samræmi við niðurstöður ársskýrslu ársins 2018.

Tafla 27. Kyn ofbeldismanna og brotaþola

			Kyn ofbeldismanns				
			Karl	Kona	Kyn annað	Margir ofbeldismenn af fleiri en einu kyni	Samtals
Kyn brotaþola	Karl	Fjöldi	35	7	-	5	47
		Hlutfall %	74,5%	14,9%	-	10,6%	100,0%
	Kona	Fjöldi	289	5	-	6	300
		Hlutfall %	96,3%	1,7%	-	2,0%	100,0%

Tafla 27 sýnir að kyn ofbeldismanna var tilgreint hjá 347 brotaþolum en upplýsingar vantaði um kyn ofbeldismanns hjá 19 brotaþolum. Tveir brotaþolar skilgreindu kyn sitt sem annað og er þeim sleppt í þessari töflu til að tryggja að gögnin séu ekki persónugreinanleg. Tafla 27 sýnir að meirihluti karla og kvenna voru beitt ofbeldi af körlum. Hærra hlutfall karla (eða um 14,9% karla) voru beittir ofbeldi af konu borið saman við hlutfall kvenna sem beittar voru ofbeldi af konu (það voru um 1,7% kvenna). Þessar niðurstöður eru í samræmi við ársskýrslur árána 2014 til 2018 og einnig eru þær í samræmi við niðurstöður Særúnar Ómarsdóttur (2014)¹¹. Niðurstöður Særúnar sýndu einnig að meirihluti karla og kvenna eru beitt ofbeldi af körlum og hærra hlutfall karla voru beittir ofbeldi af konu borið saman við hlutfall kvenna sem voru beittar ofbeldi af konu.

¹¹ Særún Ómarsdóttir. (2014). Afleiðingar kynferðisofbeldis; Alvarleiki, tengsl við geranda, tímalengd, tíðni, aldur og kyn þolenda. MA ritgerð í félagsráðgjöf: Háskóli Íslands.

28 a/b. Aldur ofbeldismanna og brotaþola þegar kynferðisofbeldið var fyrst framið árið 2019

Tafla 28a. Aldur ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
10 ára eða yngri	14	2,3%
11 - 13 ára	27	4,4%
14 - 17 ára	79	12,9%
18 - 29 ára	222	36,2%
30 - 39 ára	87	14,2%
40 - 49 ára	48	7,8%
50 - 59 ára	24	3,9%
60 - 69 ára	9	1,5%
70 - 79 ára	1	0,2%
80 ára og eldri	1	0,2%
Ekki viss	83	13,5%
Upplýsingar vantar	18	2,9%
Alls	613	100%

Tafla 28b. Aldur brotaþola

	Fjöldi	Hlutfall
17 ára eða yngri	349	56,9%
18 ára eða eldri	253	41,3%
Ekki viss	5	0,8%
Upplýsingar vantar	6	1,0%
Alls	613	100%

Tafla 28 a sýnir aldur ofbeldismanna þegar þeir beittu kynferðisofbeldi í fyrsta skipti. Í töflunni kemur fram að helmingur ofbeldismanna eru á aldrinum 18-39 ára eða um 50,4%. Árið 2019 voru 120 ofbeldismenn undir 18 ára aldri eða 19,6%. Ársskýrslur árunna 2009 til 2018 sýna svipaðar niðurstöður það er að um eða yfir helmingur ofbeldismanna sé á aldrinum 18 til 39 ára.

Tafla 28 b sýnir aldur brotaþola þegar ofbeldismaður beitti hann í fyrsta skipti kynferðisofbeldi. Taflan sýnir að rúmlega helmingur brotaþola voru yngri en 18 ára þegar ofbeldismaður beitti þá kynferðisofbeldi í fyrsta skipti. Ársskýrsla ársins 2018 sýnir sömu niðurstöðu eða að rúmlega helmingur brotaþola voru yngri en 18 ára þegar ofbeldismaður beitti þá kynferðisofbeldi í fyrsta skipti.

Tafla 29. Þjóðerni ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
Íslenskur	504	82,2%
Frá Evrópu	53	8,6%
Utan Evrópu	32	5,2%
Blandað þjóðerni	4	0,7%
Óvíst	20	3,3%
Alls	613	100%

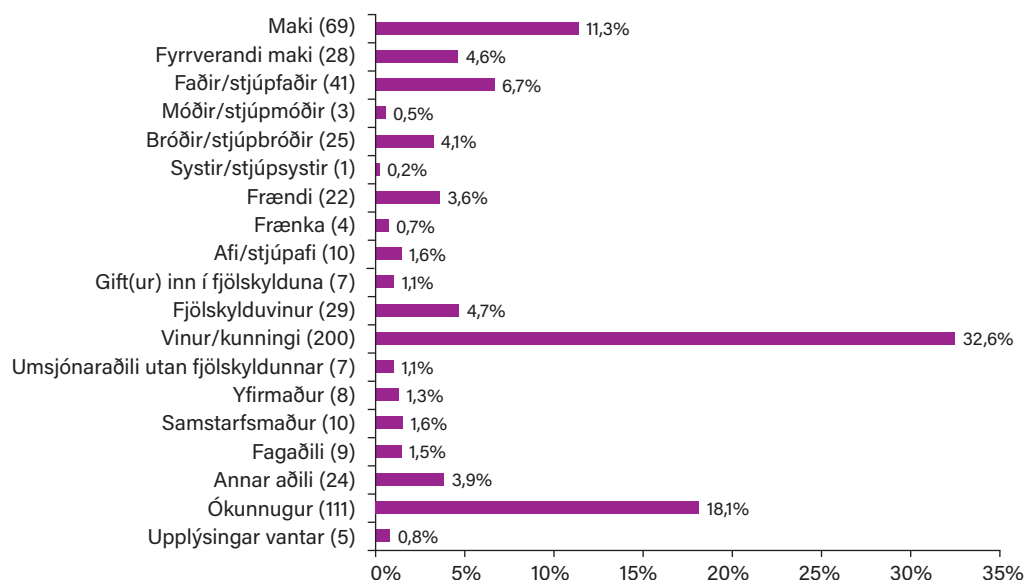
Eins og sést á töflu 29 eru flestir ofbeldismennirnir íslenskir eða 82,2%. Óvíst var um þjóðerni ofbeldismanna í um 3,3% tilfella. Þessi tafla sýnir svipaðar niðurstöður og fram komu í ársskýrslum árána 2008 til 2018. Goðsögnin um að íslenskum konum stafi mest hættu af erlendum mönnum sem koma hingað til lands fær því ekki staðist.

Tafla 30. Fjöldi ofbeldismanna fyrir hvern brotaþola

	Fjöldi	Hlutfall
1 ofbeldismaður	207	56,3%
2 ofbeldismenn	83	22,6%
3 ofbeldismenn	25	6,8%
4 ofbeldismenn	18	4,9%
5 ofbeldismenn	9	2,4%
6 ofbeldismenn	3	0,8%
7 ofbeldismenn	2	0,5%
8 ofbeldismenn	2	0,5%
Upplýsingar vantar	19	5,2%
Alls	368	100%

Tafla 30 sýnir hve margir ofbeldismenn höfðu beitt brotaþola ofbeldi. Eins og sjá má var í 38,5% tilfella um fleiri en einn ofbeldismann að ræða. Ársskýrslur árána 2008 til 2018 sýna að í um og yfir 30% tilfella erum fleiri en einn ofbeldismann að ræða.

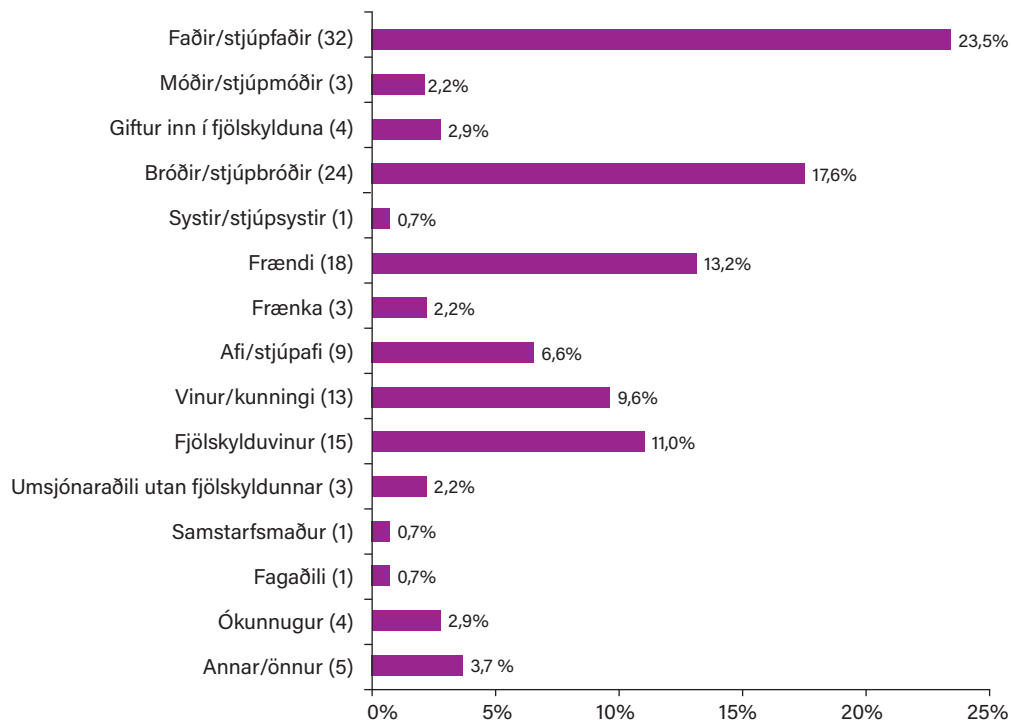
Í töflu 30 kemur fram að í 16 tilfellum eru 5 til 8 ofbeldismenn sem hafa beitt sama einstakling ofbeldi. Stundum getur verið um að ræða að tveir eða fleiri beiti ofbeldi á sama tíma eða tímabili en stundum geta það verið aðskilin atvik og/ eða tímabil sem um ræðir.

Mynd 20. Tengsl við ofbeldismenn

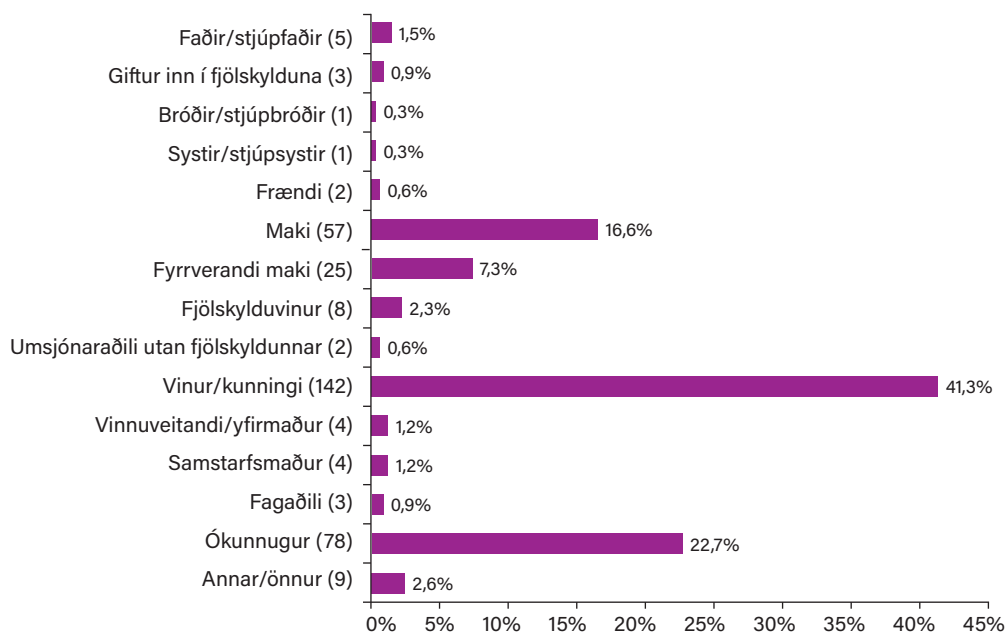
Mynd 20 sýnir tengsl einstaklinga sem orðið hafa fyrir ofbeldi við ofbeldismenn. Tölur og hlutföll í myndinni miðast við fjölda ofbeldismanna (613). Ástæða er til að vekja athygli á því að aðeins 18,1% ofbeldismannanna sem nefndir voru árið 2019 voru ókunnugir þeim sem þeir beittu ofbeldinu og um 71% ofbeldismannanna voru tengdir þeim sem þeir beittu ofbeldinu fjölskylduböndum eða voru vinir eða kunningjar þeirra (sjá mynd 20). Þegar litið er til ársskýrslna árána 2010 til 2018 kemur einnig fram að um og yfir 70% ofbeldismanna voru tengdir þeim sem þeir beittu ofbeldinu fjölskylduböndum eða voru vinir eða kunningjar þeirra. Goðsögnin um að einstaklingum stafi mest hættu af kynferðisofbeldi ókunnugra fær því ekki staðist.

Mikilvægt er að taka fram hér að fjöldi ofbeldisbrota myndum 21 og 22 hér fyrir neðan er ekki sambærilegur við ástæður þess að leitað er til Stígamáta, sem sýndar eru í töflu 3, þar sem þær upplýsingar byggja á komuskýrslum brotaþola (368) en í myndunum eru upplýsingar fengnar úr skýrslum um ofbeldismenn (613). Til dæmis getur verið að brotaþoli merki við „nauðgun“ sem ástæðu þess að leitað var til Stígamáta og telst það sem ein ástæða en viðkomandi brotaþoli hefur svo kannski verið nauðgað af tveimur ofbeldismönnum og teljast þær þá sem tvær nauðganir í mynd 22. Þá byggist fjöldi ofbeldismanna í myndum 21 og 22 eingöngu á því þegar upplýsingar lágu fyrir um bæði tengsl og tegund ofbeldis, þannig að ef upplýsingar vantaði um annað hvort tegund ofbeldis og/eða tengsl ofbeldismanns við brotaþola, þá teljast þeir ekki með í þessum myndum.

Mynd 21. Tengsl brotþola við ofbeldismenn sem beittu þá sífjaspellum

Hlutfallið í mynd 21 miðast við þá 136 ofbeldismenn sem vitað var að beittu sífjaspellum og upplýsingar lágu fyrir um tengsl þeirra við þá sem þeir brutu á. Eins og sést í mynd 21 voru um 69% ofbeldismanna sem beittu sífjaspellum tengdir þeim sem þeir beittu ofbeldinu fjölskylduböndum. Þetta er hærra hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá voru 59,8% ofbeldismanna tengdir þeim sem þeir beittu sífjaspellum fjölskylduböndum.

Mynd 22. Tengsl brotaþola við ofbeldismenn sem beittu þá nauðgunum

Hlutfallið í mynd 22 miðast við þá 344 ofbeldismenn sem vitað var að beittu nauðgunum og upplýsingar lágu fyrir um tengsl þeirra við þá sem þeir brutu á. Eins og sést í mynd 22 voru um 65% ofbeldismanna sem beittu nauðgunum makar, fyrrverandi makar, vinir eða kunningjar þeirra sem þeir beittu ofbeldinu. Þetta er sama hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá voru einnig um 65% ofbeldismanna makar fyrrverandi makar, vinir eða kunningjar þeirra sem þeir beittu ofbeldinu.

Tafla 31. Hefur brotaþoli rætt ofbeldið við ofbeldismanninn?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	451	73,6%
Já	122	19,9%
Óvíst	27	4,4%
Upplýsingar vantar	13	2,1%
Alls	613	100%

Tafla 31 sýnir að fáir hafa rætt ofbeldið við ofbeldismann eða 19,9%. Þetta eru aðeins hærra hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá höfðu brotaþolar rætt ofbeldið við 17,4% ofbeldismanna.

Tafla 32. Svör ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
Viðurkenndi ofbeldið	38	34,9%
Hafnaði ofbeldinu	30	27,5%
Kenndi mér um ofbeldið	16	14,7%
Ekkert af þessu	3	2,8%
Ekki viss	9	8,3%
Annað	13	11,9%
Alls	109	100%

Tafla 32 sýnir að í 42,2% tilfella þar sem brotapolí hafði rætt ofbeldið við ofbeldismanninn og gefið svar við því hvernig ofbeldismaður brást við, kenndi ofbeldismaður brotapolanum um ofbeldið eða hafnaði því alfarið. Þetta eru svipaðar niðurstöður og fram komu í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hlutfallið 43,2%.

Tafla 33. Fjöldi ofbeldismanna undir áhrifum áfengis- eða annarra vímuefna þegar ofbeldið var framið, flokkað eftir öllu kynferðisofbeldi, sifjaspellum og nauðgunum.

	Allt kynferðisofbeldi		Sifjaspell		Nauðgun	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Nei	220	35,9%	89	66,4%	83	24,8%
Já	192	31,3%	11	8,2%	134	40,0%
Stundum	64	10,4%	16	11,9%	42	12,5%
Óvíst	116	18,9%	18	13,4%	76	22,7%
Upplýsingar vantar	21	3,4%	-	-	-	-
Alls	613	100%	134	100%	335	100%

Eins og sjá má í töflu 33 kemur fram að um 35,9% allra ofbeldismanna sem skýrslur voru fylltar út fyrir árið 2019 voru ekki undir áhrifum áfengis/vímuefna og 10,4% voru það stundum og stundum ekki (í slíkum tilfellum beitti ofbeldismaðurinn brotapóla ofbeldi oftast en einu sinni). Þetta eru svipaðar niðurstöður og fram komu í ársskýrslu ársins 2018, en þá voru 32,7% ofbeldismanna ekki undir áhrifum áfengis/vímuefna og um 11% voru það stundum og stundum ekki.

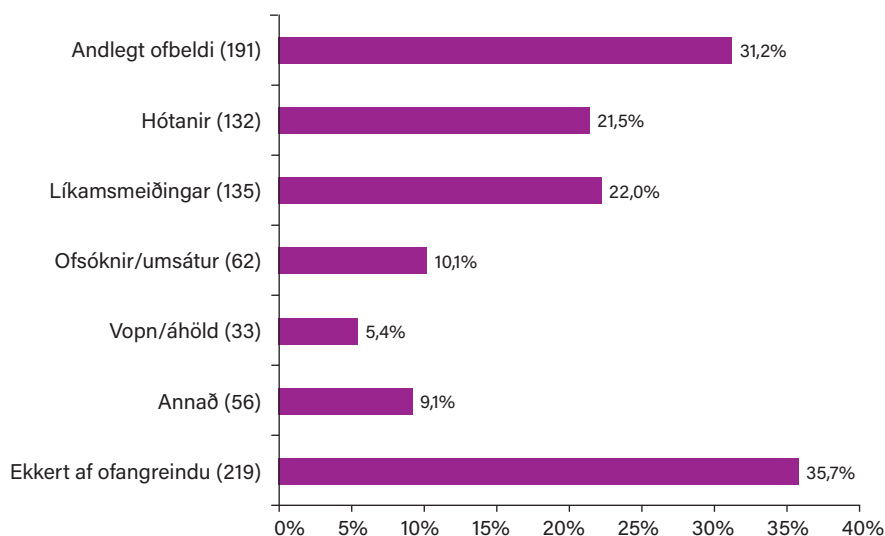
Tafla 33 sýnir einnig að 8,2% þeirra ofbeldismanna sem beittu sifjaspellum voru undir áhrifum vímuefna og 11,9% voru það stundum. Af þeim sem nauðguðu voru 40% undir áhrifum vímuefna og 12,5% voru það stundum. Þetta eru svipaðar niðurstöður og fram kom í ársskýrslu ársins 2018, en þá var hlutfall þeirra sem beittu sifjaspellum og voru undir áhrifum vímuefna einnig 8,2% og hlutfall þeirra sem nauðguðu og voru undir áhrifum vímuefna var 41,9%. Fjöldi ofbeldismanna sem annað hvort beittu nauðgunum eða sifjaspellum í töflu 33 byggist eingöngu á þeim upplýsingum sem lágu fyrir um bæði tegund ofbeldis og hvort ofbeldismaður var undir áhrifum þegar hann framdi ofbeldið. Þannig að ef upplýsingar vantaði um annað hvort tegund ofbeldis, það er hvort ofbeldismaður beitti sifjaspellum eða nauðgunum og/eða hvort ofbeldismaður var undir áhrifum þegar hann framdi ofbeldið, þá teljast þeir ekki með í þessari töflu.

Tafla 34. Hefur ofbeldismaðurinn beitt aðra kynferðisofbeldi?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	21	3,4%
Já	106	17,3%
Óvíst	470	76,7%
Upplýsingar vantar	16	2,6%
Alls	613	100%

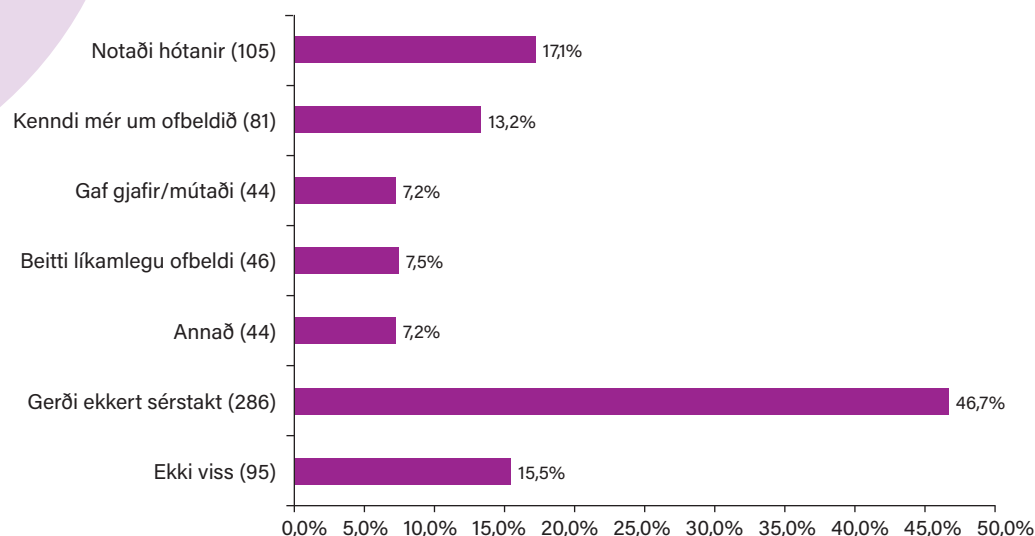
Eitt af því sem spurt er um í spurningalistanum um ofbeldismenn er hvort brotapolí viti til þess að ofbeldismaður hafi beitt aðra kynferðisofbeldi. Eins og gefur að skilja eru margir sem ekki geta svarað þeirri spurningu. Þó er vitað að 17,3% ofbeldismanna hafa beitt aðra kynferðisofbeldi. Það er í samræmi við upplýsingar sem liggja fyrir um að hluti kynferðisbrotamanna beiti fleiri en eina manneskju kynferðisofbeldi (sjá fyrri ársskýrslur).

Í myndum 23 til 27 hér fyrir neðan er sérstaklega skoðað hvaða aðferðir ofbeldismenn nota þegar þeir beita brotapolá kynferðisofbeldi. Rétt er að ítreka það að ofbeldismenn eru einir ábyrgir fyrir því kynferðisofbeldi sem þeir beita og þeir nota ýmsar aðferðir til að beita ofbeldinu.

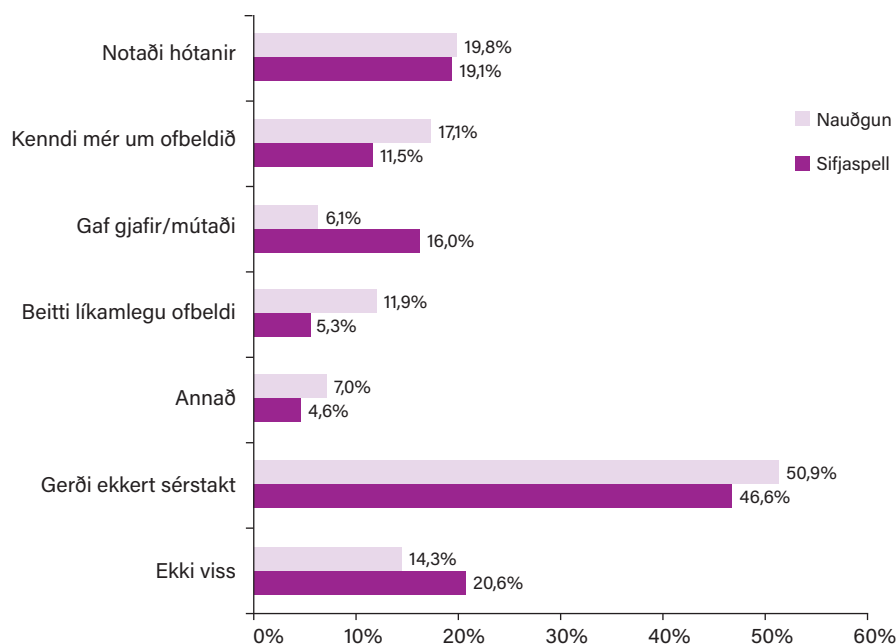
Mynd 23. Þvingunaraðferðir við beitingu ofbeldis

Á mynd 23 er yfirlit yfir það hvort og þá hvaða þvingunaraðferðum ofbeldismaður beitti við ofbeldið. Þessi mynd á við allar birtingarmyndir kynferðisofbeldis. Hlutfallið í myndinni miðast við heildarfjölda ofbeldismanna (613), upplýsingar um hvaða þvingunaraðferðum var beitt vantaði hjá 43 ofbeldismönnum (7%). Mynd 23 sýnir að í 35,7% tilfella var engum að ofangreindum þvingunaraðferðum beitt. Einnig má sjá að 31,2% ofbeldismanna beitti andlegu ofbeldi, 21,5% beitti hótunum og 22% beittu líkamsmeiðingum. Þetta eru svipuð hlutföll og komu fram í ársskýrslu ársins 2018 en þá hafði hæst hlutfall þeirra ofbeldismanna sem beitti einhverri af ofangreindum þvingunaraðferðum beitt andlegu ofbeldi (eða 33,4%). Svipað hlutfall ofbeldismanna beitti hótunum samkvæmt ársskýrslu ársins 2018 eða um 22%. Lægra hlutfall ofbeldismanna beitti líkamsmeiðingum samkvæmt ársskýrslu ársins 2018 (eða 16%) borið saman við mynd 23 en þar er hlutfallið 22%. Þessar niðurstöður sýna að hluta til alvarleika brotanna en um leið er rétt að ítreka að kynferðisofbeldi er í sjálfu sér ofbeldi og þvingun og er mjög alvarlegt þó hér séu gefnar upplýsingar um sérstakar þvingunaraðferðir sem stundum er beitt til viðbótar við kynferðisofbeldið sjálft.

Mynd 24. Hvað gerði ofbeldismaðurinn til að tryggja þögn brotþola?

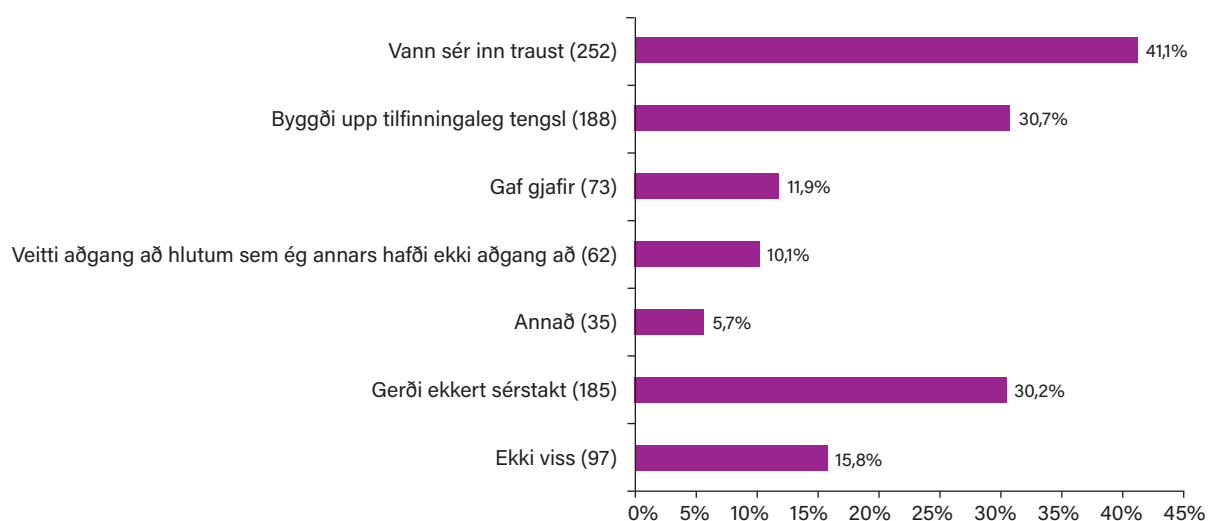
Mynd 24 skoðar sérstaklega hvað ofbeldismenn gerðu til að tryggja þögn brotþola og á við um allar birtingarmyndir kynferðisofbeldis. Hlutfallið á við fjölda ofbeldismanna (613) en samanlagt hlutfall verður hærra en 100% þar sem stundum var merkt við fleiri en eitt atriði. Af þeim 613 ofbeldismönnum sem miðað er við í mynd 24 vantaði upplýsingar frá 37 (6%). Athyglisvert er að um 17,1% ofbeldismanna notaði hótanir og 13,2% ofbeldismanna kenndu brotþola um ofbeldið (sjá mynd 24). Þetta eru svipuð hlutföll og komu fram í ársskýrslu ársins 2018 en þá notuðu 16,7 % ofbeldismanna hótanir og 13,7% ofbeldismanna kenndu brotþola um ofbeldið.

Mynd 25. Samanburður milli nauðgana og sifjaspella

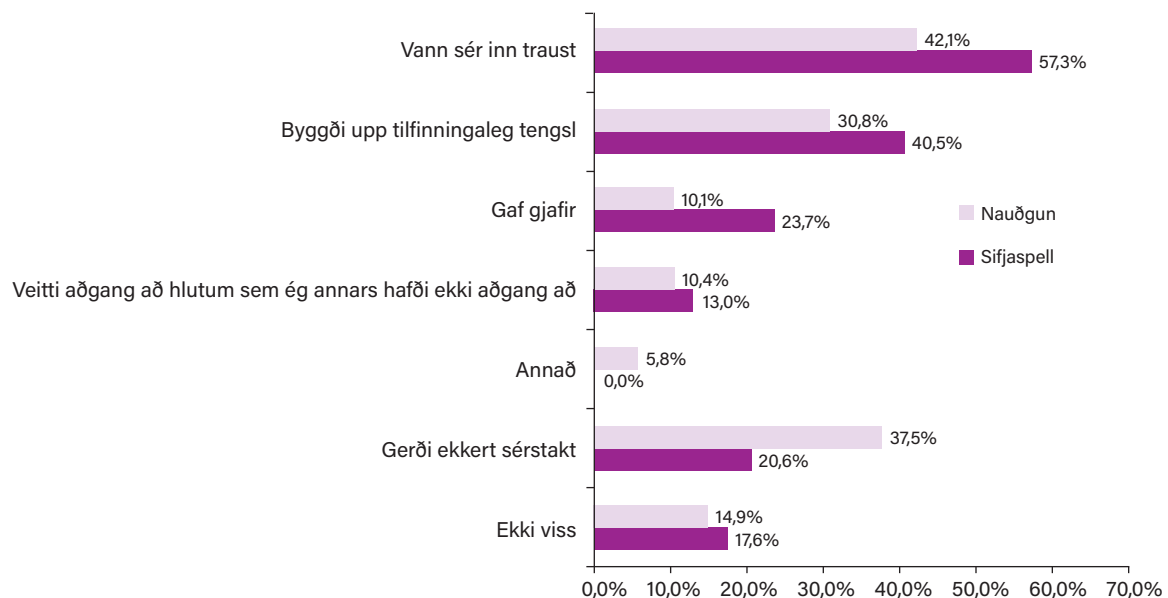
Mynd 25 sýnir hvað þeir ofbeldismenn sem beittu nauðgunum og hvað þeir ofbeldismenn sem beittu sifjaspellum gerðu til að tryggja þögn brotþola. Hlutfallið í mynd 25 miðast við þá 131 sem beittu sifjaspellum og merkt var við hvað þeir gerðu til að tryggja þögn brotþola og 328 sem beittu nauðgunum og merkt var við hvað þeir gerðu til að tryggja þögn brotþola. Þessar upplýsingar byggja á skýrslum um ofbeldismenn og er ekki hægt að bera þessar tölur saman við ástæður þess að leitað var til Stígamóta.

Mynd 25 sýnir að nokkur munur er á aðferðum ofbeldismanna við að tryggja þögn brotaþola. Þar ber sérstaklega að nefna að hærri hlutfall þeirra sem beita sífjaspellum nota gjafir eða múta borið saman við þá sem beita nauðgunum. Hærri hlutfall þeirra sem nauðguðu kenndi brotaþola um ofbeldið eða beitti líkamlegu ofbeldi borið saman við hlutfall þeirra sem beittu sífjaspellum (sjá mynd 25). Niðurstöður ársskýrslna áráanna 2017 og 2018 sýndu svipuð hlutföll en þar kom fram að hærri hlutfall þeirra ofbeldismanna sem beittu sífjaspellum gaf gjafir eða mútaði borið saman við þá sem beittu nauðgunum. Einnig sýndu ársskýrslur áráanna 2017 og 2018 að hærri hlutfall þeirra ofbeldismanna sem beittu nauðgunum kenndi brotaþola um ofbeldið eða beitti líkamlegu ofbeldi borið saman við þá sem beittu sífjaspellum.

Mynd 26. Gerði ofbeldismaður eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu fyrir, á meðan eða eftir að ofbeldið átti sér stað?

Hlutfallið í mynd 26 miðast við fjölda ofbeldismanna (613) en samanlagt hlutfall verður hærri en 100% þar sem stundum var merkt við fleiri en eitt atriði. Af þeim 613 ofbeldismönnum sem miðað er við í mynd 30 vantaði upplýsingar frá 37 (6%). Mynd 26 sýnir að um 41,1% ofbeldismanna höfðu unnið sér inn traust brotaþola og um 30,7% ofbeldismanna byggðu upp tilfinningaleg tengsl við brotaþola til að undirbúa eða viðhalda kynferðisofbeldinu. Þessar niðurstöður eru svipaðar og niðurstöður ársskýrslu ársins 2018 en þar kom fram að 40,7% ofbeldismanna hafði unnið sér inn traust brotaþola og um 27,3% ofbeldismanna byggðu upp tilfinningaleg tengsl. Af þessu má sjá að ofbeldismenn hafa oft gert eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda því kynferðisofbeldi sem þeir beita (þetta er oft nefnt „grooming“ á ensku). Við á Stígamótum lítum alltaf svo á að kynferðisofbeldið sé einungis á ábyrgð þess sem beitir því.

Mynd 27. Gerði ofbeldismaður eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu skipt eftir tegund ofbeldis sem hann beitti

Hlutfallið í mynd 27 miðast við þá 131 sem beittu sifjaspellum og merkt var við hvort þeir gerðu eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu og 328 sem beittu nauðgunum og merkt var við hvort þeir gerðu eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu. Þessar upplýsingar byggja á skýrslum um ofbeldismenn og er ekki hægt að bera þessar tölur saman við ástæður þess að leitað var til Stígamóta.

Mynd 27 sýnir hvort ofbeldismenn sem beita sifjaspelli annars vegar og nauðgunum hins vegar geri eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu. Mynd 27 sýnir að í báðum brotaflokkum byggja um og yfir 30% ofbeldismanna upp tilfinningaleg tengsl við brotapolu til að undirbúa og/eða viðhalda ofbeldinu. Athyglisvert er að aðeins hærra hlutfall þeirra sem beittu sifjaspellum unnu sér inn traust, gáfu gjafir og veittu aðgang að hlutum sem brotapolu hafði annars ekki aðgang að til að undirbúa og/eða viðhalda ofbeldinu borið saman við þá ofbeldismenn sem beittu nauðgunum (sjá mynd 27). Þessar niðurstöður eru svipaðar þeim niðurstöðum sem fram komu í ársskýrslu ársins 2018, en þar kom fram að um 30% ofbeldismanna í báðum brotaflokkum byggðu upp tilfinningaleg tengsl. Einnig kom fram í ársskýrslu ársins 2018 að hærra hlutfall þeirra sem beittu sifjaspellum vann sér inn traust og gaf gjafir.

Kærð mál

Tafla 35. Kynferðisofbeldi sem kært var til lögreglu skipt eftir öllu kynferðisofbeldi, sifjaspelli og nauðgun

	Allt kynferðisofbeldi		Sifjaspell		Nauðgun	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Nei	489	79,8%	114	87,0%	272	84,2%
Já	75	12,2%	14	10,7%	46	14,2%
Óvíst	8	1,3%	3	2,3%	5	1,5%
Upplýsingar vantar	41	6,7%	-	-	-	-
Alls	613	100%	131	100%	323	100%

Af öllum þeim málum sem til Stígamóta bárust árið 2019 og upplýsingar voru um þá sem beittu ofbeldinu vitum við að 12,2% mála komust til opinberra aðila (sjá töflu 35). Í ársskýrslum fyrir árin 1992 til 2018 kemur fram að um 4% til 17% mála hvert ár voru kærð til lögreglu. Í töflu 35 er einnig hægt að sjá upplýsingar um þau mál þar sem vitað var að ofbeldismaður beitti sifjaspelli eða nauðgun og upplýsingar um hvort mál hefðu verið kærð til lögreglu lágu fyrir. Hafa ber í huga við túlkun niðurstaðna að ef ekki voru upplýsingar um hvort nauðgun eða sifjaspell voru kærð til lögreglu þá eru þau ekki með í ofangreindri töflu. Aðeins hærra hlutfall nauðgana hafði verið kært til lögreglu eða 14,2% borið saman við hlutfall sifjaspella en það var 10,7%. Í ársskýrslu ársins 2018 var hinsvegar aðeins hærra hlutfall sifjaspella kært til lögreglu eða 10% borið saman við hlutfall nauðgana en það var 7,4%.

Tafla 35 sýnir að meirihluti allra mála í öllum brotaflokkum sem greint er frá í töflunni voru ekki kærð til lögreglu. Ástæðurnar fyrir því að mál eru ekki kærð eru margar. Mál eru oft fyrnd þegar þau berast Stígamótum. Algengt er líka að fólk treysti sér ekki í gegnum yfirheyrslur og hafi ekki trú á að það nái fram rétti sínum fyrir dómstólum. Enn önnur skýring og e.t.v. algengari en marga grunar er að þau sem beitt eru kynbundnu ofbeldi eru svo þjökuð af skömm, sektarkennd og lélegri sjálfsmynd að þau treysta sér ekki til þess að kæra og finnst þau jafnvel bera ábyrgð á ofbeldinu sjálf, annað hvort að hluta til eða alveg.

Þannig kom fram í könnun sem gerð var af Hildigunni Magnúsdóttur og Katrínu Erlingsdóttur (2007)¹² að um 85% þeirra sem leituðu til Stígamóta nefndu skömm sem ástæðu fyrir að kæra ekki og að 75% kvenna sem hafði verið nauðgað litu svo á að nauðgunin hefði verið þeim sjálfum að kenna.

¹² Hildigunnur Magnúsdóttir og Katrín Erlingsdóttir. (2007). Íslenskir kynferðisbrotamenn: greining út frá svörum brotþola. Lokaritgerð í félagsráðgjöf: Háskóli Íslands.

Tafla 36. Var ofbeldismaður ákærður?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	5	6,7%
Já	20	26,7%
Málið var felld niður	24	32,0%
Málið er í vinnslu	25	33,3%
Ekki viss	1	1,3%
Alls	75	100%

Tafla 37. Hvernig var dæmt í málinu í héraðsdómi?

	Fjöldi	Hlutfall
Dómur ekki fallinn	1	5,0%
Sýknun	3	15,0%
Skilorð	3	15,0%
Fangelsi	11	55,0%
Ekki viss	2	10,0%
Alls	20	100%

Tafla 38. Hvernig var dæmt í málinu í Hæstarétti?

	Fjöldi	Hlutfall
Ekki vísað til hæstaréttar	2	11,8%
Sami dómur	1	5,9%
Héraðsdómur lækkaður	1	5,9%
Ekki viss	13	76,5%
Alls	17	100%

Töflur 36, 37 og 38 gefa til kynna hvernig öllum þeim kynferðisbrotamálum sem kærð voru til lögreglu reiddi af í dómsskerfinu. Eins og sjá má í töflu 36 enduðu 26,7% þeirra mála sem kærð voru til lögreglu með ákæru og 32% málanna voru felld niður. Aftur á móti voru 33,3% málanna enn í vinnslu. Af þeim 20 málum sem fóru fyrir héraðsdóm enduðu 70% með fangelsisdómi eða skilorði (sjá töflu 37), þetta er hærra hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá var þetta hlutfall 40%. Af þeim 17 málum þar sem dómur hafði fallið hjá héraðsdómi var tveimur málum (11,8%) ekki vísað til hæstaréttar, í einu máli (5,9%) var héraðsdómur lækkaður og í einu máli var um (5,9%) var um sýknun að ræða. Í 13 málum (76,5%) var ekki vitað hvort málunum hafði verið vísað til hæstaréttar (sjá töflu 38). Af þessu sést að aðeins lítill hluti þeirra kynferðisbrotamála sem kærð eru til lögreglu enda með dómi. Þessar niðurstöður eru í samræmi við ársskýrslur fyrir árin 2013 til ársins 2018.

Aðstandendur

Öll tölfræðileg úrvinnsla um aðstandendur í myndum og töflum hér fyrir neðan byggja á þeim 68 aðstandendum sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2019 og svöruðu spurningalista um aðstandendur. Tveir aðstandendur sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2019 svöruðu ekki spurningalistanum og eru því ekki með í þessari úrvinnslu. En upplýsingar um þessa tvo aðstandendur eru með í töflu 39 og 41 þar sem þær upplýsingar lágu fyrir.

Tafla 39. Er brotapolí sjálfur í viðtölum hjá Stígamótum eða hefur hann verið í viðtölum hjá Stígamótum ?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	26	37,1%
Já	36	51,4%
Ekki viss	6	8,6%
Upplýsingar vantar	2	2,9%
Alls	70	100%

Í töflu 39 sést að í 37,1% tilfella þar sem aðstandendur leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti höfðu brotapolarnir sjálfir ekki leitað aðstoðar hjá Stígamótum og í yfir helmingi tilfella (eða 51,4%) höfðu brotapolarnir sjálfir leitað til Stígamóta. Þessi hlutföll eru svipuð þeim hlutföllum sem komu fram í ársskýrslu ársins 2018 en þar kom fram að í um 45,7% tilfella þar sem aðstandendur leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti höfðu brotapolarnir sjálfir ekki leitað aðstoðar hjá Stígamótum og í 47,1% tilfella höfðu brotapolarnir sjálfir leitað til Stígamóta.

Tafla 40 a/b. Aðstandandi hvers kom í viðtal og hvernig eru tengslin?

Tafla 40a. Aðstandandi

	Fjöldi	Hlutfall
Brotapola	50	73,5%
Ofbeldismanns	2	2,9%
Bæði brotapola og ofbeldismanns	16	23,5%
Alls	68	100%

Tafla 40b. Tengsl aðstandanda

	Aðstandandi brotaþola		Aðstandandi ofbeldismanns	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Foreldri	27	40,9%	6	33,3%
Maki	24	36,4%	3	16,7%
Systkini	5	7,6%	1	5,6%
Barn (afkomandi)	2	3,0%	4	22,2%
Amma/afi	-	-	1	5,6%
Frænka/frændi	2	3,0%	2	11,1%
Vinur/vinkona	3	4,5%	1	5,6%
Önnur tengsl	3	4,5%	-	-
Alls	66	100%	18	100%

Í töflu 40a sést að um 97% nýrra aðstandanda eru tengdir brotaþola og 26,4% eru tengdir ofbeldismanni. Tafla 40b sýnir annars vegar tengsl aðstandanda við brotaþola og hinsvegar tengsl aðstandanda við ofbeldismann. Í töflu 40b sést að meirihluti nýrra aðstandenda (sem tengdust brotaþola) sem komu til Stígamóta voru foreldrar og makar brotaþola, eða um 77%. Um 94,4% nýrra aðstandanda sem tengdust ofbeldismanni voru tengdir ofbeldismanni fjölskylduböndum, sem foreldri, maki, systkini, barn, amma/afi eða frænka/frændi ofbeldismanns. Þetta eru svipuð hlutföll og fram kom í ársskýrslu ársins 2018 en þá var hæst hlutfall aðstandanda brotaþola maki hans eða foreldri eða um 64,2%. Einnig kom fram í ársskýrslu ársins 2018 að meirihluti aðstandenda ofbeldismanns tengdust honum fjölskylduböndum eða um 78%.

Tafla 41. Kyn aðstandenda

	Fjöldi	Hlutfall
Karl	32	45,7%
Kona	38	54,3%
Alls	70	100%

Í töflu 41 kemur fram að meirihluti nýrra aðstandenda, sem leituðu til Stígamóta árið 2019 voru konur, eða 54,3%. Þetta er svipað hlutfall og kom fram í ársskýrslum árána 2008 til 2018, en öll árin var meirihluti aðstandenda konur.

